

Літаратура і Мастацтва

ВЫДАЕЦЦА
3 1932 г.

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР

№ 35 [2821]

Пятніца, 27 жніўня 1976 г.

Цана 8 кап.

Дакошаны лугі, адшапацела жыта,
На сцежкі падаюць пажоўклыя лісты,
Пра што ты думаеш і марыш,
раскажы ты,
Куды ідзеш, каго шукаеш ты!

Усе заснуць, а ты святла не гасіш,
У шыбу стукае асенні матылёк,
Ты доўга думаеш, якім у першым класе
Твой будзе першы у жыцці урок.

Ты узышла на ганак новай школы,
Ты гэтым дзецям блізная, свая,
І ўжо сябе не лічыш наваёлам,
Бо тут твой дом і тут твая сям'я.

Тут будуць слёзы, тут і шчасце будзе
І — першыя маршчынкі на ілбе.
А ўжо і сёння называюць людзі
Народнаю настаўніцай цябе.

Сяргей ГРАХОЎСКІ.

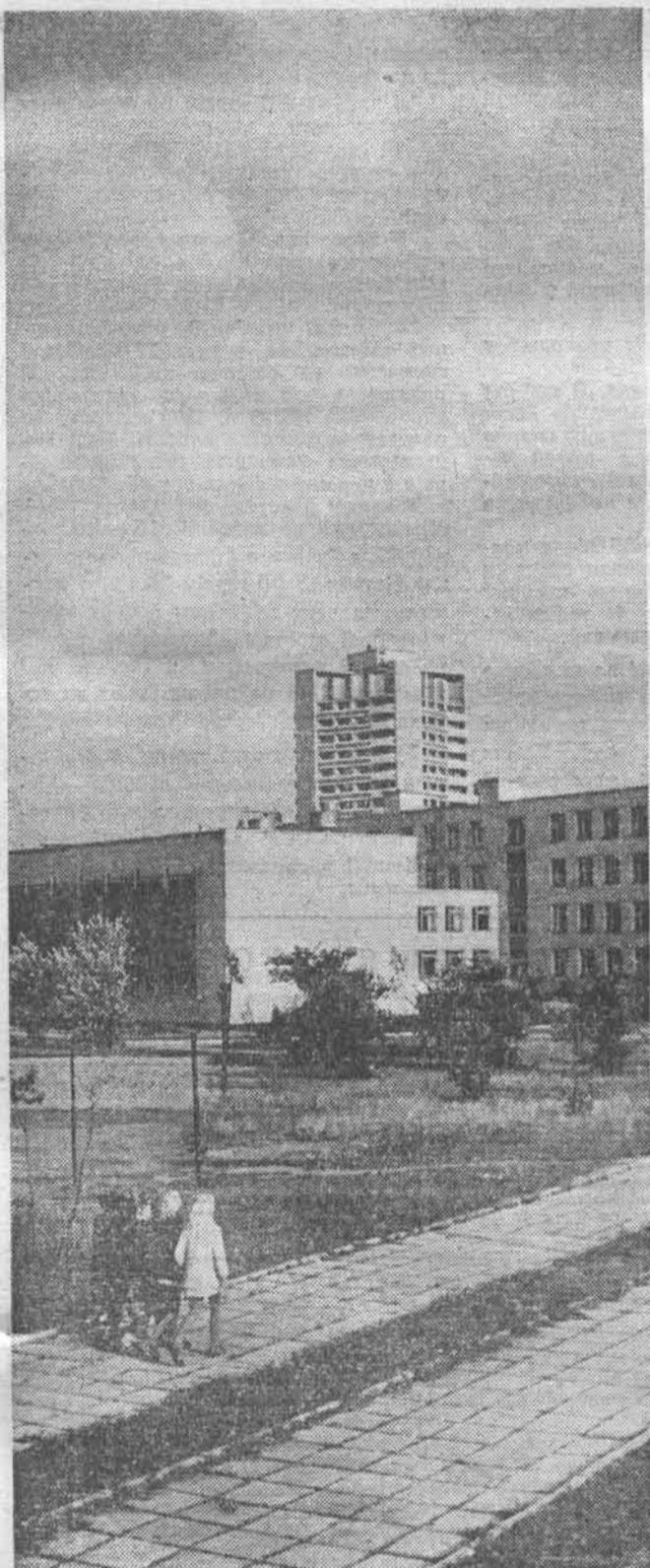
ЛІЧАНЬІЯ дні засталіся да пачатку новага навучальнага года. Верасень школьным званком пакліча за парты, у цудоўную краіну ведаў. Тысячы хлапчукоў і дзяўчынак упершыню пераступаць школьны парог, будуць папаўняць свой багаж ведаў іх старэйшыя таварышы. Гасцінна расчыняцца дзверы аўдыторыі для шматтысячнай арміі студэнцтва. Ва ўніверсітэты, інстытуты, тэхнікумы прыйдзе новае папаўненне. Яно, разам са старэйшымі таварышамі, імкнецца да ведаў, да пазнання таямніц выбранай прафесіі.

У вучэбных буднях, у настойлівай вучобе і актыўнай працоўнай і грамадскай дзейнасці фарміруецца новы Чалавек, грамадзянін Краіны Саветаў, актыўны будаўнік камунізму. Настаўнікі з дня на дзень прывіваюць юным грамадзянам камуністычны светлагляд, любоў да ведаў, высокія маральныя якасці, працалюбства.

«Вы, настаўнікі, добра ведаеце, што няма і не можа быць такога навучання, якое было б адарвана ад маральнага ўдасканалення вучняў,—звяртаючыся да школьных настаўнікаў, гаварыў Генеральны сакратар ЦК КПСС таварыш Л. І. Брэжнеў

з трыбуны Усесаюзнага настаўніцкага з'езда.—Калі вы выкладаеце дзецям матэматыку ці гісторыю, фізіку ці грамадазнаўства, любую іншую навуку, вы не толькі паведамляеце ім неабходныя ў жыцці ведаў, але разам з тым вучыце іх працаваць, пераадоўваць перашкоды, крытычна адносіцца да сябе, ставіць перад сабой вялікія мэты. І галоўнае, вы вучыце іх самастойна думаць. Так і толькі так атрымліваецца сплаў ведаў і перакананняў. Так і толькі так можна дабіцца, каб моладзь успрымала нашы вялікія ідэі не як зазубраны ўрок, а як сістэму ўласных поглядаў і перакананняў».

Вялікая і пачэсная роля педагогаў у фарміраванні Чалавека камуністычнага грамадства. Тысячы іх, гарадскіх і вясковых настаўнікаў высокаадукаваных, працавітых, настойлівых, будуць адкрываць для вучняў цудоўную краіну ведаў, гарманічна аб'ядноўваць навучальную і выхаваўчую дзейнасць, будуць выхоўваць нястомных барацьбітоў-ленінцаў, штодня сеяць добрае, разумнае, вечнае...

Новая сярэдняя школа № 80 у мікрараёне «Усход-2» Мінска гатова да пачатку заняткаў.

Настаўніца мінскай школы № 103 Ганна Васільеўна Кавалёва са сваімі выхаванцамі.
Фота А. ПАУЛАВА І М. АМЕЛЬЧАНІЦА.

УДЗЕЛЬНІКАМ ІІІ МІЖНАРОДНАГА КАНГРЭСА ВЫКЛАДЧЫКАЎ РУСКАЙ МОВЫ І ЛІТАРАТУРЫ

ВАРШАВА

Сардэчна віншую ўдзельнікаў ІІІ Міжнароднага кангрэса выкладчыкаў рускай мовы і літаратуры. Ваша праца высакародная і заслужоўвае павагі. Вывучэнне моваў, у тым ліку рускай мовы, як сродку шырокай міжнароднай сувязі з'яўляецца важнай перадумовай культурнага абмену і кантактаў паміж людзьмі, іх узаемаразумення і супрацоўніцтва. Імяна ва ўзаемаразуменні і супрацоўніцтве народаў савецкія людзі багатаць эфектыўны сродак разрадкай міжнароднай напружанасці, захавання міру і прагрэсіўнага развіцця ўсяго чалавецтва. Гэта знайшло сваё адлюстраванне ў пазіцыі Савецкага Саюза на агульнаеўрапейскай нарадзе па бяспецы і супрацоўніцтву ў Хельсінкі і было зноў пацверджана XXV з'ездам КПСС.

Руская мова, з'яўляючыся сродкам зносін шматмільённага і шматнацыянальнага савецкага народа, атрымлівае ўсё большае пашырэнне сярод народаў свету. Яна садзейнічае ўкладу нашай краіны ў скарбонку сусветнай культуры і адкрывае доступ да духоўных багаццяў сусветнай цывіліза-

цыі савецкім людзям і народам іншых краін.

Імяна таму руская мова набывае ўсё большае аўтарытэт на міжнароднай арэне і выклікае жаданне авалодваць ёю ў мільёнаў людзей планеты. Вялікі ўклад у распаўсюджванне рускай мовы ўносіць Міжнародная асацыяцыя выкладчыкаў рускай мовы і літаратуры, чья дзейнасць атрымлівае падтрымку тысяч русістаў многіх краін свету. Ваш кангрэс — гэта новая магчымасць абмяняцца набытым вопытам навуковай і педагогічнай работы, намяціць далейшую праграму творчага супрацоўніцтва.

У сваёй высакароднай працы вы можаце разлічваць на ўсямерную дапамогу і падтрымку з боку савецкіх вучоных і педагогаў-славеснікаў.

Кадаю паспяховай работы ІІІ Міжнароднаму кангрэсу выкладчыкаў рускай мовы і літаратуры і выражаю ўпэўненасць у тым, што вашы намаганні будуць садзейнічаць ажыццяўленню светлых ідэалаў чалавецтва, усталяванню на зямлі трываллага міру, дружбы і ўзаемаразумення паміж народамі.

Л. БРЭЖНЕВ.

НОВАЯ ТЭМАТЫЧНАЯ ВЫСТАЎКА

Рациональнаму выкарыстанню прыродных рэсурсаў і аховае біясферы прысвечана тэматычная выстаўка, якая адкрылася на ВДНГ БССР. Галоўная тэма выстаўкі — узаемаадносінны чалавека з навакольным асяроддзем, рэациональнае выкарыстанне яго рэсурсаў.

У экспазіцыі — пяць тэматычных раздзелаў. Адзін з важнейшых — «Рациональнае выкарыстанне зямельных рэсурсаў і іх ахова». З дапамогай фотатэксстава і лічбавага матэрыялаў раскрыта значэнне зямлі, якая з'яўляецца галоўнай крыніцай вытворчасці прадуктаў харчавання для чалавека.

З цікавасцю знаёміцца наведвальнікі ВДНГ з работай беларускіх вучоных па глебавых даследаваннях зямель. Створаная імі карта паглядна ілюструе глеба-геаграфічнае раённае тэрыторыі рэспуб-

лікі і дае магчымасць кваліфікавана, з улікам мясцовых умоў праводзіць спецыялізацыю сельскагаспадарчай вытворчасці, распрацоўваць найбольш эфектыўныя мерапрыемствы, накіраваныя на павышэнне ўраджайнасці культуры.

Адзін з раздзелаў выстаўкі прысвечаны выкарыстанню і аховае водных рэсурсаў. Яркія плакаты, картасхемы і іншыя экспанаты расказваюць аб планавым і комплексным выкарыстанні водаў.

У раздзеле «Флора і фаўна» паказана значэнне лясоў рэспублікі. Асаблівую цікавасць у наведвальнікаў і спецыялістаў выклікаюць стэнды, якія расказваюць аб вопыце работы паліўніча-запаведнай гаспадаркі «Белавежская пушча», аб ролі грамадскіх арганізацый у аховае прыроды.

Наведвальнікі ВДНГ БССР могуць цяпер па-

знаёміцца і з рэспубліканскай Дошкай гонару, якая адкрыта побач з цэнтральным павільёнам выстаўкі. На Дошку гонару заносзяцца калектывы прадпрыемстваў, калгасаў і арганізацый, якія дабіліся найвышэйшых вытворчых паказчыкаў і прызнаны пераможцамі на ўсесаюзным і рэспубліканскім сацыялістычным спаборніцтве.

Сярод удастоеных высокага гонару — калектывы беларускага аб'яднання па вытворчасці вялікагрузных аўтамабіляў «БелаўтаМАЗ», Мінскага трактарабудаўнічага вытворчага аб'яднання, Гомельскага завода сельскагаспадарчага машынабудавання, Лукомльскай ДРЭС імя 50-годдзя СССР, вытворчага аб'яднання «Палімір», калгасаў «Асвежыцкі» Пінскага, «XXI з'езд КПСС» Рэчыцкага, «Прагрэс» Гродзенскага раёнаў і многія іншыя.

БЕЛТА.

КУЛЬТУРНАЯ ХРОНІКА

ДЛЯ ЮНЫХ ТАЛЕНТАЎ
У Магілёве адкрылася гарадская дзіцячая мастацкая школа. У першы клас прынята 20 дзяцей. А ўсяго і верасні тут сядуць за парты 80 вучняў.

На працягу чатырох гадоў дзеці будуць вывучаць малюнак, жывапіс, скульптуру і прыкладнае мастацтва. Да выкладання запрошаны прафесіянальны мастакі.

ДЭМАСТРУЮЦЬ ФІЛАТЭЛІСТЫ
У VIII абласной філатэлістычнай выстаўцы, якая праводзілася ў Гомелі, удзельнічалі калек-

цыянеры Ленінграда, Кіева, Мінска, Камсамольска-на-Амуры, Хабарска, Лепшыя зборы удастоены залатых, сярэбраных і бронзавых медалёў.

Сярод узнагароджаных ізабеллы «Старонкі гісторыі Беларусі» мінчаніна Л. Коласава, «Малады Краіны Саветаў» гуртка юных філатэлістаў Напаруўскай сярэдняй школы Рэчыцкага раёна і іншыя.

ПРЭМ'ЕРЫ МАЛАДЗЕЖНАГА ТЭАТРА
Першую вялікую рабо-

ту — спектакль па п'есе Т. Ян «Дзючынка і красавік» — паказаў гледачам створаны нядаўна ў Пінску маладзёжны тэатр. Кірава калектывам выпускнік Беларускага тэатральна-мастацкага інстытута Юрый Агейкін. Артысты тэатра — школьнікі.

Вучні закончылі таксама падрыхтоўку літаратурна-музычна-драматычнай кампазіцыі на вершы Андрэя Вазнясенскага.

БЕЛТА.

СРОДКАМІ ТЭХНІКІ

На базе кабінета тэхнічных сродкаў Гродзенскага абласнога Дома народнай творчасці праходзіла абласная канферэнцыя па тэхнічных мастацкіх кіраўніцтвам сельскіх дамоў культуры і загадчыкамі аўтаклубаў.

Удзельнікі канферэнцыі практычна знаёміліся з прымяненнем магнітафонаў, праграмавікаў, узмацняльнікаў, а прычым гукзапісу, адпрацоўвалі пытанні пейзажнай, архітэктурнай, групавой і партрэтнай фатаграфіі, вывучалі фотадрук і рэпрадуцыраванне.

На канферэнцыі былі шырока прадстаўлены апараты статычнай і дынамічнай прээкцыі: зні-

дзяскопы, дзяпрасектары, кадаскопы, фільмаскопы, кінапраектары, бо аператыўна адзнятыя дзя- і кінафільмы як пельга ленш могуць паказаць атмасферу клубнага мерапрыемства, яго накіраванасць, глыбіню і змест.

На адным з заняткаў удзельнікі вывучалі радыётрансляцыйную апаратуру і бензаэлектраагрэгаты, якія ўжываюцца ў аўтаклубах.

Запрошаны на канферэнцыю загадчыкаў аўтаклубаў не выпадкова. Аўтаклубы, як мабільная ачагі культуры, як ачагі асветы, абслугоўваючы аддаленыя населеныя пункты, павінны цесці жывое слова аб

падзеях з жыцця краіны і свету, прапагандаваць перадавы вопыт, грамадска-палітычныя і эканамічныя веды.

Агульным недахопам работы загадчыкаў аўтаклубаў з'яўляецца няўменне працаваць з бензаэлектраагрэгатам пры адсутнасці стаяцярнай лінійнай электрасеткі. Прымяненне гукатэхнікі і праекцыйнай апаратуры носіць пакуль што эпизодычны характар. Аналагічнае становішча і ў многіх СДК.

Абласная канферэнцыя паказала, што падобная форма навучання мае вялікае значэнне ў справе вышуквання новых форм і метадаў культурна-асветнай работы.

Р. СІДОРЧЫК,
метадыст Гродзенскага абласнога Дома народнай творчасці.

ЭКІПАЖ СТАНЦЫ «САЛЮТ-5» НА ЗЯМЛІ

ПАВЕДАМЛЕННЕ ТАСС

24 жніўня 1976 года ў 21 гадзіну 33 мінуцы маскоўскага часу пасля выканання 48-сутчнай праграмы даследавання на борце пілтуемай навуковай станцыі «Салют-5» касманаўты таварышы Барыс Вялікінавіч Вальнаў і Віталій Міхайлавіч Жолабаў вярнуліся на Зямлю. Пасадка спускаемага апарата транспартнага карабля «Саюз-21» адбылася ў зарадзеным раёне тэрыторыі Савецкага Саюза за дзвеце кіламетраў на паўднёвы захад ад горада Калкэтава. Самаадчуванне касманаўтаў здавальняючае.

Пасля завяршэння намечанай праграмы работ на борце станцыі экіпаж падрыхтаваў транспартны карабэль «Саюз-21» да расстыкоўкі і спуску на Зямлю. У спускаемы апарат былі перанесены матэрыялы навуковых даследаванняў.

У 18 гадзін 12 мінут маскоўскага часу карабэль і станцыя расстыкаваліся, затым была ўключана тармазная рухальная ўстаноўка карабля. Пасля заканчэння работы рухавіка адбылося раздзяленне адсекаў транспартнага карабля «Саюз-21», і спускаемы апарат перайшоў на траекторыю зніжэння.

На разліковай вышыні была ўведзена ў дзеянне парашутная сістэма, і спускаемы апарат плаўна прыземліўся.

За час працяглага касмічнага палёту з арбітальнай навуковай станцыі «Салют-5»

атрымана вялікая і каштоўная навуковая інфармацыя аб фізічных характарыстыках атмасферы Зямлі і Сонца. Вялікая ўвага была ўдзелена даследаванням зямной паверхні ў інтэрсах розных галін навукі і народнай гаспадаркі. Комплексная здымка праводзілася над вялікімі раёнамі тэрыторыі Савецкага Саюза.

Самастойнай часткай праграмы палёту з'явіліся даследаванні праходжання розных фізічных працэсаў і правядзення тэхналагічных аперацый ва ўмовах бязважкасці. У ходзе палёту паспяхова праведзена адпрацоўка новых сістэм і прыбораў касмічных караблёў і арбітальных станцый. Праведзены комплексныя даследаванні рэакцыі арганізма чалавека на дзеянне фактараў працяглага касмічнага палёту.

На працягу ўсяго палёту сувязь з касмічным караблём «Саюз-21» і арбітальнай станцыяй «Салют-5» надзейна забяспечвалася наземным камандна-вымяральным комплексам і суднамі Акадэміі навук СССР «Касманаўт Юрый Гагарын», «Акадэмік Сяргей Каралёў», «Бежыца» і «Невель», якія знаходзяцца ў экватары Атлантычнага акіяна.

Станцыя «Салют-5» працягвае кінуемы палёт у аўтаматычным рэжыме. Усе сістэмы станцыі працуюць нармальна.

КАСМІЧНЫ РЭЙС СТАНЦЫ «МЕСЯЦ-24» ЗАВЕРШАНЫ: МЕСЯЦАВЫ ГРУНТ НА ЗЯМЛІ

ПАВЕДАМЛЕННЕ ТАСС

Савецкая навука і тэхніка дабіліся новага поспеху ў даследаванні Месяца, праграма палёту аўтаматычнай станцыі «Месяц-24» выканана поўнасьцю.

22 жніўня 1976 года вяртаемы апарат аўтаматычнай станцыі «Месяц-24» зрабіў пасадку ў разліковым раёне тэрыторыі Савецкага Саюза. На Зямлю дастаўлены ўзоры месцавага грунту, узятая з глыбіні каля 2 метраў.

Касмічны эксперымент праходзіў у пекалькі этапу.

Стартаваўшы да Месяца 9 жніўня 1976 года, станцыя «Месяц-24» была выведзена на селенацэнтрычную кругавую арбіту. Затым з мэтай забеспячэння пасадкі ў разліковым раёне Месяца станцыя была пераведзена на эліптычную арбіту.

18 жніўня ў 9 гадзін 36 мінут маскоўскага часу аўтаматычная станцыя «Месяц-24» зрабіла мяккую пасадку на паверхню Месяца ў паўднёва-ўсходнім раёне мора Крызісаў.

Пасля пасадкі станцыі па камандзе з Зямлі грунтозаборная канструкцыя зрабіла бурэнне месцавага грунту на глыбіню каля двух метраў. Узоры месцавага грунту былі змешчаны ў гермеычны кантэйнер вяртаемага апарата.

У час работы на Месяцы ўдакладніліся каардынаты месцазнаходжання

станцыі і ажыццяўлялася падрыхтоўка да старту касмічнай ракеты.

19 жніўня ў 8 гадзін 25 мінут маскоўскага часу, выкарыстоўваючы ў якасці стартвай платформы насадачную ступень станцыі, касмічная ракета «Месяц-Зямля» стартвала з Месяца.

У ходзе пералёту па трасе Месяц-Зямля кантраляваўся стан бартавых сістэм, праводзіліся траекторыяны вымярэнні.

22 жніўня касмічная ракета станцыі «Месяц-24» з другой касмічнай скорасцю наблізілася да Зямлі. У разліковы час адбылося аддзяленне вяртаемага апарата. Для сачэння за палётам вяртаемага апарата былі выкарыстаны наземныя радыёлакацыйныя і пеленгацыйныя сродкі.

У канцы ўчастка аэрадынамічнага тармажэння на вышыні 15 кіламетраў была ўведзена ў дзеянне парашутная сістэма. У 20 гадзін 55 мінут маскоўскага часу вяртаемы апарат аўтаматычнай станцыі «Месяц-24» зрабіў пасадку ў разліковым раёне за 200 кіламетраў на паўднёвы ўсход ад горада Сургута.

Узоры месцавага грунту, дастаўленыя касмічнай ракетай станцыі «Месяц-24», будуць перададзены Акадэміі навук СССР для даследаванняў.

Вялікі даследаванняў будуць апублікаваны.

ДОБРЫЯ ВЕСТКІ

Народны тэатр Гродзенскага гарадскога Дома культуры падрыхтаваў спектакль па п'есе В. Тура «Бой з цемем». Першымі яго гледачамі былі працаўнікі калгаса «Чырвоны Кастрычнік» Лідскага раёна.

Гэта — другая прэм'ера гродзенцаў у бягучым годзе. На абласным фестывалі самадзейнай народнай творчасці калектыв тэатрама паказаў новую пастаноўку па п'есе В. Сабко «Далёкія войны».

Конкурс «Тата, мама і я — музыка сям'я» адбыўся ў Беларускай Палацы культуры энергетыкаў. Пераможцам яго стала сям'я машыніста энергаблока Бярозаўскай ДРЭС Віктара Мароза.

Тут удалляюць вялікую ўвагу сямейнаму адпачыванню. Універсітэт здароўя і быту, гуртані аб выхаванні дзяцей, літаратурныя і музычныя вечары, розныя конкурсы — усё гэта зрабіла палац любімым месцам адпачывання энергетыкаў.

ВІНШУЕМ!

Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР за плённую літаратурную дзейнасць і ў сувязі з сямідзесяцігоддзем з дня нараджэння пісьменнік Макар Трафімавіч ПАСЛЯДОВІЧ узнагароджан Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета Беларускай ССР.

Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР за шматгадовую работу ў друку і ў сувязі з пяцідзесяцігоддзем з дня нараджэння рэдактар гонцавіцкай раённай газеты «Савецкае Палесце» Васілю Фёдаравіч ПРАСКУРАЎ узнагароджан Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета Беларускай ССР.

ФОТАЛЕТАПІС ПЯЦІГОДКІ

роўкамі А. Ф. Алянці і Н. Я. Козел.

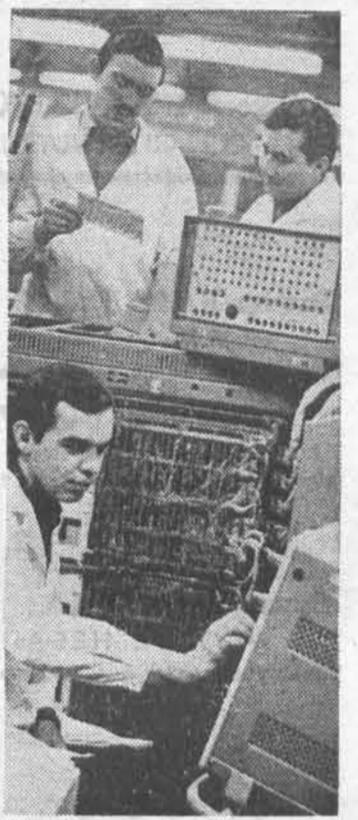
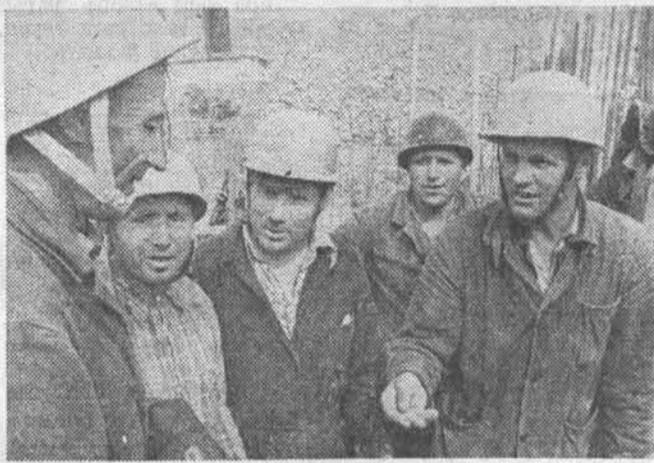
Паспяхова ідзе будаўніцтва трэцяй чаргі Віцебскага камбіната вапнавых матэрыялаў. Бригада В. С. Дзягеля штодзённа перавыконвае зменныя заданні.

На здымку — перадавыя калектывы будоўлі: цесляры-бетоншчыкі К. С. Селязнёў, А. Е. Герасімаў, А. М. Бурак, П. П. Чапельнікаў і бригадзір В. С. Дзягель.

Высокая якасць прадукцыі — характэрная рыса працаўнікоў Брэсцкага электрамеханічнага завода. Зараз пяць мадэлей электронна-вылічальных машын выпускаецца са Знакам якасці.

Не дапускаюць браку ў сваёй рабоце інжынер-рэгуляроўшчык У. П. Анішчанка (на здымку справа на пярэднім плане), рэгуляроўшчыкі К. М. Шэйд [злева] і А. В. Баброў.

Фота Э. КАВЯКА, А. ЦЕРЛЮКЕВІЧА і П. НАВАТАРАВА, БЕЛТА.

НА ПАЧАТКУ года рабочыя, калгаснікі, інжынерна-тэхнічныя работнікі прынялі на сябе павышаныя абавязальствы па дэтэрмінаваму ажыццяўленню рашэнняў XXV з'езда КПСС. Зараз яны паспяхова выконваюцца.

Так, даярка калгаса «1 Мая» Слуцкага раёна Алена Георгіеўна Хацько абавязалася надаць ад кожнай замацаванай за ёю каровы па 6 тысяч кілаграмаў малака. Працавітасць і настойлівасць перадавой даяркі прыносяць значны плён. Сакрэтамі поспеху А. Г. Хацько (на здымку злева) дзеліцца са сваімі сяб-

ЗДАЕЦЦА, нядаўна цвіла вясна. Яна сёлета была, як кажуць сіновыкі, няўстойлівай, з рэзкімі перападамі надвор'я. Раптоўныя замаразкі. Вятры-сухавей. Не багата было сонца. На Палессі доўга, аж да чэрвенскага сонцапавароту, голая стаялі ў дубровах волаты-дубы, на лугах не пчодрывіліся травы. Але вясну робяць хлебасей-працаўнікі і гаспадары абноўленай зямлі, якая стала крыніцай усенароднага багацця і славы. Натхнёныя велічнай праграмай новага, дынамічнага развіцця ўсіх галін народнай гаспадаркі, якая прынята на XXV з'ездзе КПСС, паляводы і жывёлаводы, механізатары і меліяратары, усе высковыя людзі не шкадавалі сіл, не лічыліся з цяжкасцямі, выдатна выконвалі свой высокі грамадзянскі абавязак.

Сёння клопатамі вёскі, неспакоем за лёс ураджаю жытця ўся краіна.

Усім нам добра памятава, з якой зацікаўленасцю мы сацылі за семінарам, што праводзіўся на Брэстчыне, напярэдадні жніва. На гэтым семінары яшчэ раз ярка і пераканаўча было паказана, якія невыгэрныя магчымасці і рэзервы мае наша сацыялістычнае земляробства, якой волатнай сілай валодае наша зямля.

Тое, пра што некалі хлебароб марыў, ужо дасягнута. Ураджай, які атрымліваецца сёння калгасамі і саўгасамі, цэлыя раёны, пераконваюць, што планы і задумы партыі, якая нацэлявае сельскіх працаўнікоў па-гаспадарску выкарыстаць кожны гектар зямлі, рэальныя і пасильныя для савецкіх людзей.

Якраз у самую гарачыню жніва мне давялося быць на Палессі, у калгасам і саўгасам Хойніцкага раёна, і быць сведкам таго працоўнага героізму, з якім шчыруюць усе — кожны на сваім рабочым месцы, дамагаючыся агульнай перамогі. Як і на службе, на доглядзе пасеваў, на нарыхтоўцы кармоў для жывёлагадоўлі, цяпер на жніве ў першых шэрагах саборніцтва ідуць камуністы і камса-

вольцы. Яны — сапраўдныя арганізатары мас, асабістым прыкладам натхняюць на высокапрадукцыйную працу. У дні жніва райком партыі, дзе першым сакратаром каронны палішук, чалавек нястомнай энергіі Г. Т. Карасевіч, нагадвае своеасаблівы штаб. Тут сканцэнтраваны ўсе рычагі кіравання ўборкай. Райкомаўцы ў гарачую пару жніва працуюць, як і радавыя жніва, увесь светавы дзень.

ху пазней, як летась. Год на год не сыходзіцца. Але энтузіязм і чотка наладжаны ўборачны канвеер — яркі доказ таго, што жніво-76 будзе завершана як ніколі, дружна, пры высокай якасці гэтай адказнай, гарачай работы.

На ніве ў калгасе «Рассвет» Хойніцкага раёна працуе сем камбайнавых экіпажаў. Правафланговы тут — Васіль Анісенка, кавалер ордэнаў Леніна і Працоўнага

Сцяпан КУХАРАЎ

СПЕЛЫ ЖНІВЕНЬ

На ніве, дзе знаходзіцца пярэдні край бітвы за хлеб, у любы час дня можна сустрэць загадчыка аддзела прапаганды і агітацыі райкома Аляксея Сцеланенку, які асабіста ўручае вымпелы, вядзе экран саборніцтва, дае парады агітатарам.

Камбайнеры — героі дня. У саўгасе «Стралічава» мне давялося бачыць, як шчыруе адзін з тых сямейных экіпажаў на жніве, якія ў раёне карыстаюцца вялікай папулярнасцю. На камбайне «Колас» працуюць ужо колькі гадоў муж і жонка Курлені. Іх сыны — Віктар і Уладзімір — таксама камбайнеры. Уладзімір служыць у арміі, і яго месца заняў за штурвалам Віктар: не падводзіць брата, які ўвесь час цікавіцца ў лістах дамоў, як у яго справы. А справы, скажам шчыра, выдатныя. Сакратар парткома саўгаса Віктар Мягкі гаворыць:

— Бачыце, на камбайне камуніста Міхаіла Курлені — чатыры зорачкі. Гэта азначае, што намалаціў ён чатырыста тон, а на камбайне сына Віктара — тры. Значыць, трыста тон. Змаганне, як бачыце, працягваецца! Сапраўды, змаганне, бітва за хлеб ідзе на поўную сілу. Сёлета жніво пачалося кры-

чырвонага Сцяга, які змагаецца за намалот 1.000 тон збожжжа.

Троба бачыць, як працуе гэты майстар камбайнавай уборкі! У яго на ўліку — кожная хвіліна. Змаганне ідзе за кожны кілаграм зерня. Анісенка саборнічае з камбайнерам Аляксандрам Канаплянікавым з саўгаса «Жлобін». Барацьба за першынство не на словах, а на справе. Камбайнеры пільна сочаць за тым, як ідзе жніво ў кожнага.

У адказ на пісьмо Генеральнага сакратара ЦК КПСС Л. І. Брэжнева працаўнікам сельскай гаспадаркі Краснадарскага краю, які прынялі павышаныя абавязальствы па продажу

збожжжа дзяржаве, беларускія хлеббаробы пераглядаюць свае планы, намечаюць новыя рубяжы.

Галоўная запаведзь хлебарабы — «Першы хлеб — Радзіме!». На элеватары пясчынным патокам ідзе збожжжа, хлеб першага года дзесятай пяцігодкі.

Гэтымі днямі апублікаваны ў друку павышаныя абавязальствы працаўнікоў сельскай гаспадаркі Брэсцкай, Віцебскай, Гомельскай, Гродзенскай, Мінскай і Магілёўскай абласцей. Хлеббаробы абяцаюць прадаць дзяржаве больш, чым прадугледжвалася раней, збожжжа, прадуктаў жывёлагадоўлі.

Сельскія працаўнікі Віцебшчыны абяцаюць Радзіме прадаць звыш плана — 23 тысячы тон збожжжа, а жывёлаводы — 2 тысячы тон мяса, 7 тысяч тон малака і 6 мільёнаў яек. З Гродзеншчыны ў засені дзяржавы паступіць звыш ранейшых абавязальстваў — 22 тысячы тон збожжжа, 5 тысяч тон мяса, 7 тысяч тон малака.

З хлебнага фронту, з усіх калгасаў, раёнаў ідуць радасныя весткі. Ніва радуе. Поле дзякуе чалавеку за яго рупнасць. Перадавыя калгасы і саўгасы заканчваюць жніво. Адначасова закладваюцца асновы для будучага ўраджаю. Рыхтуецца глеба і насенне азімых.

Спелы жнівень радуе нас усіх багатым караваем.

Іван КІРЭЙЧЫК

ПАКЛОН ВАМ, РУКІ!

Надвор'е з сонцам,
З небам без аблокаў,
У полі
Спелы колас
Аж звяніць.
І льецца ніва
У бункеры
Патокам,
Не проста зернем —
Водсветам зарніц.

І ёсць у рук
Натруджаных
Патрэба
Ззярыты тыя
У жмені палажыць...
Паклон вам, рукі,
Што прапахлі хлебам,
Што ўмеюць сеяць,
І сумленна жыць!

У КАЗАХСТАН НА ЖНІВО

З нашай рэспублікі ў Тургайскую вобласць дэтэрмінава выехала тысяча камбайнераў, якія прымуць удзел ва ўборцы цаліннага збожжжа. Сярод іх — дэпутаты мясцовых Саветаў, перадавікі вытворчасці, адзначаныя ўрадавымі ўзнагародамі.

Многія механізатары ўжо маюць багаты вопыт работы на цаліне. Па некалькі разоў выязджалі туды Н. А. Фашчан, І. Ф. Грышан з Гомельскай вобласці і іншыя. Яны ўзялі абавязальства высокапрадукцыйна выкарыстоўваць тэхніку, вёсці жніво якасна.

Беларускія механізатары ўбралі першыя тысячы гектараў казахстанскай пшаніцы.

СТВОРАНА УМЕЛЬЦАМІ

На рахунку рацыяналізатараў Лагойскай перасональнай механізаваанай палоны № 68 ямала каштоўных тэхнічных навінак.

Па прапанове старшыні савета УТВР гэтай ПМК В. М. Бародзькі і загадчыка майстэрні В. А. Жызнеўскага да двухсотліснага трактара «К 700» вырабілі васьмікорпусны плуг, які не баіцца каменняў. Для гэтага выкарысталі раму і карпусы плугоў, што выйшлі са строю і спісаны. Агрэгат абсталявалі сістэмай рычагоў, пры наездзе на каменні карпусы аўтаматычна выглыбляюцца. Прадукцыйнасць такога плуга перавышае гектар у гадзіну, а эканомія за сезон сцэлаа больш чым чатыры тысячы рублёў.

Эфектыўныя прапановы, якія далі магчымасць удасканаліць тэхналогію рамонтна-эксплуатараў, укаранілі токары Н. Н. Кранцэвіч, слесар В. П. Лукіч, участковы механік П. Д. Васільеў і іншыя рацыяналізатары.

БЕЛТА.

Аляксей КУЛАКОЎСКИ

«СЦЕЖКІ ЗВЕДАНЫЯ І НЯЗВЕДАНЫЯ»

Раман. Мінск, «Мастацкая літаратура», 1974 г.

Рыгор БАРАДУЛІН

«Р У М»

Кніга вершаў. Мінск, «Мастацкая літаратура», 1974 г.

«БЛАКІТНЫ ЗВОН ГРАНАДЫ»

Выбраная лірыка Ф. Г. Лоркі ў перакладзе з іспанскай. Мінск, «Мастацкая літаратура», 1975 г.

Барыс САЧАНКА

«ЧУЖОЕ НЕБА»

Раман у навалах. Мінск, «Мастацкая літаратура», 1975 г.

М. Фрайман (Бязрозка)—сцэнарыст; **І. Вейняровіч, П. Аліфярэнка, Р. Ясінскі**—рэжысёры; **А. Алай, Ф. Кучар**—аператары.

«ПРА МАЦІ МОЖНА ГАВАРЫЦЬ БЯСКОНЦА». Поўнаметражны дакументальны фільм. Аб'яднанне «Летапіс» студыі «Беларусьфільм».

Г АЛОУНАГА героя свайго рамана «Сцежкі звезданья і нязведанья» А. Кулакоўскі ўзяў з самых глыбін народнага жыцця свайго роднай Старобіншчыны. Багдан Хацяноўскі — тыповы гарапашнік старой вёскі. Але ў асабістым жыцці яму не шанцавала больш, чым іншым. Чалавек пэтычнай натуры, музыка-самаву, ён звязваў свой лёс з чэрствай і скваннай жанчынай, якая

зрабіла яго жыццё глыбока няшчасным, асабліва ў тым, што маральна скалечыла сына.

Ёсць вялікая мастацкая пераканаўчасць у тым, што гэтага гаротнага і забітага чалавека рэвалюцыя і Савецкая ўлада выводзяць на шырокі шлях, адкрываюць перад ім светлыя, шчаслівыя далегляды.

Пісьменнік і прасочвае жыццёвы шлях Хацяноўскага,

паказвае, як ён і дзесяткі надобных яму сялян пачынаюць разумець, што рэвалюцыя нясе ім сапраўднае няшчасце, вялікую будучыню. З асаблівым майстэрствам, ідэйна-пераканана гаворыцца пра такі важны перыяд у жыцці галоўнага героя, як уступленне ў калгас.

бенстве з іншымі літаратурнымі персанажамі перш-наперш паўней выяўліе сяю чалавечнасць. Гуманістычныя пачаткі ягонай натуры бачацца заўсёгды. І хоць разуменне ім далейшых шляхоў жыцця і барацьбы прыходзіць і ўсведамляецца не адразу, аднак з рэшты рэшт праз пэўныя ваганні, душэўныя хістанні і ўмацоўваецца чалавек у чалавеку.

У карысць таго, што Хацяноўскі глыбока адчувае сябе

фронт адкаціўся ад Арабіі-наўкі, але тут па-ранейшаму дзейнічалі савецкія законы.

Панця, сын Хацяноўскага, канчае жыццё самагубствам. Што ж, вылодка не месца на нашай зямлі. Праўда, як мне здаецца, больш лагічна было б, калі б Панця панёс пакаранне ад народных месціцаў.

...Надзеі, адлюстраваныя ў раманае, адбываюцца на працягу некалькіх дзесяцігоддзяў. Гады гэтыя былі характэрны для ўсёй Савецкай

З ГЛЫБІНЬ НАРОДНЫХ

Безумоўна, пра гэта мы ўжо читалі і ў іншых аўтараў, аднак удумаем яшчэ раз у тых радкі твора, дзе расказваецца, як Багдан вёў у калгас свайго каня, і адчуем, што А. Кулакоўскі ў гэтым невялікім эпізодзе змог сказаць вельмі многа. Аўтар умее пільна назіраць жыццё, выступае і як вярнічы публіцыст, і як тонкі лірык, надзвычай чуйны да чалавечых перажыванняў, і глыбокі псіхолаг, які здольны выявіць у людзях самае істотнае і важнае.

Наогул, у раманае пісьменнік умела сінтэзуе жыццёвыя з'явы і, разам з тым, вылучае з падзей тое галоўнае, што дапамагае паказаць яркія чалавечыя індывідуальнасці на пэўных этапах гістарычнага развіцця. Вось чаму Багдан Хацяноўскі пры яго некаторым пада-

паўнапраўным гаспадаром на зямлі, часткай супольнасці, назва якой — савецкі народ, яскрава сведчаць падзеі рамана, звязаныя з пачаткам Вялікай Айчыннай вайны. Герой ведае, што ворагі гатовы знішчыць усё тое, што нажывалася ўпартай працай. Не, такога не павінна здарыцца. Ён разам з іншымі калгаснікамі клапаціцца пра захаванне народнага багацця. Гэта ўжо не проста калгаснік Хацяноўскі, гэта чалавек-гаспадар, для якога не так важна сваё асабістае, як наша, агульнае, савецкае.

Ёсць у раманае сведчанне аўтара: «стут гэтакага фронту з акапамі і гарматамі сапраўды не было, але быў свой арабінаўскі фронт з пэўнымі падзеямі і здарэннямі, з праявамі ў душах людзей». Гэта гаворыць аб высокім усведамленні насельніцтвам свайго маральнага абавязку перад Радзімай. Ішла вайна,

краіны як гады сацыялістычнага будаўніцтва, перамогі ў Вялікай Айчыннай вайне. Жыццё і ползвігі савецкіх людзей, увасобленыя ў яркія мастацкія вобразы, уваходзяць у свядомасць сённяшніх пакаленняў, расказваюць нашчадкам пра веліч духу тых, хто набліжаў светлую будучыню.

Раман «Сцежкі звезданья і нязведанья», на маю думку, з ліку менавіта тых твораў, якім пакавана доўгае жыццё.

Ул. ШКРАБА,
настаўнік.

Салігорск.

Р ЫГОР БАРАДУЛІН выдатна валодае мастацкімі сродкамі верша. Ён можа адным радком паказаць выразна бачны малюпак, тонка перадаць настрой, даць новае жыццё вобразам, якія ўжо сталі звычнымі, традыцыйнымі.

Вершы кнігі «Рум» па зместу нека асабліва шырока разгорнуты ў часе і ў тэматычнай прасторы. Минулае ў іх пераплітаецца з сучаснасцю, калі паэт зноў, як і ў ранейшых зборніках, звяртаецца да ваеннай тэмы.

Ушачына, Віцебск, Хатынь, Мінск — кожная мяс-

ціна роднай зямлі напамінае паэту пра мужнасць яе жыхароў, што сталі салдатамі, партызанамі, падпольшчыкамі, гераічна змагаліся за Радзіму.

Ёсць у зборніку і такія творы, у якіх, на першы погляд, і не адлюстравваюцца вялікія падзеі, але і ў вершах аб прыродзе, кахання бачны наш сённяшні дзень, бо яны выяўляюць духоўны

свет, пачуцці, думкі сучасніка. Заклапочанасць лёсам чалавецтва, мірам на зямлі ўспрымаецца праз настрой лірычнага героя, а малюны прыроды выклікаюць іншы раз трывожныя асацыяцыі, як вась у гэтых радках:

Жмурыцца
Спельмі сатамі воск.
Босы бярэзнік
Да возера выбег.
А ў небе,
Нібыта планеты ўскрыты

Клубіцца
Атамны выбух...

Духоўны свет нашага сучасніка, яго справы і клопаты яскрава паказаны і ў «Паэме прызнання», у якой на дакументальнай аснове створаны высока паэтычныя вобразы рэальных людзей — такіх, як партыйны кіраўнік Ульяна Феакістаўна Крышталевіч, як маці сыноў-герояў Купрыянавых — Анастасія Фамінічна Купрыянава. У паэме знайшлі ўвасабленне вобразы выдатных прад-

стаўнікоў літоўскага, эстонскага, азербайджанскага, малдаўскага і іншых братніх народаў.

У «Паэме прызнання», як і ў большасці твораў зборніка, з вялікай мастацкай выразнасцю выявіўся інтэрнацыяналістычны характар творчасці паэта.

Па зместу многіх вершаў адчуваецца, што паэт шмат падарожнічае — і па рэспубліцы, і па ўсёй краіне савецкай, і па свеце. У вершах «прывезеных» з вандровак і надарожжаў, напружана працуе думка паэта, у іх — імненне шырэй і глыбей пазнаць жыццё, узбагаціцца новым вопытам, адчуць сваё дастасаванне да духоўных скарбаў народаў свету.

Пераклад зборніка лірыкі выдатнага іспанскага паэта Федэрыка Гарсія Лоркі «Блакiтны звон Гранады», які ажаніўся Р. Барудулін, — гэта і працяг імкнення прычасціцца самому і далучыць чытачоў да лепшых набыткаў сусветнай паэзіі.

Мне здаецца, што паэту ўдалося перадаць усё віртуознае майстэрства вершаў арыгінала. Своеасаблівы падбор лексікі, нечаканыя сутыкненні паняццяў у метафарах, яркая рамантычная вобразнасць радка, дзе пазнаецца сам Р. Барудулін, аказаліся ў суладдзі з паэтычным стылем Лоркі.

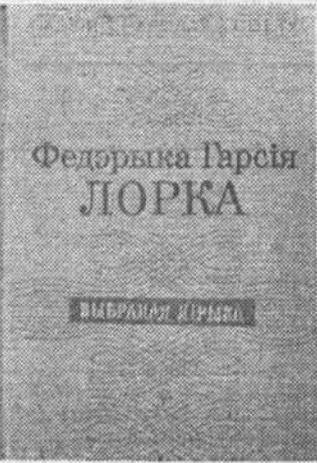
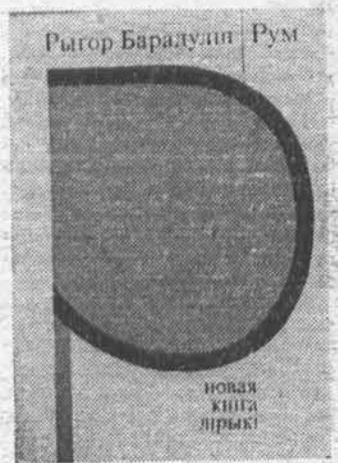
Паэзія яго набыла натуральнасць гучання на беларускай мове, застаючыся арганічна злітнай з нацыянальнымі традыцыямі верша, з народным моўным каларытам.

Адчуваецца, што Р. Барудулін ішоў самастойным шляхам, не арыентуючыся на рускія пераклады паэта. Дарэчы, шэраг вершаў, уключаных у зборнік, на рускай мове яшчэ не прагучалі.

І зборнік лірыкі «Рум», і пераклады з Лоркі, бласпярэчна, сталі прыкметнай з'явай у беларускай літаратуры, новымі дасягненнямі ў творчасці таленавітага паэта. Разам гэтыя кнігі заслугоўваюць, на мой погляд, таго, каб быць адзначанымі Дзяржаўнай прэміяй БССР.

М. КЕНЬКО,
аспірант Інстытута літаратуры імя Я. Купалы АН БССР.

ВЫСОКІ ЁЗЛЁТ

ПРАПАНУЕ
«ХУДОЖЕСТВЕННАЯ
ЛИТЕРАТУРА»

Як заўсёды, у тэматычным плане гэтага сталічнага выдавецтва належнае месца адведзена і беларускай літаратуры. У наступным годзе ўсесаюзнаму чытачу атрымае мажлівасць яшчэ паўней пазнаёміцца з творчасцю народнага пісьменніка Беларусі І. Шамякіна. У яго двухтомнік увайшлі раманы «Сэрца на далоні», «Атланты і карытаты», аповесць «Ах, Міхаліна, Міхаліна», аповяданні.

А. Адамовіч у крытыка-біяграфічным нарысе «Кузьма Чорны» расказвае пра жыццё і творчы шлях вядомага беларускага празаіка.

Выбраныя аповяданні Я. Брыля склалі змест кнігі «Яшчэ раз першы снег».

У трэцім выпуску зборніка «Адзінства» — артыкулы аб развіцці шматнацыянальнай савецкай літаратуры. Сярод аўтараў кнігі — М. Ароўка.

Творчасць многіх беларускіх паэтаў будзе прадстаўлена ў чатырохтомнай анталогіі «60 год савецкай паэзіі».

У КАЛЭКТЫЎНЫМ
ЗБОРНИКУ

У Кіеўскім выдавецтве «Мастацтва» ў адным з нумароў «Бібліятэчкі мастацкай самадзейнасці» выйшаў зборнік «Аднаактовыя п'есы». Змест яго склалі творы чатырнаццаці драматургаў братніх саюзных рэспублік (укладальнікі кнігі М. Яфімаў і У. Малашэнка).

Беларускую драматургію прадстаўляе п'еса Алеся Мачана «Ідзі, сыне мой...». Яна расказвае аб подзвігу партызан у гады Вялікай Айчыннай вайны.

ВЕЧНЫ БОЛЬ, ХАТЫНЬ

Сярод выданняў, прысвечаных Хатыні, паўуенне. Выдавецтва «Плакаты» выпусціла камплект паштовак, якія расказваюць пра мемарыяльны комплекс, што ўзведзены на месцы спаленай фашыстамі вёскі. Здымкі выканалі Р. Львоў і Б. Круцко.

На вокладцы набору ў перакладзе на рускую мову надрукаваны вядомы верш народнага паэта Беларусі П. Броўкі «Мёртвая вёска», а на кожнай паштоўцы — урывкі з твораў беларускіх і савецкіх паэтаў.

І ЖАРТАМ, І УСУР'ЁЗ

За гады сваёй творчай дзейнасці Ул. Корбан выдаў некалькі кніг сатыры і гумару. У такіх сваіх зборніках, як «Гараж прыпарка», «Дзе гэта вуліца?», «Сіняк», «Не на сваім месцы» і іншых, ён высмейваў п'яніц і абібокаў, дэбашыраў і лайдакоў, усіх тых, хто перашкаджае нашаму паступальнаму руху наперад. Адначасова ён з'едліва выкрываў розныя недахопы ў быццё, рэзка крытыкаваў аматараў пажыць за кошт іншых.

І вось новая сустрэча чытача з любімымі творамі. Выдавецтва «Мастацкая літаратура» выпусціла «Выбранае» пісьменніка. Звар'яшае аднатомнік аўтабіяграфія Ул. Корбана «Ад рэца да п'яра».

ВЫЙШЛІ З ДРУКУ

ВЫДАВЕЦТВА «НАРОДНАЯ АСВЕТА»

А. Александровіч. Галубінае крыло. Вершы і паэма. Мастац. Р. Фралю. 1976 г. 128 стар. Тыраж 15.000 экз. Цана 22 кап.
В. Хомчанка. Паллон. Аповяданні. Мастац. А. Селяшчук. 1976 г. 144 стар. Тыраж 30.000 экз. Цана 36 кап.

ВЫДАВЕЦТВА
«ВЫШЭЙШАЯ ШКОЛА»

А. Мляшка. Савецкая сямейная абраднасць Беларусі. Мастац. В. Валітовіч. 1976 г. 238 стар. Тыраж 5.000 экз. Цана 1 руб. 44 кап.
М. Клышка. Слоўнік сінонімаў і блізказначных слоў. Мастац. В. Валітовіч. 1976 г. 592 стар. Тыраж 8.000 экз. Цана 1 руб. 88 кап.

ЁСЦЬ У КНІЗЕ Б. Сачанкі «Чужое неба» навела «Цыке», а ў ёй такое выказванне: «Ах, Сымон, Сымон! Я, бадай-што, і гэты ліст не пісаў бы табе, каб не адна кніга, якая трапіла мне на вочы і якую я прачытаў. Дзеён колькі хаджу сам не свой. Усхвалявала, да глыбіні душы растрывожыла мяне яна, тая кніга. Думкамі падзяліцца хочацца».

Прыкладна такое ж уражанне зрабіў на мяне і раман у навелах Барыса Сачанкі «Чужое неба». Таму і хочацца падзяліцца сваімі думкамі пра гэты хвалюючы, праўдзівы твор, напісаны з добрым веданнем жыцця.

У мяне таксама фашысты забілі бацьку і я крыху ведаю, што такое вайна, хоць і была тады яшчэ зусім мала. А перачытваючы кнігу, бы вярнулася ў вогненнае маленства, прайшла сцежкамі памяці.

Усе навелы чытаюцца з неаслабнай увагай. У першай з іх, «Вёска майго маленства», апісваюцца родныя мясціны лірычнага героя, які атоесамліваецца і з самім аўтарам, і з многімі іншымі людзьмі, у чый лёс уварвалася вайна.

Жывыя, яркія вобразы наўстаюць са старонкаў кнігі Б. Сачанкі. І мацак-асілак Раман Сацура, і добрыя, спа-

гадлівыя старыя Сідар Вяргейчы, Кузьма Бяда, Ананас Гаплічок — мудрая, жывая памяць палескага краю.

Жыццё ідзе сваім шляхам. Падзеі змяняюцца падзеямі, час нараджае новых герояў. Аднак ніколі не забудуцца савецкім лодзям жахі апошняй вайны, у якой мы страцілі 20 мільянаў жыццяў. У Беларусі ж загінуў кожны

мірных, чыстых душой людзей, якія пад пагрозай смерці павінны былі гнуць спіны на ворага.

Натуральна, кожны ў тых умовах думаў, як бы збегчы з пекла гэтага, узяць у рукі зброю. Уцякалі нават і тады, калі злоўленага ўцекача вешалі. Толькі становіліся больш знаходлівымі, больш

БЕЗ РАДЗІМЫ —
НЕ ЖЫЦЬ!

чацвёрты. Шмат людзей гвалтоўна было вывезена ў Нямеччыну. Аб пакутах іх, здзеках над імі, аб нязломным духу і палкай любові да Радзімы расказвае кніга Сачанкі.

Вельмі яскравы ў гэтым плане навелы «Памяць» і «Паэзія і проза». Аб жыцці ў няволі беларускай сям'і, што працавала на нямецкай ферме разам з іншымі нявольнікамі, гаворыцца так, што слёзы душаць і цяпер, калі праз трыццаць з лішнім гадоў чытаеш пра пакуты ні ў чым не вінаватых

лільнымі і аспярожнымі.

Добра перадаў пісьменнік сацыяльную і псіхалагічную атмасферу тагачаснай Германіі. Яе адурманены фашыстамі люд паступова траціў веру ў беснаватага Гітлера і ўсё больш адкрыта выказваў супраць фашысцкіх парадкаў у краіне.

Радасць перамогі, шчасце вызвалення — у навеле «Дом на беразе Эльбы». Былыя нявольнікі нямецкіх баўраў, вяртаюцца на Радзіму. Цэлыя сем'і, адарваныя ад родных мясцін... Тут і дзеці,

асірацелыя ці згубленыя бацькамі, тут і адзіночкі, няўмольны лёс якіх закніуў на чужыну...

Дамоў! Хутэй дамоў! Сконылася цёмная ноч няволі...

Гэты твор Б. Сачанкі выхоўвае ў чытача вялікае пачуццё любові да маці-Радзімы, без якой жыццё сапраўднаму чалавеку немагчыма.

Мне думаецца, што раман у навелах «Чужое неба» варты высокай ацэнкі.

Г. КАСЦЫНА,
лабарант-рэнтгенолаг
5-й паліклінікі г. Мінска.

ПРАЎДЗІВЫ, ЧАЛАВЕЧНЫ ФІЛЬМ

ЗА АПОШНІЯ гады беларускія кінадакументалісты стварылі нямала фільмаў, якія расказваюць пра суровыя падзеі Вялікай Айчыннай... І кожны з іх стаў прыкметнай з'явай, адкрыў раней мала або наогул невядомую старонку гісторыі.

Нядаўна мне давалося паглядзець яшчэ раз фільм сцэнарыста М. Бярозкі, рэжысёраў І. Вейняровіча, П. Аліфярэнкі, Р. Ясінскага, апэратараў А. Алая і Ф. Кучара «Пра маці можна расказаць

бясконца». Не магу не выказаць свайго захаплення гэтым творам.

...Я быў хлопчыкам, калі пачалася вайна. Але добра памятаю ўсе яе жахі. Ніколі не забуду таго гора, што звалілася на плечы нашых маці, якія неслі цяжкія пакуты, каб выкраіць для нас кавалачак хлеба. Яны ўвесь час ахвяравалі сабой дзеля сваіх дзяцей. Таму немагчыма сёння без хвалявання глядзець праўдзівую стужку «Пра маці можна расказаць бясконца». І хоць я не прафесіянальны крытык,

але хачу падзяліцца сваімі ўражаннямі пра фільм. Трэба сказаць, што ён аўтарам удаўся. Удаўся ў першую чаргу тым, што яны па-трапяткому беражліва перанеслі на экран вобразы сапраўдных савецкіх маці-героінь, якія выхавалі для Радзімы дастойных сыноў і дачок.

Ідуць кадры, у якіх мы бачым Купрыянаву, Казей, Маршалаву, Цвяткову... Стваральнікі фільма даюць нам магчымасць унікаць у жыццё, поўнае няшчасця і трывог, даюць магчымасць убачыць бязмежную глыбіню іх пачуццяў, думак, надзей, іх духоўную мужнасць.

І мікволі ловіш сябе на думцы, што не толькі яны, але і многія тысячы невядомых маці, чые дзеці не вярнуліся з вайны, глядзяць на нас з экрана.

Прыгадваецца, як аднойчы мне давалося пабываць у адной з невядомых вёсак, што мірна вырасла сярод палёў і лясоў Магілёўшчыны. Цёплым майскім вечарам ішлі мы з прыцелем на прасёлкавай дарозе сярод жытнёвага поля, любаваліся блакітным небам, сакавітай зелянінай і кветкамі. І раптам ля самага краю лесу, куды вывела дарога, паказаўся невядомы салдаці абеліск са

спёртым ад часу надпісам і сівай бабулька ў белай хустцы. Бабулька ражочкам хусткі выперла слёзы і паклала да падножжа помніка кветкі.

Мы падыйшлі да яе. Загаварылі.

— Хто тут у вас пахаваўны? Сын? Муж? Брат?

— Не, — адказала жанчына, — Майго Печэку ў Нямеччыне пахавалі. А тут маладзенькі камандзір ляжыць. Забілі яго ў самым канцы вайны. Вось я і прыходжу сюды, як да свайго. Усе яны — нашы... Родныя нашы сыны...

Так, аўтары фільма, пра які я пішу, мелі на ўвазе і яе, готую бабульку, маці, што страціла сына, тысячы маці...

Асобна хочацца сказаць пра работу апэратараў, якую нельга аддзяліць ад усёй тканіны дакументальнага расказу. Камера ўвесь час тактоўна пераносіць нас з месца на месца, па-мастанку прапануе асапеваць дакументалізм экрана. Гэта безумоўна ўдача кінематографістаў. Яны аб'ядналі ўсе кампаненты жанра дакументальнага фільма, каб ён узрушыў глядачоў роздумам аб велічы савецкага чалавека. Аўтары заслугуюць самай высокай пахвалы за сваю творчую працу.

А. КУЗНЯЦОУ,
фатограф.

Мінск.

ШТО ЧЫТАЦЬ ПРА РАМАН
АЛЯКСЕЯ КУЛАКОўСКАГА
«СЦЕЖКІ ЗВЕДАНЫЯ
І НЯЗВЕДАНЫЯ»

Я. Клімуць. «Ад жыццёвай праўды да праўдзівасці характару». «Звязда», 1973 г., 14 студзеня.
А. Марціновіч. «Пучывінамі Багдана Хадціўскага». «Мінская праўда», 1975 г., 10 студзеня.
В. Нікіфаровіч. «Выбар Багдана Хадціўскага». «Літаратура і мастацтва», 1974 г., 6 верасня.
М. Сталяроў. «Выпрабаванне

вайноў». «Беларусь», 1975 г., № 3.

ШТО ЧЫТАЦЬ ПРА КНИГУ
ВЕРШАУ РЫГОРА БАРАДУЛІНА
«РУМ»

І КНИГУ ЯГО ПЕРАКЛАДАУ
ГАРСІЯ ЛОРКІ «БЛАКІТНЫ
ЗВОН ГРАНАДЫ»
А. Лойка. «Па законах таленту». «Звязда», 1975 г., 24 студзеня.
А. Майсейчык. «Рытмы сэрца». «Заря», 1974 г., 10 снежня.
Н. Маціш. «Немагчымасць магчымасці поўнага». «Полымя», 1978, № 3.

ШТО ЧЫТАЦЬ ПРА РАМАН У
НАВЕЛАХ БАРЫСА САЧАНКІ
«ЧУЖОЕ НЕБА»

Б. Бур'ян. «Выбранае з перажытага». «Маладосць», 1975, № 12.
Я. Каршукоў. «Памяць сэрца». «Літаратура і мастацтва», 1972 г., 2 чэрвеня.
ШТО ЧЫТАЦЬ ПРА ДАКУМЕНТАЛЬНЫ ФІЛЬМ «АБ МАЦІ МОЖНА РАСКАЗВАЦЬ БЯСКОНЦА»
І. Новікаў. «Сэрца маці». «Праўда», 1975 г., 28 кастрычніка.

В. Добыш. «Слова аб маці». «Настаўніц», 1975 г., 21 лістапада.

С. Паллякова. «У сэрцы свайго і дабе нашаму». «Советская Беларусія», 1975 г., 14 снежня.

А. Мацкевіч. «Усланыя жанчыны-маці». «Літаратура і мастацтва», 1975 г., 31 кастрычніка.

Г. Васілеўская. «Аб маці можна расказаць бясконца». «Работніца і сялянка», 1975 г., № 12.

...ЗОРНАЕ

ВЯЧЫСТАЕ СВЯЧЭННЕ

НЕ ЗАБЫВАЙ

Звястуння будучыні, мара, зноў Ты ў далачыні так уладарна клічаш...

ЗАКОН І СУД

Над Дняпром ты крэп і рос, Там сталаў з рыбацкай верай: Маніць бераг — сведчыць плёс...

Ёсць закон, ён без патолі: Поле крадзе — бачыць лес, Лес украдзе — ўбачыць поле.

Так любы намоўны ценя Пройме праўды моц скразная: Ноч заб'е — пазнае дзень, Дзень загубіць — ноч пазнае.

Ёсць закон і ёсць жа суд, Суд людскі, што судзіць строга. Ад яго ні бог, ні цуд Не ўратуюць анікога.

Не запыняць і гады Гэты суд святы і правы: Застаецца ж назаўжды Чорны след і след крывава.

Не прыкрыюць подласць тут Ні труна, ні жвір магільны: І над ім зварышца суд Канчатковы і няўхільны.

НАД ВОЗЕРАМ СЕВАН

Гляджу, як прыбой несціхана У скалы ўзбярэжжыя б'е. З вялізнай чашы Севана Арменія п'е.

І як мне табе не зайздросціць, Арменія, з чашай тваёй: І дужасць у ёй маладосці, І сталасці мудрасць у ёй.

Адну, гаспадыня, паслугу Зрабіць для мяне не забудзь — Дазволь мне, як гасцю і другу, Глыток з гэтай чашы глынуць.

Хведар ЧЭРНЯ

СЦЯГ, УЗНЯТЫ ДУЖЫМІ РУКАМІ

З САЛДАЦКАГА СШЫТКА

І кожны міг здаецца мне, што я Свайм дыханнем саргаваю раніцу.

Вяслінула сонца між казармамі, Каб пабачыць урачыстасць пышную, І адрозжэ ж залатое зарыва На руках у «духачоў» успыхнула.

Разлілася медзь у рытме маршу — Цэлым светам быццам завалодала, І здаецца, ўсе дыханні нашы У адно зліліся з той мелодыяй.

Гордасці і хвалявання поўныя, З стужкамі гвардзейскімі да пояса Над сабою сцяг палка, як полымя, Сцэнасныя цераз плац праносілі.

Гэтым шляхам пад агністым шоўкам, Нам ісці за мужнымі бацькамі. Колькі сцэжак і дарог прайшоў ён, Сцяг, узняты дужымі рукамі.

Тых дарог варонежскіх і мінскіх, Што вялі ад бою і да бою Па зямлі, снарадамі распанай, Анямелай ад людскога болю.

Тых дарог, з якіх штодня чакалі Любых, дарагіх, непакапчаных... Быццам бы такога й не бывала, Быццам бы і раны ўсе залечаны.

Ды жыве ў нас памяць чалавечая, Ходзяць успаміны каля сэрца. І глядзяць з тугой сыноўняй вечнаю Дваццацігадовыя ў бяссмерце.

Гордыя, Яны, нібы святыню, З рук у рукі сцяг перадавалі... Мы яго за партамі пустымі Толькі і маглі, што малывалі.

Падрасцала азянятаў племя, Сілу выпрабавала сваю. ...Я стаю прад сцягам на наленях, Перад імі, паўшымі, стаю...

Дарога, Пачатак. Канца не відаць. Нас трыста, давераных цягніку. На кожнай станцыі чэсць аддаць Семафор ускідае руку.

НЕБА НАСУШЛАСЯ яшчэ з раніцы. Спачатку нясмела выблісквала сонца. А потым неяк непрыкметна на ўскрайку неба паявілася сіняватая хмара.

Каб, ліха на яго, не задажджылася, — сказаў ён і азірнуўся на Максіма.

Экскаватаршыч тупаў ззаду. Дужыя рукі з шыронімі, нібы лапаты, далонямі, у такт хадзьбе размахваліся збоку.

— А можа, не пойдзем на той капец? — запаволіў хаду Каляда.

— Пакуль дачапаем да старой Аўдоці — нікі на нас сухой не будзе.

Экскаватаршыч прыпыніўся. Быў ён худы, цыбаты. З-пад берэта выбівалася пасма валасоў, што выгаралі на сонцы.

— Давай зойдзем да Алены. — раптам пасвятлеў тварам Каляда. — Хата ў яе — як зван. Адно хлапчанё толькі. Не прагоніць.

Брыгадзір паглядзеў на экскаватаршычку. Той паправіў рамень на прамазучым камбінезоне, пераклаў сумку ў другую руку.

— Мне абы каб пераначаваць, — глухаватым голасам адказаў. У горле яго нешта сіпела. Экскаватаршыч закашляўся.

— Ці не прастудзіўся ты, чалавеча? — занепакоіўся Каляда. — Хрыпш, як недарэзаны.

— Ат. Пройдзе ўсё. Не ўпершыню, — махнуў той рукой.

Між тым, падзьмуў мацнейшы вецер — закружыў на сцяжыны, што вяла паўз платы, сарванае з дрэў лісце. Запахла мятай. Хмара падковай насоўвалася на вёску.

Перад домам быў дагледжаны палісаднік. Раслі вярціні, настурціі, півоні, касачы. Півоні сама цвілі — вялікія ружовыя кветкі выглядалі з-за шыкетніка.

Са светлай веранды брыгадзір правёў экскаватаршычку ў дом: ведаў, што Алена сёння на луг не хадзіла — казалі, прыхварэў яе малы.

— Прывіў, Алена, пастаяльца, — замест прывітання сказаў Каляда. — Пабудзе колькі дзён, пакуль катлаван не выкапае.

Сярэдніх гадоў жанчына ў чысценькай белай кофце перастаяляла ў буфэце нейкія бутэлечкі. Яна зацікаўлена паглядзела на экскаватаршычку.

— А чаго ж, Месяца хопіць, — памаўчаўшы, адказала жанчына. — І раскладушка ў прыбудовы ёсць. Мікола некалі за прэмію купіў.

Алена прамаўчала — адлівала кропелькі нейкага лякарства ў вузенькую шклянку. Каляда ніха прычыніў за сабой дзверы.

Алена спалохана азірнулася на Максіма, а потым рассуцела квяцістую шырму над ложкам. Толькі цяпер Лысянок убачыў, што на паспелі ляжаў, ухутаны коўдрай, хлапчук.

СЦЕЖКАМІ ПАМЯЦІ

Я МЕЎ шчасце быць сярод тых, каго ён называў сваім сябрам. Паша шырае сяброўства доўжылася амаль сорак гадоў, і яно было і застаецца самым дарагім скарбам майго сэрца.

Прыгадваючы светлы воблік Пятра Фёдаравіча Глебкі, нашы шматлікія сустрэчы і размовы, я зноў і зноў вяртаюся ў памяты для мяне 1930 год. Я быў ужо на другім курсе Індустрыяльна-педагагічнага тэхнікума, калі нястачы ў сям'і змуцілі мяне да невясёлай высновы, што, відаць, прыйдзеца пакінуць вучобу і вярнуцца ў родную вёску Караваева.

Раптам у наш пякойчык зайшоў Пятро Фёдаравіч (ён аказваецца, працаваў у суседнім пакоі і міжволі чуў нашу размову). Я ўжо ведаў ад сябра, што гэты муж ягонай сястры Ніны, што ён жыве ў іх доміку па вуліцы Р. Люксембург.

— Як жа гэта — кідаць вучобу... — звярнуўся Пятро Фёдаравіч да мяне. — Не, браце, так не гадзіцца...

У голасе яго чуліся і дакор, і спагада, і трывога за мой лёс. Узрушаны, ён закурыў і пачаў раскадваць, што і яму ў студэнцкую пару давлялося зведзець і холад, і голад.

Таму мне было дзвятнаццаць, Глебку — дваццаць пяць. Але наколькі сталейшым за мяне быў ён у думках, развагах! За яго плячымі быў ужо ўніверсітэт, першыя сур'ёзныя поспехі ў літаратуры.

Ен падрабязна распытаў мяне пра нашу сям'ю і потым добрымі дзве гадзіны пераконваў, што не варта прымаць паспешлівае рашэнне, што я потым усе жыццё буду шкадаваць. І дзіўна: ад яго чулых, сардэчных слоў на душы ў мяне пасвятлела. Расла ўпэўненасць, што змагу адолець часовыя нястачы і цяжкасці.

— Заходзь часцей, не саромейся, — падаў на развітанне руку Пятро Фёдаравіч. — Нейк жа разам адукаем твае белы...

Пасля тае размовы я часта стаў бываць у доме Бялькевічаў (дарэчы, наш інтэрнат быў непадалёку на Газетным завулку). Раптам з Паўлікам

мы рыхтаваліся да заняткаў, бавілі вольны час. Ніколі не выпускалі мяне з хаты, каб не запрасіць да стала: ці то па абед, ці то на вячэру. І як гэта бывала дарагі пасля студэнцкага сяданку — нішчымнага чэствага акраічыка...

Памятаю, рыхтаваліся адыройчы мы з Паўлікам да залікаў. Сшыткі ў мяне даўно выйшлі, і я раблю запісы на нейкіх шматках... Прышоўшы

з горада, да нас зглядае Пятро Фёдаравіч. Вітаецца, нейкі момант пазірае на мае «канспекты», потым ніха кліча:

— Ахрэмка, заглянь на хвіліну...

Услед за ім ступаю ў ягоны пакойчык.

— Вось табе, браце, трохі грошай, — дастае ён з кішэі кашалёк. — На сшыткі...

Сваімі адносінамі да людзей, да жыцця Пятро Фёдаравіч аказаў велізарны ўплыў на мяне. Гэта з яго ласкі я стаў «чытачом» ягонай бібліятэкі, грунтоўна пазнаёміўся з класікай. Не прамінаў я, каб не пачытаць і ягоныя вершы, паэмы, што адна

— Насіла педзе нячыстая сіла, — буркатліва гаварыла Алена і пачынала прыціскаць далонь да хлопчыкавага лба. — Гарыць увесь — прастудзіўся. Максім паглядзеў на хлопчыка, вярнуўся на канапу, прастуджана прарыхлеў.

— Вы яму чайку з мёдам, з ліпавым. У мяне тут трохі ёсць.

Ён дастаў з сумкі абвільзаны паперай кубак, канфузліва засунуў назад гачны ключ. Алена моўчкі глядзела, як Лысянок ставіў на стол мёд, як развязваў на паперы пітні.

— Жонка, мусіць, у вас клапатлівая, — сказала яна.

— Добрыя людзі далі, — неахвотна адказаў Максім. — Няма жонкі. Бабылём жыў.

— Чаму ж так?

— А каму ахвота з «перакаціподем» жыць? Сёння я тут, а заўтра, можа, у Малінаўку ці Астравы пашлюць...

Алена зноў павярнулася да ложка: хлопчык выпрастаў з-пад коўдры руку — прасіў піць. Яна замітусілася ля чалесніка: пачала распальваць кегэз. Наліла ў чыгунок вады.

спірту — астатняе расходваў з хлопцамі, як націраў плечы малому небараку. Алена насцярожана сачыла, як Максім ставіў на стол блягу, як шукаў вачыма пасудзіну, куды б можна было наліць.

— Не пераношу гэтае зелле. Нават паху, — злосна сказала яна Максіму. — Пракыла са сваім шэсць гадоў. А далей — не змогла. Не вытрымалі мае нервы...

Яна ссутуліла плечы ля чыгунка. Божа, колькі давялося ёй цяпець з Міколам! Калі цярозы, дык залаты чалавек. А п'яны перайначваўся, лізавошта прыдзіраўся. Прыходзілася з малым Сяргейкам часта і не пачаваць дома. Адночы Мікола напіўся і зваліўся п'яны ледзь не пад колы трактара, на якім працаваў. Але, відаць, лёс быў да яго літасцівы — трактар не пераехаў... Цяпер недзе адбывае свой тэрмін — за бойку засудзілі аж на тры гады.

Апанаваная адумам, Алена не бачы-

Максім усё ж не рашыўся выліць спірт у келіх. Ён зноў сеў на канапу, зморана апусціў галаву. У скронях нібы бухалі цяжкія малаты, лоб гарэў. Мусіць, хвароба наважылася яго звальціць. Звычайна ж Лысянок стараўся яе пераадолець. Лячыўся звычайным спосабам: прымаў аспірын; грамаў сто гарэлі змешваў з гарачым чаем, хоць, як правіла, спіртным не злоўжываў. Хоць бы не скруціла праклятая хвароба тут. І перад гаспадыняй нялоўка, ды і катланан той ён даў слова Вароніну выкапаць за чатыры дні. А старшыня, відаць, чалавек добры, гаспадарлівы. Сам і брыгадзіра паслаў з ім, Лысянком, каб на кватэру ўладкавалі...

Сярожа падазваў да сябе маці і нешта доўга шаптаў ёй на вуха. Алена здзіўлена паглядзела на чалавек, які апусціў галаву і расціраў дужымі рукамі скроні. Жанчына ўхутала сына, падыйшла да Максіма і кранула за плячо:

ва расце. Толькі чаму па ёй ужо адраза шуміць вада? Максім расплошчвае вочы і здзіўлена азіраецца. За акном шуміць дождж. Над сабой ён бачыць твар Алены і спалоханыя вочы хлопчыка. У дзіцячых вачах цяпер стаіць не такі жых, як тады, як ён выцягваў гэтага блазняка з вады...

— Божачка, вы ж гарыце ўсе, — гаворыць Алена і прыкладае далонь да Максімавага лба.

Далонь маленькая, далікатная. Максім ніколі не падумаў бы, што гэтай жанчыны, якая ж, вядома, упраўляецца ўвішна, і з віламі, і з граблямі, такая малая далонь. Яна прачхладная і, здаецца, убірае ў сябе ўсю гарачыню лба, боль галавы. Няхай бы даўжэй ляжала тая далонь на яго галаве. Але Алена азіраецца на Сярожу, які прытаіўся побач, і грозіць:

— Марш у пасцель! Нехапада, каб я дваіх вас тут выхадзіла...

Міхась ДАНИЛЕНКА

АПАВЯДАННЕ

Цяпер парывы ветру былі амаль бесперапыннымі. Вішні, што раслі ў агародзе насупраць дома, гнуліся, шумелі. Дождж, праўда, то пераставаў, то зноў часціў. Хмару парвала на клокча, якое вецер гнаў па небе.

Максім адчуваў, як пачынаў яго трасці азноб. Было зябка, хацелася сагрэцца. Але ж няёмка прасіць гаспадыню, каб дазволіла на печ залезці. Ён цяжка падняўся, пакорпаўся ў сумцы. Сярод рознай драбязы ляжала плоская бляга. На дне было трохі

ла, як Сярожа падняў галаву з падушкі і здзіўленымі вачыма сачыў за няскладным худым чалавекам, які ніякавата пакручваў у руцэ блягу. Максім усё не рашаўся выплеснуць кроплі, што былі ў ёй, у прыгожы цілішак, што ўбачыў на буфце.

— Вось я і кажу: усё вы, мужычны, не можаце без гэтай агруты, — павярнуўшыся ад чалесніка, гаварыла Алена. — Ледзь што — вочы заліваецца...

— Відаць, стаміліся вы. Леглі б, адпачылі. Я зараз пасцель разбіру.

...І ён адразу быццам паляцеў у бяздомную цёмную прорву. Максім бачыць, як коўш экскаватара ўгрызаецца ў багністую зямлю. Паварот стралы. Лысянок пераводзіць рычагі. Ненажэрная пашча машыны ўгрызаецца ў падатлівы грунт. Круціцца металічныя трасы на барабанах лябёдак, паварочваецца страла і разам з ёй ён, Максім. Горы грунту растуць. І кана-

Летнія навальніцы звычайна быстрачынныя. Адшумела — і зноў ззянула неба, заіскрылася сонца ў дажджыках, што адсвечваюць у лісці вішань, у пялёстках півоній. У тым бакі, за Дняпром, перакінула дугу вясёлка. Моцна запахла мятай. Ах, як моцна запахла мятай! Максім пачуў у галаву. Ажно нехта расчыніў насцеж. У пакой з гародчыка даносіла гэты тонкі пах, які ні з чым не зблытаеш. Трэба папрасіць у Алены пучок, каб павесіць у кабінэ экскаватара. Хай перабівае пах саляркі, нагрэтага масла, жалеза. Лысянок павёў вачыма па пакой. Усё зіхацела чысцінёй.

Алена нешта рабіла ў гародзе. Праз расчыненае акно далятаў яе ціхі — для сябе голас. Максім затаіўся — стараўся зразумець, аб чым жа яна спявае? Словы былі з песні, якую некалі ў дзяцінстве чуў ад маці. Рыўком падхапіўся з ложка, пашукаў вачыма камбінезон.

— Вы пакулі паляжыце, — пачуўся тонкі Сярожаў галасок. — Мамака яго памыла — зараз высахне...

Хлопчык падпёр шырку рукой і з другога ложка шырока раскрытымі вачыма сачыў за Максімам. Ненажэрны віхорчык тырчэў на чарнявай гары. Як лапуншкі, ружавелі вушы. Сярожа ўсміхнуўся шчыраватым ротам, папрасіў:

— Я караблі пускаў... Вы толькі мамцы не кажыце: сварыцца будзе. Хай думае — лавіў рыбу...

Максім палміргнуў малому: — Ладна ўжо, зможыць. Так і быць: не выдам цябе.

за адной з'яўляліся ў друку. З захапленнем слухаў, як на хатніх «літаратурных вечарах» Глебка чытаў свае новыя творы.

Дзякуючы бескармылівай падтрымцы і дапамозе Пятра Фёдаравіча я паспяхова скончыў тэхнікум і ў 1932 годзе пехаў настаўнічань на родную Рудзеншчыну, у вёску Пярэжыру. Адтуль быў прызваны ў Чырвоную Армію. Калі, дэмабіліза-

К. Крапіва, П. Броўка. І сваім знаёмствам з імі я таксама абавязаны Пятру Фёдаравічу.

Заняты напружанай творчай працай, рознымі літаратурнымі клопатамі, Пятро Фёдаравіч не пераставаў цікавіцца справамі сваіх блізкіх, сяброў. Яго энергія халала на ўсё. У 1937 годзе ён літаральна сагітаваў мяне паступіць на літфак педінстытута, уласнаручна нават

паўся рыбацкі «вопыт», набыты ім змалку на роднай Вусе. Праўда, у яго быў паявіўся сур'езны «канкурэнт», а-за якога Пятро Фёдаравіч адночы застаўся не толькі без улову, але і без вудаў. Неяк ранічкаю, закінуўшы снасі, Пятро Фёдаравіч прыкмеціў, што непадалёк, на кладцы, з якой жанкі бралі ваду, сядзіць вялізны руды кот. Лапа паднята над вухам, во-

ён шмат і плённа працаваў: напісаў п'есу «Над Бярозай-ракой», шмат цудоўных лірычных вершаў. З якім хваляваннем, бывала, ля вешаровага вогнішча слухалі мы яго светлыя радкі!

У маі 1941 года (я працаваў ужо інструктарам Сталінскага РК КПБ г. Мінска) у жыцці Пятра Фёдаравіча адбылася важная падзея — ён рыхтаваўся

бо добра вевалі Пятра Фёдаравіча Глебку як паэта...

Бюро райкома аднаголосьна прыняло Пятра Фёдаравіча кандыдатам у члены партыі. Ён дачкаўся мяне, я шчыра павіншаваў яго і мы разам пайшлі дадому. Пад уплывам гэтай падзеі ён некалькі дзён быў у прыўзнятым настроі.

А ў небе ўжо збірала-ся навальніца... Ранішай 22 чэрвеня мяне выклікалі ў райком. Ваіна... Толькі ўвечары мне ўдалося на пару гадзін заскочыць дадому. Пятро Фёдаравіч быў стомлены, але ўзрушаны — цэлы дзень ён пісаў верш «Благаслаўленне». Строіў планы, як яму быць і куды ісці. 24 чэрвеня позна ўвечары я адшукаў яго непадалёк ад Дома пісьменнікаў, у двары дома па вуліцы Савецкай (там цяпер стаіць ГУМ), дзе збірала-ся народнае апалчэнне. Мужчын было некалькі соцень. Я пазнаў Глебку па капелюшы. Часу на гаворку не было. Мінск палаў. Я параіў яму хутчэй пакінуць горад, ісці па ўсход. Каб ён не вельмі кідаўся ў вочы, аддаў яму сваю кепку, забраўшы капялюш. На развітанне моцна абіяліся...

Ужо будучы камандзірам роты на Эхольднім фронце, калі мы трыма-лі абарону пад Смаленскам, я паспрабаваў даведзіцца пра далейшы лёс сябра, бо вельмі непакоіўся, ці лабраўся ён да сваіх. — Мінск жа быў ужо ў руках ворага... Напісаў лісты ў Маскву ў Саюз пісьменнікаў па прозвішчы знаёмых мне беларускіх літаратараў з надзеяй, што нехта адгукнецца. І вось у перасні атымліваю ліст ад П. У. Броўкі, у якім Пётр Усцінавіч паведамляе адрас Пятра Фёдаравіча: Дзеючая армія, палявая паштова станцыя 736, п/с 26. Я тут жа напісаў ліст Пятру Фёдаравічу. Ён некалькі месяцаў блукаў па фронтовых дарогах і першчэ-такі знайшоў адрасата. І вось доўгачаканы ліст ад сябра. Датаваны 20.1.42 г., напісаны з Масквы.

Усю ваіну, куды б ні кідаў пас фронты лёс, мы падтрымлівалі перапіску...

У 50-я гады мяне перавялі на працу ў Віцебск і мы маглі бачыцца не так часта, як хацелася б. Але нашы сяброўскія сувязі не слабелі.

Яфрам СЯНЬКО,
пенсіонер, палітоўнік
у адстаўцы,
Літаратурны запіс
ПЯТРА ЛІПАЯ.

ДАРАГІ СКАРБ

ваўшыся, на пачатку 1934 года трапіў у Мінск, то першым чынам вырашыў заглянуць у запаветныя дамок. Хацелася наба-чыцца з Пятром Фёдаравічам. Я адчуваў, што прыкпеў да яго ўсім сэрцам. Сустрэліся мы як старыя знаёмыя. Ён падрабязна распавядаў пра маіх родных, як мяне служылася. Давеслаўшыся пра мой намер астацца ў Мінску на працу, Бялькевіч з «прагматычна» Глебкі пралінавалі мяне прытулак у сваёй хаце.

Так цёлыя, таварыскія адносіны паступова вырасталі ў сяброўства. На той час Пятро Глебка быў ужо валою на Беларускай ляс. Ён вытываў са спадмі творамі па ўсёй рэспубліцы. Да яго ў гэты заходзілі Я. Купала, Я. Колае, К. Чорны,

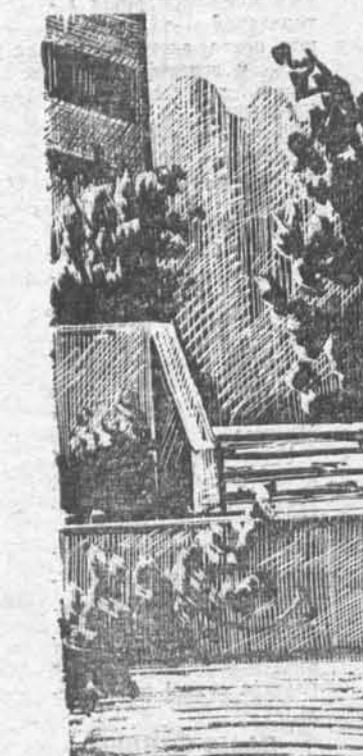
скалаў праграму падрыхтоўкі да ўступных экзаменаў.

Летам 1938 года (а пасля і 1939, 1940 г-г.) Пятро Фёдаравіч са сваёй жонкай Нілай, яе братамі Паўлам і Пятром адпачывалі непадалёк ад Пухавіч, у Падбярэжжы, ля маіх родных мясцін. Наколькі ў мяне лета было вольнае (я працаваў настаўнікам), запрацілі ў кампанію і мяне. Я з радасцю згадзіўся. Мы абсталіваліся ў хаце лесніка пад светлай рачулкай Балачанкай. Загаралі, купаліся, хадзілі ў грыбы, а глаголілае — рыбацкімі: рыбаком Пятро Фёдаравіч быў на дзіва зайдлым. І калі мы часняком вярталіся з пустымі вудамі, то ён — заўбёды з уловам. Сказ-

чы прыплюшчаны ад сонца, увесь ён — увага і чаканне. Сядзіць так хвіліну, другую. І раптам рэзкі ўзмах лапы — і ў кішорах вусатага «рыбака» трапечашца рыбка. Тут жа, на кладцы, кот петаронка сьнедае ёй і, прыняўшы зноў баявую позу — лапа над вухам, — чакіе чарговай ахвяры. Зачараваны відовішчам, Пятро Фёдаравіч так загледаўся на наважыленага «рыбака», што праяваў клёў: петаронка навяло ўглыб спачатку адзіну вапалак, потым другі... Схмянуўся, калі проста з-пад рук слізганулі вуды ў ваду і палылі па рапце...

Але гэтыя тры леты былі для Пятра Фёдаравіча не толькі парой адпачынку. У Падбярэжжы

ВУЛІЦЫ
ДАРАГІХ ІМЁН

Мінск, вуліца імя М. Астроўскага.
Малюнік Ул. СІВАКОВА.

У ЛАБІРЫНЦЕ старых завулкаў на ўсходзе Віцебска я адшукаў Дывановы. Дом Пятра Усцінавіча Смалыкова ўзвышаўся над зялёным пагоркам, вокнамі глядзеў на галіністы сад. У садзе — фігура Льва Мікалаевіча Талстога.

Гаспадар паказаў мне яе і нетаропка гаворыць:

— З гіпсавай загатоўкі сцізорыкам выразаў сілуэт вялікага пісьменніка. У той час не ведаў, як падступіцца да лепкі. — І, нібы ў пацярджэнне сваіх слоў, дадае: — Вучыцца мастацтву разбярства не было часу. Вайна... Потым праца.

Ён памаўчаў, падняўся з крэсла, амаль дастаючы гадзю столь, зняў з паліцы гіпсавую скульптуру «Жаваранкі». З любоўю сказаў:

— Хацеў гліні вясне стварыць. Няхай людзі спяваюць пра каханне, пра шчасце... Як жаваранкі.

Я гляджу на яго: не па гадах малайцаваты, ветлівыя вочы...

Любіў ён зямлю, працу земляроба. Але перад вайной па закліку камсамола стаў шахцёрам і штурмаваў «чорнае золата».

На фронт ішоў з роднай Аршаншчыны — ад палёў і лугоў, дзе на ўсё жыццё запаміну пах чорнага хлеба і духмянага сена, дзе з малых гадоў палюбіў маляванне...

Першае баявое хрышчэнне Пётр Смалыкоў атрымаў на паях Прыбалтыі. Потым, ужо афіцэрам, змагаўся з ворагам пад Сталінградам, на Арлоўска-Курскай дузе, у славу таі Прохаўцы і Ліпаў...

Кавалерам ордэнаў Чырвонага Сцяга, Айчынай Вайны і Аляксандра Неўскага крочыў ён, стройны і светлаволы на парадзе Перамогі ў Маскве ў складзе зводнага палка Прыбалтыйскага фронту.

Вярнуўшыся ў родны край, наіраваўся на чыгун-

ён тады самадзейную выяўленчую студию. Захацелася самому ляпіць...

Правучыўся ў выяўленчай студыі Пётр Усцінавіч усяго два месяцы. Частыя паездкі і хатнія клопаты не дазволілі працягнуць заняткі. Але з таго часу захапіўся лепкай

адухоўлены партрэт вядомага рэвалюцыянера машыніста Ухтомскага. Ляпіў яго доўга, уклаў у яго ўсё сваё натхненне і майстэрства. Нядаўна арыгінал бюста падарыў Паладу культуры маскоўскіх чыгуначнікаў. З вялікай радасцю чытаў пісьмо, якое прыйшло з Масквы: «Паважаны Пётр Усцінавіч! Бюст Ухтомскага незвычайна спадабаўся. Вялікая падзяка ад усяго нашага калектыву».

Многія эскізы помнікаў і бюстаў увасоблены разбярором у матэрыяле і ўстаноўлены ў паравозных дэпо Віцебска і Оршы, прынесены ў дар школам і станцыям.

Здзіўляе манументальная строгасць і прастата помніка «Смуткучай маці», узведзенага на невялікай станцыі Уша.

Усе гэтыя работы створаны Пятром Усцінавічам за апошнія пяць-шэсць гадоў. Такому плёну можа пазайздросціць нават прафесіянал.

Цяпер П. Смалыкоў — на пенсіі, але не сядзіць дома. Ён працуе ў родным дэпо мурлярам. І па-ранейшаму захоплены любімым заняткам.

Азораны светлай думкай, ён увайшоў у майстэрню і паचाў адліку бюста партызанскага камбрыга К. С. Заслонова для 77-й школы горада Златаўста. З дзецьмі гэтай школы ў яго завязалася моцная дружба. Гэта яны падарылі Аршанскаму паравознаму дэпо лакаматыў, зробленыя рабочымі з сабранага імі металалому.

Цяпер Пётр Усцінавіч рыхтуе пяцерам падарунак у адказ.

Юрый ДОКТАРАУ.

ку. Можна, таму, што дысцыпліна там была падобная да армейскай. У Віцебску закончыў курсы паравозных машыністаў і пайшоў працаваць у дэпо.

Але не забыў пра мастацтва, пра сваю даўнюю мару стаць мастаком. Паміж паездкамі часта маляваў, рабіў эскізы, накіды.

Што падахвоціла яго ўзяць у рукі разец, растлумачыць не так проста.

— Своеасаблівым штуршком быў 1970 год — успамінае Пётр Усцінавіч, — калі паглядзеў выстаўку работ прафесійных мастакоў. Там пазнаёміўся са скульптарам Дзмітрыем Паўлавічам Генеральніцкім, Пасябралалі. Вёў

канчаткова. Хадзіў за пародай да свайго настаўніка.

Пётр Усцінавіч аспярожна адчыніў дзверы ў другі пакой, нібыта баючыся парушыць цішыню.

Я стаю здзіўлены: не дом, а сапраўдны музей!

Эскізы, эскізы... У пластыліне і гіпсе. На сценах — карціны. Шафа застаўлена шматфігурнымі кампазіцыямі. Салдат з гранатамі, з бутэлькамі гаручай сумесі... Бюсты Чарняхоўскага, Заслонова, генерала Сівакова. Камандарма Чарняхоўскага Пётр Усцінавіч ведаў асабіста яшчэ да вайны — служыў у ягонай дывізіі. Таму так любоўна вылепіў яго бюст.

На падстаўцы — мужны,

КРОК ДА МАЙСТЭРСТВА

Багатая талентамі докшыцкая зямля. У гэтым лёгкі пераканацца, калі наведаць выстаўку твораў народных умельцаў, якая адкрылася нядаўна ў раённым Доме культуры.

Не толькі ў раёне вядомы творы нашых умельцаў. Лепшыя з іх экспанаваліся на абласных і рэспубліканскіх выстаўках народнай творчасці, на выстаўцы твораў жывапісу і прыкладнага мастацтва ў Германскай Дэмакратычнай Рэспубліцы.

Майстэрства народных умельцаў увесь час удасканальваецца. Асабліва заўважаецца рост творчасці самадзейнага мастака Уладзіміра Сакалова. На выстаўцы прадстаўлена яго восем новых карцін. Увагу наведвальнікаў

найперш зьяртаюць тры з іх: «Майскі дзень», «Партрэт унучкі» і «У лесе».

Карціна «Майскі дзень» вызначаецца пазытыўнасцю, уся яна дышае вясной і прыгажосцю.

Арыгінальнасцю кампазіцыі, вызначаецца палатно «У лесе», якое прасякнута ўпэўненасцю ў неўміручасці жыцця, радасці, шчасця і прыгажосці.

Найбольшай жа творчай удачай самадзейнага мастака трэба лічыць «Партрэт унучкі», дзе арганічна спалучаюцца дасканаласць выканання і высокі ступень тыпізацыі.

На выстаўцы ёсць таксама восем работ пачынаючага самадзейнага мастака І. Васілевіча. Але гэта яшчэ толькі вучнёўская спроба пэндзля, пошукі сваёй манеры пісьма.

Праўда, па некаторых карцінах можна ўжо ўгадаць характар таленту, яго магчымасці. Так, напрыклад, з'яўляецца карціна «На святанні», выкананая акаварэлю ў рэалістычнай манеры. Дрэнна толькі тое, што аўтар часта збіваецца на фармалістычную гульнію фарбамі. Гэта заўважаецца па карціне «Восень», якая бракуе награвашчваннем фарбаў, колераў.

Больш багата прадстаўлена на выстаўцы прыкладнае мастацтва. Зьяртае на сябе ўвагу дасканаласцю малюнка разьба па дрэву навучэнца з Бягомля Аляксандра Цімачка. Яго пано «Юнацтва» і «Вечны вандроўнік» заслугоўваюць добрых слоў. Такую ацэнку можна

даць і работам кухара Юркаўшчынскага дзіцячага сада Сабіны Каўрус. Яна прадставіла на выстаўку малюнік «Дзяўчынка і кветкі», «На начлезе» і «У запаведніку», выкананыя інкрустацыяй саломкай на дрэве.

Самы большы раздзел выстаўкі адведзены мастацкаму ткацтву, вышыўцы і вязанню. Тут ёсць дываны, абрусы, ручнікі і іншыя прадметы быту. Вылучаюцца арыгінальнасцю выканання ручнікі калгасніц Святланы Малюжанец, Леакадзіі Трус, Ніны Каляга, пенсіянерак Таццяны Чэрныш і Марыі Ясюкевіч. Высокае ўмельства і вынаходлівасць адчуваюцца ў работах загадчыцы Юркаўшчынскага магазіна Ганны Кавалёнак, даяркі Лідзіі Аліш, пенсіянеркі Настасі Касцюкевіч і іншых майстэраў мастацкага ткацтва.

А. ГАПАНЕНАК.

У ЛІДЗЕ адкрыта выстаўка прыкладнага і выяўленчага мастацтва, якая прысвечана І Усеаюзнаму фестывалю народнай творчасці. У экспазіцыі — каля ста работ народных умельцаў — гравюра, чаканка, вышыўка, выяўленчае мастацтва.

Увагу наведвальнікаў адразу затрымліваюць вырабы Алены Францаўны Іванч. Гэта дыван, выкананы з розных стужак і абрэзкаў, кампазіцыі «Гняздо буслоў», «Тыгр з тыгранём», вырабленыя з кардону і вітак. Уражвае іх знешняе падабенства з натурай, майстэрства, з якім яны выкананы Алена Францаўна ўсё жыццё працавала на абутковай фабрыцы. Зараз яна на пенсіі. Але рысаванне, лепка, вышыўка сталі яе другім прызваннем. У яе на кватэры сапраўдны «заалагічны» музей: лвы, тыгры, кракадзілы, буслы. Таленавітая мастачка пры-

АДКРЫВАЮЦЬ
ПРЫГОЖАЕ

мала ўдзел у выстаўках твораў мастакоў Слоніма, Ваўкавыска, Гродна, за што яе не раз узнагароджвалі граматамі і дыпламамі.

Выхавацельны дзіцячага сада Алена Абуховіч, Галіна Платоненка, Вікторыя Бяляева, Лідзія Селіновіч ствараюць свае арыгінальныя карціны з... зерня — рысу, грэчкі, проса, а таксама з моху, бяросты. Яны ўмела выкарыстоўваюць прыродныя асаблівасці «матэрыялу», удаля яго кампануючы, ствараюць самабытныя жанравыя сцэнікі — «Паўночнае ззянне», «Летні пейзаж», «Зімі пейзаж», «Птушаняты», «Дзеці розных народаў» і інш.

Арэхі, шышкі, кукурузныя катэхі, галінкі дрэў, грыбы выкарыстоўвае ў сваіх работах самадзейная мастачка Ларыса Кручонка, запамінаюцца яе кампазіцыі «Паганяты вярблодаў», «Воін», «Нанайская ўпражка», «Вожык» і інш.

З веданнем справы вышывае, выпальвае, тэ і малое работніца камбіната бытавога абслугоўвання Ніна Халавіцкая. На суд гледача яна вынесла сурвэты, дарожкі, поспіткі, выкананыя ў нацыянальным беларускім арнаменце.

Сямідзесяцідзювогадова я Ганна Глушыч паказала паметарску вышытыя ручнікі, кашулі, паясы.

Тры работы мастацкай вышыўкі прадставіла работніца Марыя Гаель.

Падобу затрымліваюцца гледачы ля чаканкі Людвіга Жыдкевіча («Сустрэча над вадой»), гравіор Юрыя Агейчыка («Мацярынства»), «Даман», Валерыя Андрушчанкі («Віцязь у тыгравай шкурцы»), «Ургуні з казак». У раздзеле выяўленчага мастацтва свае творы паказалі Вілен Сільвановіч, Мікалай Марозаў, Анатоль В'ючын, Ірына Латушка, Людміла Каспорская і іншыя.

Выстаўка аб'яднала людзей самых розных прафесій і ўзростаў, у якіх жыве выкаародная любоў да цудоўнага і жаданне далучыцца да гэтага прыгожага свету зямлякоў, якія пабываюць на выстаўцы, адкрываюць у гарадскім Доме культуры.

А. СВЕЧКІН,
настаўнік.

Ліда.

СУСТРЭЧА з творчасцю маладых заўсёды выклікае павышаную цікавасць. І гэта заканамерна. Бо менавіта маладым уласціва вялікая смеласць пошуку, імкненне да эксперыменту. Акрамя таго, нас не можа не хваляваць будучае нашага мастацтва, а творчасць маладых дае шчаслівую магчымасць зазірнуць у гэтую будучыню.

Паглядзім творы самага вялікага раздзела выстаўкі «Малодосць краіны», якая разгорнута ў Палацы мастацтваў, раздзела жывапісу. Якія праблемы і пытанні больш за ўсё хвалююць маладых беларускіх жывапісцаў? Што ўлас-

рачы імкненні больш глыбока пазнаць рэчаіснасць маладыя гранічна ўважліва і беражліва ставяцца да кожнага прадмета, да кожнай дробнай дэталі. Гэта тэндэнцыя характэрна не толькі для жанравага жывапісу, яна плённая праўляецца і ў партрэце, і ў пейзажы, і ў нацюрморце. Дарэчы, менавіта жанр — найбольш слабая частка жывапіснага раздзела выстаўкі. Тут значна менш цікавых, няхай нават спрэчных вырашэнняў, якія адрозніваюць, напрыклад, пейзаж або нацюрморт. А тыя работы, якія прыцягваюць увагу гледача (да іх хочацца аднесці «Свята ў Докшыцах» В. Маркавіча,

най сімвалікі пры адсутнасці пачуцця меры і тонкага густу таксама прыводзіць да негатыўных вынікаў. Характэрнае ў гэтым плане вялікае палатно М. Бушчыка «Які цудоўны гэты свет», што ўяўляе сабой павярхоўную і наўмысну «рамантызацыю». Уяўны пафас, надуманасць ужо самога матыву (голы юнак скача на белым кані па чырвоным полі і крычыць) выклікаюць адзіўленне сваёй штучнасцю і не надта тонкай рэмінісцэнцыйнай класічнай традыцыяй.

Хочацца адзначыць і яшчэ адзін надвох выстаўкі. Калі ў цэлым маладыя мастакі нешта знаходзяць у лірычным

сваення нацыянальных традыцый, да традыцый сусветнага мастацтва. Аднак цяперашняя выстаўка прадэманстравала работы, у якіх адчуваецца яўная стылізацыя. Палатны Ю. Гаўрына («Партрэт»), В. Баброва («Чырвоная ваза»), Н. Паўлюскага («Шчыня») і некаторых іншых мастакоў пачуццёвай якой бы там ні было эмацыянальнасці і тым больш — глыбокага зместу. Іх адметнай рысай стала замілаванне тым або іншым прыемам, які скоўвае творчую думку і абмяжоўвае мастака. У гэты ж час у творчасці найбольш таленавітых мастакоў відзец імкненне вызваліцца ад пераймання і выкарыстання прыему толькі як сродка выяўлення пэўнай ідэйна-мастацкай задачы. Да ліку такіх работ можна далучыць невялікае палатно А. Маціевіча «Пейзаж з плотам», які пацвердзіў уменне мастака не толькі глядзець на свет, але і бачыць яго. Малады майстар шчыра захапляецца някідкай прыгажосцю навакольнага свету. І гэтая шчырасць перадаецца некаторую несамастойнасць, уласціваю яго твору.

У пэўнай меры, хоць і ў меншай, названыя рысы выяўляюцца ў некаторых работах Л. Зяневіч («Сярод узгоркаў», «Ад дажджу»), усё ж такі нават і ў іх можна заўважыць захапленне прыгажосцю прыему дзеля самой прыгажосці.

Сёння многія мастакі вельмі старанна, скрупулёзна выпісваюць прадметы. Але гэта зусім не натуралізм. Яны імкнучыся да паэтычнай трапічнасці твора, да эмацыянальнай прыгожа-вытанчанага формы, да паэтычнасці свету. «Жаночы партрэт» і «Нацюрморт» В. Дзенісенкі прыцягваюць музычнасцю, трапяткай лініяй і багаццем колеру, якія надаюць творам адчуванне свежай, мяккай гармоніі.

Варта адзначыць і яшчэ адну тэндэнцыю, якая выразна праявілася на выстаўцы. «Псіхалагічны партрэт» нечакана аказаўся выцесненым на другі план. Тут больш работ, да якіх падыходзіць тэрмін «паэтычны партрэт», дзе мастакі імкнучыся выявіць эмацыянальны строй чалавечай душы. Гэта можна сказаць і пра жаночы партрэт В. Дзенісенкі і «Партрэт інжынера-наладчыка камп'ютараў А. Пушыскага» Н. Кірзева,

«Наташу» А. Ксяндзова, «Партрэт Д. Міхлеева» Ул. Піменова і «Веткаўчанина Хведара Шклера» А. Цыркунова.

Відавочны змены і ў падыходзе мастака да пейзажа і нацюрморта. Цяпер усё часцей наглядзецца, калі можна так сказаць, «духоўная» сувязь з натурай замест падкрэслена пачуццёвай перадачы яе. Асабліва многа нацюрмортаў, у якіх маладыя мастакі здолелі заявіць аб сабе. І тут хочацца ўспоміць заўвагі вядучага мастацтвазнаўцы Г. Недашывіна, які лічыць, што «сёння нацюрморт са сферы штудыравання натурны пераносіць у сферу маральных катэгорый».

У лірыцы ўжо сам па сабе заключаны элемент суб'ектывізму, які цягне за сабой некаторы адыход ад рэальнай асновы. І на выстаўцы, на жаль, нямала работ, якім уласцівы такі адыход. Напрок у наўмыснай значнасці, за якой хаваецца прэтэнзія на «эстэтычныя глыбіні», можна адрасаваць Л. Зяневіч, І. Грынбергу, Г. Хацкевічу-Мінскаму, Ю. Гаўрыну і некаторым іншым. Пра знаёмстве з іх творамі хочацца большай яснасці, акрэсленасці духоўнага зместу і пластычнай мовы. Але бяспрэчна, што яснасць — заўсёды вынік напружанай работы розуму і пачуццяў.

Есць на выстаўцы творы, пра якія хацелася б сказаць асобна. У іх найбольш поўна ўвасобілася нацыянальная своеасаблівасць твораў. Гэта ў першую чаргу творы А. Марачкіна «Маці сваёй прысвячаю» і «Гуканне вясны». Марачкіна спрабуе ўнесці ў свае палатны элементы этыкі, культуры беларускага народа і народжанай ёю маральнай атмасферы. Пакуль цяжка сказаць, ці прывядуць мастака пошукі да значных вынікаў. Ды абраная ім дарога не толькі цікавая, але і цяжкая. Можна пажадаць мастаку хутчэй пазбавіцца ад некаторых штучных рашэнняў, якія пакуль што ўласцівы яго творам.

У заключэнне хочацца сказаць, што рэспубліканская маладзёжная выстаўка, нягледзячы на ўсе хібы і нязгоды, прадэманстравала ў цэлым высокі творчы ўзровень, які сведчыць аб сур'ёзнай рабоце моладзі над удасканаленнем майстэрства.

Вольга КАВАЛЕНКА.

П. Шарыпа. На прасторах Палесся.

ПАЭЗІЯ ў ЖЫЦЦІ і ТВОРЧАСЦІ

НАТАТКІ З РЭСПУБЛІКАНСКАЙ ВЫСТАўКІ «МАЛАДОСЦЬ КРАІНЫ»

ціва для іх творчасці, як яны заявілі аб сабе на рэспубліканскай выстаўцы?

Перш за ўсё варта адзначыць лірыка-паэтычную накіраванасць большасці работ. Гэта тэндэнцыя характэрная для ўсяго савецкага станковага мастацтва. І маладыя беларускія мастакоў хвалюе праблема раскрыцця ў простым і нават будзённым значнага, цудоўнага і ўзвышанага. Добра, што яны імкнучыся да паэтычнага, духоўнага ладу сваіх твораў, імкнучыся пазбягаць натуралістычнага праявізму.

У найбольш цікавых работах выстаўкі вабіць жаданне ўлавіць паэзію ў людзях і падзеях, раскрыць прыгажосць, багацце навакольнага свету.

Бясспрэчна, сапраўднае мастацтва і па духу, і па форме павінна быць адекватным такому паняццю, як высокае, узвышанае. Але хочацца падкрэсліць — высокае, а не напышлівае. А менавіта такой напышлівасцю, надуманасцю, наўмыснасцю, грашаць некаторыя маладыя аўтары, імкнучыся ў што б там ні стала здзіўляць гледача незвычайнасцю, вастрыёй сюжэта і фармальнага рашэнняў. Такі напрок можна зрабіць І. Грынбергу («Партрэт пэнтгеналага», «Вечар»), Л. Сцяпанавой («Нацюрморт з абрусам», «Нацюрморт з хлебам»), Г. Хацкевічу-Мінскаму («Чым дыхае чэрвень»), часткова Л. Зяневіч («Дзяўчына ў рукавічкі», «Гутарка»), А. Марачкіну («Дарога») і некаторым іншым.

Цікава адзначыць, што ў сваім жаданні раскрыць паэтычнае ў паўсядзённым, звыклім, у га-

«Квітнеюць яблыні» У. Уродніча, «Палёт» С. Шчэрапанавіча, «Аўтобус» В. Яўсеева, «Гуканне вясны» А. Марачкіна і іншых), успрымаюцца, як заяўкі, часам многаабясаючыя, а не як закончаныя, арыгінальныя творы.

Прызыванне мастака не ў тым, каб весці працяковы запіс падзей. Важна не толькі тое, што адлюстроўвае мастак, але і тое, што ён можа сказаць значнага і цікавага пра абраны ім прадмет або з'яву. Гледач мае права патрабаваць ад мастака паўнацэнных, глыбокіх вырашэнняў многіх маральна-этычных, эстэтычных і філасофскіх праблем, якія хвалююць нашага сучасніка. Не скажам, што маладыя жывапісцы не разумеюць і не імкнучыся да гэтага, але ім не заўсёды ўдаецца здзейсніць свае высокія намеры на дастаткова высокім узроўні.

Можна, напрыклад, вітаць жаданне такіх мастакоў, як Г. Лойка («Мантажнікі Наваполацкага хімічнага»), П. Шарыпа («На прасторах Палесся»), В. Захарынін («Сталаява»), Н. Лівенцава («Равеснікі»), В. Тоўсіч («Шчасця вам»), адлюстроўваць у сваёй творчасці ўдзел моладзі ў стваральнай працы нашага народа, раскрыць духоўную блізкасць савецкіх людзей, падкрэсліць прыгажосць чалавека ў яго паўсядзённым жыцці, прыгажосць чалавечых адносін. На жаль, маладым часам не хапае прафесіянальнай культуры, а іх работам — рамантычна ўзніслай душы, якая заўсёды прыцягвае гледача, абуджае паэтычныя струны ў яго сэрцы. Але празмернае захапленне рамантыкай, імкненне да паэты-

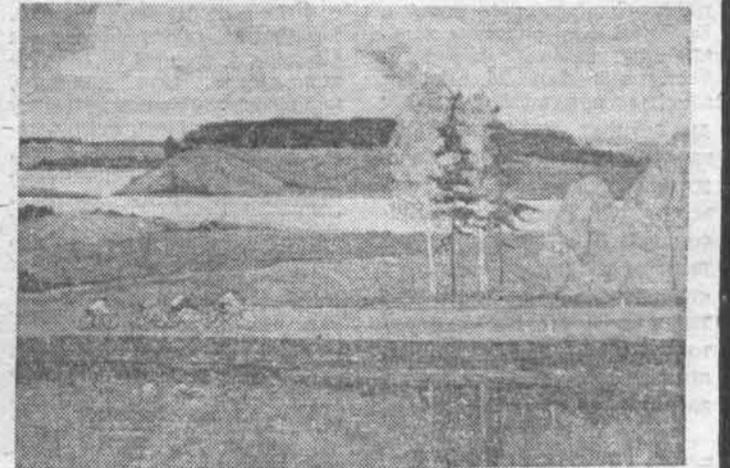
партрэце, пейзажы або нацюрморце, то выстаўка амаль не дала яркіх прыкладаў самастойнага творчага вырашэння тэм вялікага эмацыянальнага, гераічнага значэння. Такія работы хаця і ёсць на выстаўцы, але, як правіла, не адрозніваюцца сапраўды творчымі, арыгінальнымі адкрыццямі. Іх не варта залічваць да ўдач выстаўкі.

Як ужо гаварылася, больш плённымі аказаліся пошукі маладых у жанрах партрэта, пейзажа і нацюрморта, хаця і тут нямала няўдалых работ. Тым не менш некаторыя тэндэнцыі не могуць не парадаваць. У першую чаргу, гэта імкненне пазбавіцца эцюднасці, павярхоўнасці ўражання. Імкненне падкрэсліць устойлівасць паказанага стану, зацвердзіць каштоўнасць простых рэчаў, якія ніколі не губляюць сваіх вартасцей, і простых чалавечых адносін. Гэтыя якасці становяцца галоўнымі ў работах В. Дзенісенкі («Жаночы партрэт», «Нацюрморт»), А. Цыркунова («Веткаўчанин Хведар Шклера»), Л. Зяневіч («Сярод узгоркаў»), В. Ткачэнін («Стары Мінск») і іншых.

Добрых слоў заслугоўвае карпатлівая праца маладых аўтараў над адточваннем прафесіянальнага майстэрства, клопат аб завершанасці і яснасці кампазіцыйных рашэнняў, аб прыгажосці палатна, узгодненасці дэталей, прыгажосці ліній. І тут выяўляецца тэндэнцыя моладзі (дарэчы, агульная для ўсяго савецкага станковага мастацтва) да актыўнага засваення творчай спадчыны ў самым шырокім сэнсе — да за-

В. Маркавец. Светла ў Докшыцах.

В. Вярсоцкі. Па дарогах Беларусі.

тым жа Садовым калыцы сталіцы—Тэатр сатыры, дзе гэтую п'есу перагледзелі мільёны масквічоў, глядачоў, як вядома, такіх жа добразычлівых, як і дасведчаных, патрабавальных. Тая пастаноўка В. Іллучака мела вялікі поспех. І сёння, ідучы на гастрольны спектакль, глядачы спыняліся ля фотаафіш Тэат-

дні ў Маскве калектывы аказаліся больш «хітрымі». Яны, як правіла, пачыналі са спектакляў малавядомых. А тут—«Таблетку пад язык»; днём пазней—«Улада цемры», тая самая п'еса Л. Талстога, якую і многія сталічныя рэжысёры лічаць амаль «непад'ёмнай» і пастаноўка якой дзевяць гадоў назад у

спадчыну яму дастаўся тэатр, які пражыў доўгае творчае жыццё. Паўстагоддзя—не жарт! Колькі ўвабралі ў сябе гэтыя гады, з таго самага моманту, як Беларуская драматычная студыя, закончыўшы вучобу ў Маскве, у 1926 годзе выйшла на тэатральныя падмосткі Віцебска, і па сённяшні дзень—дзень гастролляў у горадзе, дзе пад кіраўніцтвам буйнейшых у свой час мхатаўскіх акцёраў і

лякоў, і мастак А. Салаўёў, ужо ў знешнім абліччы спектакля ні ў якім разе не збіралася нічога пераймаць у Тэатра сатыры. Аформлена сцена арыгінальна. Вось усплы над ёю смежныя месцы, які быццам бы сышоў з гумарыстычнага малюнка, пракукарэкалі ляльчыныя п'еўні, прайшлі прыгоркам лялькі, якія парадзіру-

ЭКЗАМЕН У МАСКВЕ

ГЭТА быў першы дзень, а дакладней кажучы, першы вечар гастролляў у Маскве Беларускага дзяржаўнага драматычнага тэатра імя Якуба Коласа. Мы—група маскоўскіх тэатразнаўцаў і журналістаў—стаялі перад рэпертуарным шчытом ля будынка тэатра імя Маскавета, дзе праз некалькі хвілін павінен быў пачацца першы гастрольны спектакль: «Таблетку пад язык» А. Макаёнка. Гаварылі, што коласаўцы ўсё ж рызыкуюць. Бо ў якой-небудзь паўсотні метраў адсюль, на

ра сатыры—з іх глядзелі знаёмыя макаёнкаўскія персанажы: дзед Цыбулька ў выкананні «самога» Папанова, Міронаў у ролі Васіля, Спартак Мішулін, які іграе ролю нарыхтоўшчыка...

Што і казаць, рызыкавалі коласаўцы, даўшы ў рукі маскоўскаму глядачу такі відэавочны зыходны пункт адліку і супастаўлення. Вось іншыя гастроліючыя ў гэтыя

Малым тэатры выклікала жорсткія спрэчкі; яшчэ праз дзень—«Матухна Кураж і яе дзеці» В. Брэхта (хто ж з маскоўскіх аматараў тэатра не памятае яе пастаноўку адным з самых цікавых маскоўскіх рэжысёраў М. Захаравым зноў-такі ў Тэатры сатыры і бліскучую ігру Таццяны Пельцэр!). Смела!

Вядома, А. Смелякоў, галоўны рэжысёр тэатра імя Якуба Коласа, сапраўды малады. Але ў

рэжысёраў нараджаўся будучы тэатр! Пошукі, адкрыцці, знаходкі, горкія пралікі, і зноў—знаходкі. Ішлі на заслужаны адпачынак старэйшыны, іх месца займалі маладыя. Адны—каб бліснуць на тэатральным гарызонце ярка, але лёгкадумнай зорнай і неўзабаве стаць забытымі, іншыя—каб, і не бліснуцьшы нават, цямна пражыць сваё жыццё на сцэне. Ды былі і трэція: гэта яны беражліва бралі са слабеючых рук ідучых на адпачынак талентаў усё лепшае, што было знойдзена і назапашана ў тэатры, і неслі гэтую складанейшую перавязь нацыянальных і агульнаеўрапейскіх тэатральных традыцый у сённяшні дзень—дзень юбілейных гастролляў. Вось у гэтых людзей безагаворачна, маркуючы па ўсім, верыць А. Смелякоў. Нам трэба было пераканацца, наколькі гэтая вера галоўнага рэжысёра ў лепшых сваіх акцёраў была апраўдана...

...Правінеў трэці званок. І патрабавальны маскоўскі глядач глядзеў на сцэну, гатовы экзаменаваць тэатр, які сам, па ўласнай ініцыятыве, «выцягнуў» цяжкі білет. Але не адразу раскрылася заслона, была перад тым кароткая, так сказаць, «урачыстая частка»: акцёры сталіцы віталі сваіх калег з Беларусі. І былі першыя апладысменты. Ды раздавалі іх глядачы пакуль «пад аванс», а «рахунак» быў наперадзе.

Папярэднічаў гэтаму «рахунак» спектакль. Ужо з самага пачатку, ледзь раскрылася сцена, ясна стала прынамсі адно: і пастаноўшчык п'есы А. Сме-

люць персанажаў п'есы. Усё гэта не проста смяшыць глядача. Аўтары спектакля зацялялі тым самым права на тую ступень тэатральнай умоўнасці, што ўласціва менавіта гэтай камедыі. На тую ступень гратэску, перабольшвання, вонкавага непраўдападабенства, калі так можна сказаць, якую павінен прыняць глядач, згодны пераканацца ў галоўным—ва ўнутранай, глыбіннай праўдзівасці сітуацый і характараў, высвечанай камедыяй прыемамі. Гэта быў дакладны рэжысёрскі разлік і ён сябе апраўдаў.

Мы мелі магчымасць не раз яшчэ пераканацца на гэтым спектаклі ў здольнасці рэжысёра давесці малую, здавалася б, дэталю ў мізансцэнах або афармленні спектакля да ступені значнай сімволікі. Адзін з гэтых сімвалаў «працую» пастаянна, праходзячы праз абодва дзеянні. Я кажу пра незвычайна дынамічную змену карцін пры дапамозе дэкарацыйнага пагорка, які агаліе ўсялякі раз цяжкое «кабінетнае» жыццё старшыні калгаса Каравая. Аўтары спектакля нібы гавораць глядачам: глядзіце, глядзіце ў юрань жыцця сённяшняга сялянства. Усе гэтыя складаныя праблемы не ўбачышы, слізгаючы позіркам па пагорку, на гладкай прыгожай пашы. Заірыні ў глыбіні сялянскай зямлі, убачыць самыя сілы, што даюць

Група коласаўцаў на Краснай плошчы.

Фота А. КАРЗАНОВА.

КУПАЛАЎЦЫ вярнуліся пасля гастролляў у Адэсе і Львове з хваляючымі ўражаннямі. Па-першае, сёлета нашы выступленні ў суседняй рэспубліцы супалі з Днямі літаратуры і мастацтва Украінскай ССР у Савецкай Беларусі. Па-другое, рэпертуар, які мы паказвалі патрабавальным глядачам, быў свосасаблівай творчай справаздачай перад грамадскасцю за пэўны адрэзак часу.

Напрыклад, у Адэсе Першы БДТ (цяпер Акадэмічны тэатр імя Янкі Купалы) выступаў раней пяць разоў у розныя гады. Апошняя сустрэча датуецца 1961 годам. У горадзе з'явілася многа глядачоў, для якіх госці з Беларусі былі вядомымі толькі па літаратуры. Давечы, у бібліятэцы імя М. Горькага адэсіты наладзілі выстаўку друкаваных матэрыялаў аб папярэдніх гастроллях Беларускай трупы ў горадзе і наведвальнікі ахвотна знаёміліся з імі. Львоў сустрэкаў нас таксама гасцінна. Тут быў і «канкурэнт» — Маскоўскі тэатр з Малой Броннай, ды толькі спаборніцтва не зменшыла цікавасці ні да таго, ні да другога калектыву.

Тэатр паказаў асноўныя спектаклі рэпертуару. Артысты ігралі на сцэне, выступалі на тэлебачанні, праводзілі сустрэчы з калектывамі буй-

ных прадпрыемстваў, з сельскімі глядачамі, давалі шэфскія канцэрты. Карысталіся купалаўцы ўвагай і з боку прэсы. Рэцэнзіі ў газетях з'яўляліся на ўсе спектаклі, друкаваліся творчыя партрэты рэжысёра В. Раеўскага, мастака В. Герлавана, артыстаў Г. Аўсянікава, З. Браварскай, А. Мілаванава, А. Мазлоўскага, даваліся нарысы-агляды дзейнасці тэатра з гістарычнай рэтраспекцыяй.

да, — якія адзначалі сталасць акцёрскага майстэрства і рэжысуры, грамадзянскае напал спектакляў, высокую культуру мастацкага афармлення, ансамблевасць купалаўцаў. Усе мы былі ўзрушаны тым, што на Украіне помняць лепшыя творчыя дасягненні такіх майстроў, як Г. Глебаў, Б. Платонаў, Ул. Уладамірскі, Ул. Дзідзюшка, П. Малчанаў, Л. Ржэцкая, І. Іцдановіч, што

ратвор, Буск, Гарадок... І ўсюды—кветкі, хлеб-соль на ручніках, сардэчныя прывітальныя словы ў адрас братаўнага народа.

Удзельнічалі нашы прадстаўнікі і ва ўрачыстым вечары, прысвечаным 100-годдзю з дня нараджэння паэтыцы Цёткі (Алаізы Пашкевіч), наладжаным Львоўскім аддзяленнем Саюза пісьменнікаў Украіны.

Падсумоўваючы вынікі

сцю. Цудоўныя акцёры прыбабляюць і ў нестарэючай «Паўлінцы», традыцыйнай, сакавітай, і ў жорсткай, графічнай, інтэлектуальна напружанай камедыі В. Брэхта «Што той салдат, што гэты» з віртуозным А. Мілаванавым у галоўнай ролі, і ў фельетонна-сатырычнай «Амністыі» М. Матукоўскага, і ў падобным да карунак спектаклі «Гульня з кошкай» І. Эркеня, напоўненым сумным характарам і сонечным жыццесцявядзеннем, дзе шчодро раскрыўся бліскучы талент З. Браварскай, і, зразумела, велізарны ўплыў на фарміраванне стылю тэатра аказвае драматургія Андрэя Макаёнка...

У апошнія гады Беларускі дзяржаўны акадэмічны тэатр імя Янкі Купалы прадстаўляў беларускае савецкае сцэнічнае мастацтва ў Маскве, Кіеве, Ленінградзе і Польскай Народнай Рэспубліцы. Да значнай падзеі ў такім напрамку дзейнасці калектыву адносіць і сёлетнія гастролі на Украіне. Гэта вялікі гонар, які абавязвае купалаўцаў і надалей ствараць спектаклі народныя, партыйныя па духу, яскравыя па зместу і па форме.

Іван МІХАЛЮТА, заслужаны дзеяч культуры ВССР, дырэктар Акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы.

АБАВЯЗВАЕ І НАДАЛЕЙ...

Я не магу не сказаць, што, напрыклад, газета «Вечерняя Одесса» ў нумары за 30 чэрвеня пісала, што для таго, каб назваць цікавых артыстаў Беларускай сцэны, якія зачаравалі глядачоў горада-героя, трэба было б пералічыць «амаль усю трупку тэатра», што амалажыне калектыву спрыяе «з'яўленню ў яго складзе новых непаўторных артыстычных індывідуальнасцей». Ды і на даволі прафесіянальным сходзе Адэскага аддзялення Украінскага тэатральнага таварыства ў Доме акцёра таксама прагучалі галасы аўтарытэтных знаўцаў сцэнічнага мастацтва — філолагаў, філосафаў, мастацтвазнаўцаў, журналістаў, работнікаў тэатраў гора-

дэманстраваліся ў часе ранейшых гастролляў.

Незабыўнай была і тэлевізійная сустрэча ветэранаў Акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы і Дзяржаўнага тэатра імя Кастрычніцкай рэвалюцыі, якія ў чэрвені 1941 года гастраліравалі ў парадку абмену: у Мінску — украінскія артысты, у Адэсе — беларускія. Ад купалаўцаў у сустрэчы ўдзельнічалі С. Вірыла, Л. Рахленка і С. Станюта.

Назаву некаторыя лічбы. Львоў і Львоўшчына пазнаёміліся з 52 спектаклямі тэатра. На іх пабывала каля 50 тысяч глядачоў. Маршрутамі нашых паездак па вобласці былі гаралы — Стрый, Трускавец, Моршын, Самбар, Чырванаград, Золачаў, Даб-

гастролляў, газета «Львоўская правда» 30 ліпеня пісала: «Чалавечнасць працінае ўсе спектаклі нашых гасцей з Мінска. Не выпадкова ў іх рэпертуары шмат камедыі—сатырычная, элегічная, трагікамедыя. Выкрываючы, смеючыся, тэатр яскрава, маштабна, на высокім прафесіянальным узроўні стварае духоўныя каштоўнасці, сучасныя нормы маралі, дасягненні культуры. Але сучаснасць гучання яго спектакляў не мае нічога агульнага з нейкай «наогул сучаснай» модай, як і смеласць рэжысёрскіх канцэпцый галоўнага рэжысёра В. Раеўскага не мае элементаў мітуслівага імжнення здзіўляюча не ўстойлівай, неасаванай бытавой надзённа-

узыходы хлеба нашага надзённага, сілы, схаваныя ў глыбінных пластах зямлі нашай!

Задуму рэжысёра ацанілі глядачы. І ўжо ў той, першы раз, калі папоўз да каласнікоў сцэны «пагорак», вывернуўся навыварат сімвалічнымі каласамі збожжавых, якія бяруць пачатак свой у віры таго жыцця, што бурліць вакол старшын калгаса, — грывнула зала апладысментамі.

Але былі, між тым, і іншыя знаходкі рэжысуры, на першы погляд, і малапрыкметныя. Вось прыехаў да Каравай прадстаўнік міністэрства, і той, адчуваючы сваім сялянскім нутром нейкі неспакой, усляк адцягвае размову. А калі цягнуць больш немагчыма, уступае ў гутарку асцярожна, трымаючыся за спінку крэсла, нібыта шукаючы ў гэтай апоры падтрымку сабе. Як бы мімаходзь адсоўвае ўбок гэтае крэсла «прадстаўнік» — і глядач адчувае ў тую мінуту адзіноцтва Каравай. Адчувае, нават не разумеючы, можа быць, як менавіта абуджаюць у ім, глядачы, гэтыя эмоцыі стваральніцкага спектакля. Вось такіх ненадакучлівых, малапрыкметных часам прыёмы, якія вызначаюць патрэбную атмосферу спектакля, вельмі дорага каштуюць.

Ды нават і не ў гэтым галоўнае ў пастаноўцы коласаўдаў. У «маскоўскім варыянце» п'есы А. Макавіча было вельмі літаральна зразумета жаданне драматурга лічыць «Таблетку пад язык» па жанры «камедыйна-рэпартажам». На сцэне Тэатра сатыры яна і склалася менавіта як рэпартаж пра будні су-

часнага сяла, які ўвабраў у сябе масу самых розных падзей, настаўленых у адзін роўнаважлівы рад. Кожная з гэтых гісторый была расцвечана бліскучай іграй такіх выканаўцаў, як Г. Менглет, А. Панаў, А. Міронаў, С. Мішулін, але не адчувалася пры тым нейкай адзінай ідэйнай асновы, якая сцэмантавала б спектакль. Ён паўтараю, меў вялікі поспех, і ў тым была перш за ўсё заслуга актёраў. І, як гэта ні парадасна, я думаю цяпер: іх жа і віна ў тым, што спектакль атрымаўся недастаткова цэласным. Бо многія ролі ў гэтай п'есе пры яркім іх актёрскім асветленні агаляюць яе сюжэтную незакончанасць, незавершанасць. Маскоўскія майстры сцэны, відаць, не адчулі гэтага ў свой час.

Смелякоў адчуў і зразумел. У яго пастаноўцы, на сутнасці, тры галоўныя героі: сам Каравай, дзед Цыбулька і грамадскі актывіст-пенсіянер Крандзялёў. Усе астатнія персанажы прытушаваны, яны патрэбны рэжысёру толькі для таго, каб ва ўзаемаадносіннях з трыма асноўнымі дзейнымі асобамі высеціць тое сацыяльна-важнае, дзеля чаго пісалася гэтая п'еса і ставілася тут, на віцебскай сцэне.

Каравай у выкананні Ф. Шмакава — чалавек, які прымае блізка да сэрца ўсялякія чалавечыя нягоды, вялікія і малыя. І, можа, таму, што цяжка ўмясціць у адно сэрца ўсе гэтыя болі і радасці і ўсю сваю любоў да людзей і цягнецца шмакаўскі герой за валідолам... Вось гэ-

тай філасофіі добра, добрага пачатку ў чалавеку па сутнасці і супрацьпастаўлены герой А. Труса, які іграе Крандзялёва. Яго Крандзялёў — не проста стары чалавек. Ён — устарэлы чалавек, з яго дэмагогіяй, з яго лабавым падыходам да праблем. Чалавек, шчыра скажам, сацыяльна-небяспечны ў гэтай сваёй прамалінейнасці. І не выпадкова ў адной з мізансцен рэжысёр не проста разводзіць Каравай і Крандзялёва па розных кутках: ён як бы выцягвае Крандзялёва з «кадра», усаджваючы яго на самы малючкі пачатку сцэны побач з чалавекам такім жа аб'якавым, таксама пазбаўленым яснай мэты і пачуццямі да людзей — з чыноўнікам з міністэрства. Ды гэтыя два вельмі падобны адзін да аднаго, нягледзячы на розніцу ва ўзросце. Ды і прычым тут узрост?

Той жа дзед Цыбулька таксама стары, а... Гэтая роля і. Матусевіча з'явілася для нас, маскоўскіх глядачоў, яшчэ адным адкрыццём віцебскага спектакля. Пры ўсёй ле шчодрай сакавітасці, яркасці, бытавой рэальнасці яна ў той жа час даволі сімвалічная. Гэты вобраз надае спектаклю характар камедыі менавіта народнай, нацыянальнай. Але галоўнае, пры ўсёй гумарыстычнасці, ён глыбока сур'ёзны ў сваёй натуре, ён — сімвал народнай мудрасці і мужыцкай хітраці, аптымістычнага філасофскага разумення жыцця, сімвал таго жывяцца наша жывяцца.

...Вось гаворыць Каравай свой апошні маналог, заканч-

ваецца спектакль і зала ўзрываецца апладысментамі ўдзячных глядачоў. А я прабіраюся праз рады да высокага сивога чалавека. Міхал Іванавіч Цароў, народны артыст СССР, адзін з вядучых актёраў Малага тэатра...

— Як вам спектакль? — спрабую я перапытаць апладысменты.

— Рады! Рады за іх! — крычыць у адказ Цароў. Потым, калі глядачы разыходзіліся ўжо і стала ціха ў апусцелым тэатры, ён дадаў: — Я ж даўно знаёмы з гэтым калектывам, яшчэ з 20-х гадоў. Засталося ў іх усё лепшае, што было тады, прыўнесена шмат новага, цікавага. Рады, што тыя слаўныя традыцыі, што закладвалі «старыя» тэатра, яны не расплюхалі...

У наступны дзень быў новы спектакль — «Улада цемры», і навава трэба было коласаўдам шукаць шляхі да сэрцаў глядачоў. Скажу шчыра, на гэты раз зрабіць гэта было больш цяжка. Пастаноўка канца 60-х гадоў сёння выглядае, на маю думку, старамоднай. Што рабіць: тэатр у сваіх пошуках не мае права сшынацца, яму трэба крочыць у нагу з часам.

Гэтая старамоднасць прагледвала ў асноўным у знешняй атрыбутыцы спектакля, у лішнім насычэнні бытавымі рэаліямі, у той «натуральнасці», якая заўсёды пагражае звычайным натуралізмам. Яна прагледвала і ў пабудове асобных мізансцен, і ў актёрскай ігры (асабліва гэта датычыць выканаўцаў-артыстаў). Былі моманты, калі, здавалася б, умо не зламаць бар'ера непаразумення паміж залай

і актёрамі. Але, як нярэдка бывае на такіх у мастацтвае, а, да прыкладу, у спорце, выратаваў усё адзін ды затое бліскучы «цэнтрафорвард» Ф. Шмакаў. Не такая ўжо вялікая была адведзена яму роля — старога Акіма, бацькі Мікіты. Ён сыграў выдатна. Па сутнасці сыграў не проста бацьку Мікіты, сыграў... яго сумленне. Сумленне селяніна дарэвалюцыйнага часу... То гоніць Мікіта (арт. Л. Трушко) ад сябе яго, нібы вясковы донжунан, які зрабіўся злачынцам; то яно само адварочваецца ад Мікіты; то панутліва шукае і знаходзіць словы спраядлівага данору ў аднас мужыцкай сям'і; то няспраўна апынае Акімава сына і прымушае таго каяцца ў цяжкіх грахах.

І зноў вітала Ф. Шмакава зала. І падумалася тады: такі, напэўна, і ёсць тэатр у сваёй сутнасці — здольны то ўзняцца да вышын дасканалай рэжысуры, як у п'есе «Таблетку пад язык», то з цяжкасцю «выцягваць» іншы спектакль. Мастацтва, як і пошук новага ў ім, ніколі не бывае роўным і простым. Сёння тэатр імя Якуба Коласа паказаў, што гэты пошук яму над сілу. Патэнцы тэатра дастаткова вялікі. І масківічы зычаць яму поспеху!

Наперадзе нас чакаюць новыя сустрэчы са спектаклямі беларускага тэатра. Упэўнены, што і гэтыя сустрэчы прынесуць узаемную радасць і актёрам, і глядачам.

Яфім ДЗЕМУШКІН,
карэспандэнт

«Літаратурнай газеты».

(Спецыяльна для «Літаратуры і мастацтва»).

У РАЖАННІ ад гастролёраў бываюць розныя. У адным выпадку мы, бывае, помнім, толькі сюжэты п'ес, «пра што» гаварыла нам сцэна і ў якім сцэнаграфічным адзенні ўсе адбывалася. У другіх (калі браць гранічны выпадак) — артыстаў і іх герояў, штосьці з сюжэтных перыпетый нават наогул забываецца, а вось натхнёныя маналогі або прайкінавая лірыка дыялогаў, узрушальная яскравасць паўз — у памяці.

Казанскі рускі Вялікі тэатр імя народнага артыста СССР В. Качалава аддаў перавагу камедыям. Пяць з васьмі яго спектакляў пазначаны гэтай жанравай прыкметай. І наўрад ці глядачы, якія так дружна смяюцца на прадстаўленні «Ход канём» В. Канстанцінава і Б. Рацара, потым прыгадаюць, чаму ім было так весела... А знаёмства прыемнае! Тэатр і на гэты раз пацвердзіў сваю рэпутацыю трупы, якая звычайна збірае сапраўды таленавітых артыстаў. Мінчане ўжо ведаюць імяны тэмпераментных, здатных на нечаканыя праявы самастойнага разумення вобразы і п'есы наогул, маляўнічых у слове і руху Я. Залатарова і Я. Кузіна, Л. Кара-Гяур і Л. Маклакова, Ю. Фядотава і В. Кешнера... У лепшых спектаклях яны і іх калегі паказваюць ансамблевасць і творчае ўзаема-разуменне, захапляюць глядачоў шчырасцю, дэманструюць стыльваю разнастайнасць.

Напярэдадні гастролёў у сталіцы Савецкай Беларусі галоўны рэжысёр тэатра У. Партноў гаварыў, што трупы асабліва даражыць тэатру станаўлення чалавечай асобы, па-мастацку даследуе складаны працэс штурму чалавекам усіх тых перашкод, што стаяць на яго шляху да ідэалу. У чатырох спектаклях гэтая дакладна акрэсленая мэта дасягаецца вельмі выразна:

«Праводзіны» І. Дварэцкага, «Старомодная камедыя» А. Арбузава, «Быць альбо не быць» У. Гібсана і «Сірано дэ Бержэрак» Э. Растана. Творы, зразумела, розныя, і тэатр іграе кожны з іх па-свойму.

У перакладных з англійскай і французскай пераважае святочная маляўнічасць, рамантыка ў раскрыцці пачуццяў,

ПАКАЗВАЮЦЬ ГОСЦІ З КАЗАНІ

пэўная ўзнёсласць. Шкада, што рэдка паказваецца даволі складаная па сваёй філасофскай і эмацыянальнай насычанасці п'еса «Праводзіны». Праўда, на гэты раз такога адкрыцця, якім быў вобраз інжынера Чашкова ў драме «Чалавек збоку», не адбылося, ды толькі смелая пастаноўка праблемы сапраўднай каштоўнасці чалавечай натуре захапляе нас, бо праз сюжэтнае напружанне духоўнага паўднёва дзейных асоб выразна гучыць важны маральны тэзіс: вартасці твайго «я» можна зразумець тады, калі ты аддаў яго калектыву «мы» і сам не стаў расплывістай фігурай. У тым, як гэта сыгралі Я. Кузін, В. Кешнер, Л. Маклакова і Я. Залатароў, глядачы адчулі не ўяўны, а глыбінны напал спрэчак аб тым — адбыўся ты як асоба ці не і ў чым гэта праявілася... Рэжысёр У. Партноў паставіў спектакль па-сучаснаму строга, без спрашчэння той праблематыкі, якая ніколі не бывае адназначнай і безгаворачна ўсімі прынятай. «Праводзіны» запрашаюць да роздуму, абуджаюць змястоўныя асацыяцыі, хаваюць.

Тое ж і ў «Старомоднай ка-

медый». Пэўную даніну экстравагантнай фабуле і меладраматычным ноткам, якія маюцца ў самой п'есе, тэатр аддае, але яго прыцягвае сур'ёзна гаворка аб чалавеку, які аддадзены свайму ідэалу. Дыялогі паміж Людмілай Васільеўнай і Радзівонам Мікалаевічам (Л. Кара-Гяур і В. Астрапольскі) маюць унутраны нерв. Яны ўмеюць

радавацца звычайным праявам здаровага жыцця і насцярожана правяраюць сябе — і «на чысціню», і «на ханжаства». Мараль спектакля ясная: вялікая заслуга для чалавека застава-

ца самім сабой нават у самых складаных жыццёвых выпрабаваннях. Яе і ўспрымаюць глядачы.

Калі ўлічыць, што казанцы сёлета пабывалі ў Гомелі і Мінску, актыўна абслугоўваюць сельскага глядача (цяпер іграюць спектаклі ў Лагойскім, Слуцкім, Пухавіцкім, Смалявіцкім і Барысаўскім раёнах), то стане зразумелым: артысты заваявалі прызнанне шырокага кола прыхільнікаў сцэнічнага мастацтва. Высокая культура і майстэрства заўсёды служаць ідэйна-эстэтычнаму выхаванню і вітаюцца грамадскасцю. Ды толькі, вітаючы гэсцей, нельга было не сказаць і пра адно «але»: рэпертуар. Трэба спадзявацца, у наступны раз калектыву парадуе сваіх новых сяброў на Беларусі яшчэ больш змястоўнымі і высокамастацкімі творами.

В. ІВІН.

На здымку — артыстка Л. Кара-Гяур і заслужаны артыст Татарскай АССР В. Астрапольскі ў спектаклі «Старомодная камедыя».

ПАДЗЯКА ГЛЕДАЧОЎ

Вяртаецца з гастрольнай паездкі ў Куйбышаў і Казань Дзяржаўны рускі драматычны тэатр БССР імя Максіма Горкага. Грамадскасць Паволжжа з цікавасцю сустрэла калектыв, які ў апошнія сезоны зарэкамендаваў сябе творчым шукальнікам у галіне раскрыцця праблемнай драматургіі, як класічнай спадчыны, так і сучаснай.

Напрыклад, шэкспіраўскі «Макбет» і «Трохграшовая опера» Б. Брэхта ў пастаноўцы заслужанага дзельца мастацтваў БССР Барыса Луцкіна прыцягвалі да сябе ўвагу і шырокага глядача, і знаўцаў заходнеўрапейскага тэатра. Гарачыя дыскусіі абуджаў спектакль «Апошняя Інстанцыя» па п'есе М. Матусевіча, бо яго тэматыка звязана з надзвычайнымі пытаннямі выхавання падрастаючага пакалення ў духу высокай камуністычнай маралі.

На абмеркаваннях спектакляў і ў крытыцы адзначалася, што тэатр мае ў сваёй трупі бліскучых майстроў актёрскага мастацтва, таленавітую моладзь, але нават самыя яркія індывідуальнасці ў гэтым тэатры даражыць ансамблевай спецыфічнасцю выканання рэжысуры і драматурга.

Цяпер тэатр рыхтуе да прэм'еры класічную п'есу М. Горкага «Апошняя».

«ПРАГА»

НА БЕРАГАХ ДЗВІНЫ

У Віцебск прыехаў на гастролі чэхаславацкі цыркі «Прага». Сваё майстэрства дэманструюць акрабаты, паветраныя гімнасты, жанглёры і іншыя майстры арэны. У галінай і цікавай праграме — дрэсіраваныя сланы, мядзведзі, тыгры, коні, сабакі. Віцебчане цэлага сустрэлі гэсцей з братняй краіны.

Гэтыя здымкі зроблены на Магілёўшчыне і Гродзеншчыне. На першым з іх — салістка Клімавіцкага народнага хору Р. Лаўрыненка, на другім — удзельнікі народнага ансамбля песні і танца Лідскай абутковай фабрыкі. Справа — балетмайстар ансамбля Г. Пілуй.

Фота В. БЫСАВА і М. АМЕЛЬЧАНКІ.

ДОБРАЯ ТРАДЫЦЫЯ

Гэта стала добрай традыцыяй. Кожнае лета ў Гомельскім парку культуры і адпачынку імя А. В. Луначарскага перад шматлікімі гледачамі са справаздачнымі канцэртамі выступаюць калектывы мастацкай самадзейнасці ўсёй вобласці. Сялята тут выступілі малады калектыв мастацкай самадзейнасці суперфасфатнага завода імя 50-годдзя БССР. У яркіх каларовых касцюмах з запалам танцавальны калектыв, якім кіруе Рыгор Чудак, выканаў

танцы «Вясёлы Цыганкі», «Іспанскія цыганкі» і «Палескія прыпеўкі». Саліст Станіслаў Кірыенка парадаваў слухачоў песнямі беларускіх кампазітараў. Душэўна і пранікнёна ў выкананні жаночага вакальнага ансамбля, якім кіруе Л. Чудак, прагучалі песні Экімяна і Левашова «Тры бярозкі» і «Як не любіць гэтую зямлю».

Гледачоў чакаюць новыя цікавыя сустрэчы з самадзейнымі артыстамі вобласці.

М. ХУДАЛЕУ.

СЕЛЬСКИ клуб у Кавалічах — не вельмі раскошная драўляная будыніца з высокім ганкам — над шатамі соснаў.

У калідоры прыемна пахне смалой і хвойяй. На падаконніках — сініцы выстукваюць дэюбкамі ў шыбы, нібы пытаюцца, ці прыйшла на работу гаспадыня клуба. Лясная ідылія і толькі!

Ганна Дзямянаўна Кароль прыходзіць сюды ў дзесяць гадзін раніцы. Работы ёй хапае. Малое плакаты, дозунгі, абнаўляе стэнды, фотавітрыны, выпускае баявыя лісткі. На дварэ — жніво, гарачая пара.

..Дваццаць гадоў жыве яна ў гэтай вёсцы з пярэчай назвай Кавалічы, дзе бор надыходзіць ледзьве не да ганкаў крайніх хат, а шаты белых бяроз уздоўж бальшака так вабяць удалячынь. Дваццаць гадоў Ганна Дзямянаўна ходзіць па ціхай высковай вуліцы, расклаіваецца з сустрэчнымі, якіх ведае не

старшыня калгаса, піянеры. І зноў пад самымі кронамі стромкіх соснаў залуналі такія любімыя Верай Ігнатаўнай песні як «Лёна», «Я люблю сваю зямлю». А калі далі слова ёй самой, расчуленая і кранутая такой увагай аднавяскоўцаў, яна не магла ад хвалявання адразу вымавіць і слова. Гаварыла не доўга, але кожнае яе слова гучала наказам маладым хлеба-робам любіць зямлю-карміцельку, памяжаць працоўную славу бацькоў, узбагаціць сябе ведамі, умець радавацца жыццю. Пад апладысменты залы Вера Ігнатаўна перадала сімвалічны слоў жыта маладому аграному Мікалаю Дробаву, які незадоўга перад урачыстасцямі ў клубе прыняў ад яе справы.

..Пазней Вера Ігнатаўна шчыра прызнавалася Ганне Дзямянаўне, што пашкадавала, чаму не запрасіла на той вечар з Мінска сваіх дарослых дзяцей: «Не думала, што так усё хораша і прыгожа атрымаецца. Да

што прыйшлі ў клуб, накапіліся на вачах слёзы: яны памяталі, як некалі сяліны на бедных старадарожскіх землях хлеба свайго хапала толькі да калід..

Нібы працягам гэтай усхваляванай размовы аб месцы кожнага чалавека ў барацьбе за павышэнне ўраджайнасці быў і тэматычны вечар «Дума аб хлебе», праведзены Ганнай Дзямянаўнай. Плакат «Хлеб — усяму галава» сустракаў калгаснікаў на парозе. Папярэдне ўсім ім былі разасланы запрашалыныя білеты з такімі словамі: «Дарагі сябра! Тваімі рукамі вырашаны духмяны, залацісты, пышны хлеб. Вось аб ім, аб хлебе, і пойдзе размова на вечары, на якіх мы пэўна запрашаем».

На сцэне — трактарысты Л. Доўнар, Я. Лахманкоў, сельшчыкі Ул. Казачок, П. Кашокевіч, камбайнеры Г. Астрэйка і А. Глебка, шэфёр І. Рымашэўскі — пераможцы сацыя-

КАВАЛІЦКІЯ ВЕЧАРЫ

толькі на імёнах і прозвішчах — нават характар кожнага, звычайна, густ. І ніколі ёй, слухачамі родам, не здавалася гэтая вёска звычайнай, аднастайнай, надварот, яна лічыць, што прыгажэйшай няма нідзе. А галоўнае — любіць сваю работу. Варта загаварыць аб клубных справах, як ажыўляецца твар гэтай ужо немаладой жанчыны.

Сёння ў вёсцы загадчык клуба, які толькі два-тры разы на тыдзень «круціць» кіно, зрэдку арганізоўвае танцы пад радыёлу, аўтарытэту мець не будзе. Ганну Дзямянаўну павяжаюць за тое, што любіць вёску і яе людзей, умее адкрываць у сваіх землякоў усё самае лепшае ў іх — працоўнае натхненне, майстэрства, самабытнасць талентаў. Ужо не клопатамі аб тым, чым запоўніць вольны час хлебароба, жыве загадчыца, а пошукам такіх форм работы, якія адпавядалі б сучаснаму ўзроўню грамадзянскай сталасці земляроба, адкрывалі ўсю веліч і характаз яго працы.

..Калгаснага агранома Веру Ігнатаўну Пузынаву адраўлялі на заслужаны адпачынак. Праўленне і партыйная арганізацыя калгаса купілі ёй дарагі мэблевы гарнітур, дамоў прывезлі. Вера Ігнатаўна, вядома, была рада абнове, чуласці кіраўнікоў гаспадаркі. ..А вось Ганна Дзямянаўна не падзяляла думкі тых, хто лічыў, што ветэрану працы аказалі максімум увагі.

— Падарунак-подарунак, а і пелькае слова на людзях скажаць аб чалавеку было б нядрэнна, — выказала яна сваю думку праўленцам.

— Што ты прапаю́ваеш? — спыталі ў яе.

— Вечар правесці ў гонар нашай Веры Ігнатаўны. Хіба ж яна не заслужыла! Я ўжо і сцэнарый прадумала. Заадио на тым вечары пасвяцім ў агранома пераёмніка Веры Ігнатаўны — Мікалая Дробава..

— Ну што ж, пачынай, Дзямянаўна, а мы дапаможам, — адказаў партыйны сакратар.

..У той вечар у клубе яблыку ўпасці не было дзе. Веру Ігнатаўну ў калгасе любілі і павяжалі за вернасць зямлі, свайй прафесіі, за чутасць сэрца. Кавалічане з радасцю адгукнуліся на запрашэнне праводзіць яе на заслужаны адпачынак. Віноўніцу ўрачыстасці і яе мужа, Пятра Максімавіча, калгаснага брыгадзіра, запрасілі за ганаровы стод на сцэну. Дзяўчаты ў нацыянальных касцюмах паднеслі Веру Ігнатаўне на вышываным руніку каравай. Цёплыя словы віншавання казалі

слёз вы мяне кранулі, гадоў дзесяць жыцця прыбавілі..»

Прыванне культасветработніка — гэта перш за ўсё пастаянны пошук новага ў рабоце з людзьмі, роздум над жыццём, умёнае цаніць эмацыянальны фактар у кожным праводзімым мерапрыемстве. Гэта і карпатлівая, падчас сумятлівай арганізацыйнай работа. Асабліва там, дзе загадчык клуба — і метадыст, і мастацкі кіраўнік, і масавік-арганізатар. У раёне ахарактырававалі мяне Ганну Дзямянаўну як выдатнага «масавіка». У арганізацыі масавых тэматычных вечароў адпачынку ёй няма, бадай, роўні ў раёне. Такія вечары патрабуюць вялікай падрыхтоўкі, затое аддача іх, уплыў на настрой людзей носяць «глыбінны» характар, надоўга пакідаюць след у людскіх сэрцах. Звычайна Ганна Дзямянаўна плануе адзіну такі вечар на квартал. Гэта не лічачы лекцыі, даклады, вусных часопісаў, вечароў адпачынку для моладзі, кіно і г. д. Адной ёй нізашто не справіцца б — на дапамогу прыходзіць сябра клуба. Іх шмат у Ганны Дзямянаўны: малады аграномы, брыгадзіры наляводчых брыгад Люба Сыцько і Ніна Астрэйка, уочыцца Золя Валажынская, калгасніца Раля Рымашэўская, кінамеханік Барыс Гуткоўскі і многія іншыя актывісты. І ўсё ж большасць клопатаў па арганізацыі кожнага тэматычнага вечара кладзецца на плечы Ганны Дзямянаўны. З гадамі яна не страціла свайй рухавасці, гатоўнасці ў любы час знайсці патрэбнага чалавека, падрыхтаваць яго для спэцыяльнай перагортнась часопісы і газеты ў пошуках трапнай фразы для плаката, падзіянчы непасрэдна і жыва радавацца кожнай удчы. Вось за усё гэта і любяць Ганну Дзямянаўну хлебаробы, якія ўмеюць цаніць у культасветработніку непасрэднасць, дасціпнасць, ветлівасць.

..Як ні цяжкі быў для хлебаробаў год мінулы, а дажынкі ў клубе справілі па ўсіх правілах. І каравай спецыяльны заказалі ў Старых Дарогах, і пераможцам сацыялістычнага спаборніцтва на ўборцы збожжавых чырвоныя стужкі гонару павізалі. А колькі песень і прыпевак у іх гонар было праспявана. На вечары Ганна Дзямянаўна бачыла, як хваляюцца новы старшыня калгаса Міхаіл Пятровіч Трафімаў — то былі першыя ў яго жыцці дажынкі. І калі вядучая праграмы вечара разрэзала каравай на долькі і абнесла хлебаробаў, што сядзелі ў зале, у многіх сівых дзядоў,

лістычнага спаборніцтва. Брыгадзір наляводчай брыгады, аграном па спецыяльнасці, Люба Сыцько прачытала верш часоў Вялікай Айчыннай вайны аб блакадных ста дваццаці пяці грамах, замешаных на агні і крыві. Яе сяброўка, брыгадзір Ніна Астрэйка дапоўніла гэты хваляючы маналог вершам «Акраяе хлеба». Думамі аб ім падзяліліся героі жніва — шчыра, даходліва, з сялянскай заклапочанасцю.

Прапісаліся ў клубе тэматычныя вечары пад левізам «Лепшыя па прафесіі». Звычайна яны звязаны з ўшанаваннем людзей пэўнай прафесіі ў вёсцы, вядома, перадавікоў вытворчасці, усіх паважаных у калгасе працоўнікоў.

— Эмацыянальная аддача такіх вечароў па прафесіях, — расказвае Ганна Дзямянаўна, — вельмі вялікая. Трэба было бачыць, як успрымаюць увесь гэты ўшанавальны рытуал самі героі, родныя і блізкія. Усё гэта зараджае людзей бадзёрым настроем на многія месяцы, а галоўнае — напамінае што той, хто працуе ў вёсцы добрасумленна, па-камуністычнаму; заўсёды ў пашане. Ніякія агумльныя заклікі любіць калгас, зямлю не зробіць таго, як адзіны такі, напоўнены яркім зместам вечар. Сялета мяркуюць прысвятіць такі вечар адной з пералявых свінараў калгаса Марыі Рымашэўне Кірдуц. У плане на бліжэйшы час — тэматычны вечар «З думай аб чалавеку». Гэта павінен быць усхваляваны пасказ аб ветэранах партыі, калгаса, аб людзях высокай стойкасці і вернасці ідэалам камунізму. Работа вялікая, але тым большай будзе радасць, калі вечар атрымаецца.

..Шматгадовая праца Ганны Дзямянаўны на ідзе культуры адзначана неаднарадова граматамі і падзякамі, значком «Пераможца сацыялістычнага спаборніцтва 1974 года», пераходным вымпелам сельвыканкома: Дарэчы, яна — дэпутат сельскага Савета трох скліканняў запар. Адным словам, знайшоў чалавек сваю адзіную дарогу ў жыцці: У яе харошая сям'я. Муж — адзін з лепшых калгасных жывёлаводаў. Сын Геннадзь — студэнт тэхнікума, дачка Галля — школьніца.

Ганна Дзямянаўна ўся ў пошукі, у няспынным пошукі за ведамі, новымі формамі работы, у сустрэчах са сваімі аднавяскоўцамі, без якіх ужо не ўяўляе сабе жыцця, у служэнні якім знаходзіць сапраўднае шчасце.

Міхась ТЫЧЫНА.

Калгас «XXII парт'езд», Старадарожскі раён.

чобы. З выдатнымі адзнакамі Леанід закончыў вярхоўную школу рабочай моладзі, а потым — Мінскі бібліятэчны тэхнікум. ...Чэрвень—ціхі і ўтульны беларускі гарадок. Кожную раніцу павольна, крочыць па яго вуліцах чалавек. Гэта — Леанід Васілеўскі, кіраўнік літаратурнага гуртка, агіта-

МЕСЦА Ў СТРАІ

Здарылася... На міг усвядоміў — упаў пад колы вагона... пагамі... Вынесці ўсё, знайсці ў сабе моц, каб не пахіснуцца ў тым страшэнным дні, калі, здавалася, усё жыццё траціць свой сэнс, трэба — не пабаімся гучнага слова — быць героям.

Больш за дзесяць месяцаў Леанід быў прыкаваны да ложка. Хто цяпер падлічыць, колькі бяссонных начэй праведзена хлопцам? Зраджніцкія думкі не раз падкрадаліся да яго: што варта жыць? Што я змагу рабіць, чым змагу быць карысным людзям?

Аднак адчай і роспач адступілі. Стойкасць духу, вера і надзея перамаглі разгубленасць.

Урач Ілья Сяргеевіч Дудзін першы зразумеў, што робіцца з хлопцам. Шматгадовая практыка

паказала яму: тут не таблеткі патрэбны! Галоўнае — умацаваць духоўна, аднавіць у ім прагу да барацьбы, веру ў поўнае выздараўленне, абудзіць веру ў вяртанне да жыцця.

У тым дні ўрач гадзінамі не адыходзіў ад ложка Леаніда. Расказаў аб апошніх навінах, цытаваў урывкі з рамана Мікалая Астроўскага «Жгартавалася сталь», заводзіў размову аб людзях, якія выстаялі ў барацьбе з хваробай. Прыводзіў у прыклад Аляксея Марэева, які, нягледзячы на ампутацыю ног, навучыўся хадзіць на пратэзах і нават управіць самалёт.

Калі хлопца крыху акрыяў, Ілья Сяргеевіч пачаў праводзіць з ім спецыяльныя трэніроўкі. Сціснуўшы зубы, каб не застагнаць, Леанід мужна паўтараў услед за ўрачом рухі, вучыўся напачатку стаяць на мыліцах, а потым з дапамогай пратэзаў рабіць і першыя крокі...

Мінуў тыдзень, другі, трэці... Ён рабіў практыкаванні, вучыўся хадзіць на пратэзах.

Потым надышлі дні ву-

тар, чулы чалавек, дародчык.

Вось ужо васемнаццаць гадоў ямаць кожны вечар Васілеўскі чытае на прадпрыемстве таварыства сляных мастацкую літаратуру. Ён любіць сваю працу — працу чытальніка. Леанід паставіў сабе за мэту — прынесці кнігу тым людзям, якія звычайна яе не маюць, людзям трагічнага, як і ён, лёсу.

Любяць і паважаюць Васілеўскага рабочыя за яго выселы нораў і сціпласць. Кожны, хто ні звяртаецца да яго, заўсёды атрымлівае патрэбны адказ, сяброўскую параду і падтрымку. Напісаў ліст, заяву, штосьці прачытаць — Леанід лічыць гэта сваім абавязкам і ганарыцца давер'ем людзей.

Намеснік старшын мясцома, актыўны ўдзельнік грамадскага жыцця, Леанід Васілеўскі гаворыць:

— Я люблю жыццё люблю свой калектыў. У працы, у служэнні людзям бачу я шчасце. Без працы, без калектыўнага жыцця не можа быць шчэрым.

Васіль ПАДАЛЯКА.

Фотаклуб «Палессе»

Пры Мазырскім гарадскім Палацы культуры адкрыты фотаклуб «Палессе». На грамадскіх асновах ім кіруе работнік базы юных турыстаў Міхаіл Коўлер. З першымі работамі членаў клуба мазыране пазнаёміліся на выстаўцы, якая была прысвечана XXV зезду КПСС. Фотаздымкі аматараў расказалі пра будаўнікоў Мазырскага нафтаперапрацоўчага заводу, культурнае і спартыўнае жыццё горада.

А нядаўна адкрыта другая фотавыстаўка. Яе тэма — «Дзеці і мы». З прапанаваных работ прыцягваюць увагу «Юная спартсменка» трэнера ДЮСШ № 2 Мазыра Уладзіміра Аптыкаева, «Цікаўная» — машыніста газавых кампрэсараў нафтаперапрацоўчага заводу Аляксандра Карнавухава, «Калі мамы няма дома» — начальніка ўчастка гэтага ж прадпрыемства Валерыя Берагава, «Зарніца — вясялая гульня» Міхаіла Коўлера і іншых.

Чарговую, трэцюю, фотавыстаўку вырашана назваць «Мазыр і мазыране».

Г. ШАРАЙ, супрацоўнік газеты «Камуніст Палесся».

ТУРЫСТЫ ЕДУЦЬ МІМА

Яшчэ ў студзені 1976 года савет і дырэкцыя Бягомльскага музея народнай славы звярнуліся да кіраўніцтва Беларускага рэспубліканскага савета па турызму і экскурсіях з просьбай уключыць у маршрутны пояс прагледзіць экспазіцыю нашага музея, а таксама іншыя цікавыя мясціны, звязаныя з гісторыяй партызанскага руху на Бягомльшчыне.

Адтуль копіі нашага пісьма былі накіраваны Мінскаму і Віцебскаму абласным саветам па турызму і экскурсіях. Далей гэтага справа не пайшла. Чаму? Можна таварышы з абласнога кіраўніцтва лічаць, што ў нас няма нічога цікавага? Але вось ужо колькі гадоў барысаўчане амаль штодзень прывозяць да нас турыстаў і экскурсантаў, якія з вялікай цікавасцю знаёмяцца з экспазіцыяй музея.

Есць нямала пісем-водгукаў, запісаў у кнізе наведвальнікаў музея, аўтары якіх дзякуюць за прадастаўленую магчымасць наведаць наш край. Вось чаму мы ў вялікай крыўдзе, у прыватнасці, на кіраўнікоў Віцебскага абласнога савета па турызму і экскурсіях, якія проста ігнаруюць наш музей, хаця ён стаіць ля шашы, па якой штодня ідуць турыстычныя аўтобусы з Полацка і Віцебска на Хатынь, Курган Славы, Мінск. Ідуць міма...

Спадыёмся, што, нарэшце, гэтае ненармальнае становішча будзе выпраўлена.

П. ДОБЫШ, навуковы супрацоўнік Бягомльскага музея народнай славы.

МАЛЮЮЦЬ ЮНЫЯ

Выстаўка жывапісу, графікі і скульптуры вучняў магілёўскіх школ адбылася ў гарадскім ДOME культуры. На ёй дэманстравалася каля 70 работ юных мастакоў.

У першую чаргу трэба адзначыць работы вучаніцы сярэдняй школы № 13 Талі Быкавай «Дзень Перамогі», «На выстаўцы» і іншых.

Сямён Захарын з сярэдняй школы № 29 захпляецца малюнкамі з фантастычных тэм — «Горад будучага» і «На

лунным касмадроме». Роднаму гораду прысяцілі свае малюнкі вучань сярэдняй школы № 29 Андрэй Чэгіроў («Пячэрскі леспарк»), вучань сярэдняй школы № 4 Слава Яшчанка («Ля Дняпра»).

Заслугоўваюць увагі работы школьнікаў Сяргея Ігнацкога, Алега Жоўнера і Сяргея Гунцова, якія прадставілі фігуркі з пластыліну. Большасць з іх прысвечаны спорту.

У. СКУЛЬБЕДАУ.

ПАВАГА І ДАВЕР'Е

Комлейскі сельскі Дом культуры Клецкага раёна невялікі. Ды і насельніцтва ў яго зоне не так ужы багата — дзевяці каля пайтары тысячы чалавек. Але дзейнасць сельскага ачага культуры рознабаковая і прыкметная. Самае характэрнае для Дома культуры — добра наладжаная агітацыйная і культурна-масавая работа. Тут праводзіцца цікавыя тэматычныя вечары, вусныя часопісы, чытальніцкія канферэнцыі, сустрэчы з ветэранамі працы лепшымі людзьмі гаспадаркі.

Загадчык Дома культуры Міхаіл Васілевіч Юрчык карыстаецца павагай і давер'ем людзей, якія ўдзячныя неспакойнаму, душэўнаму і сціплай чалавеку за яго творчую працу на ніве сельскай культуры.

А. САКАЛОУ.

У АДКАЗ — УСМЕШКІ

Працоўныя Ашмяншчыны пазнаёміліся сёлета з творчымі калектывам і Беларускай філармоніяй, з артыстамі ленинградскай, саратаўскай, карагандзінскай, чаркаскай канцэртных арганізацый.

Нядаўна з канцэртнай праграмай «Вазьміце ўсмешку» перад ашмянцамі выступілі артысты

Маскоўскай абласной філармоніяй.

Праграма іх выступлення аханіла амаль усе жанры эстраднага мастацтва. Вельмі добра вяла канцэрт Вераніка Марозава. Яе гумарыстычныя маналогі выклікалі шмат усмешак.

Гледачы цёпла сустракалі выканаўцу сучасных танцаў Мікалая Лё-

ганькага, спевакоў Уладзіміра Югава, Вадзіма Моніка, Святлану Палявую. Спадабаліся ігра на кітафоне Юрыя Пісона, музычна-эксцэнтрычная пародыя «Спявак і яго акампаніатар» у выкананні Валерыя Ямпольскага і Мікалая Арбонаса.

М. БАЛЬШ, будаўнік.

Амаль чвэрць стагоддзя аддаў Міхаіл Іванавіч Вярхоўна працы ў кінэмаграфіі. Сёлета ён правадзіць сацыялістычнага спартоўніка кінамаханікаў Любінскага раёна. З гонарам М. І. Вярхоўна носіць значок «Выдатнік кінэмаграфіі СССР».

Фота С. ДАРОЖКІ.

ПА СЛЯДАХ ВЫСТУПЛЕННЯЎ «ЛІТАРАТУРЫ І МАСТАЦТВА»

«КАЛІ НЯМА ЗАЦІКАЎЛЕНАСЦІ»

Гомельскі абласны савет прафсаюзаў паведаміў рэдакцыі аб тым, што ў артыкуле пад таю ж назвай (№ 24 з 11 чэрвеня г.г.) правільна адзначаны недахопы ў развіцці мастацкай самадзейнасці на некаторых прадпрыемствах Гомеля.

На пасяджэнні сакратарыята абласўпрафа было абмеркавана пераважна аб выніках першага туру фестываля на прадпрыемствах машынабудавання. Сапраўды, прафсаюзная арганізацыя завода імя Кірава не наладзіла належнай увагі развіццю мастацкай самадзейнасці, асабліва такіх яе жанраў, як харавы і танцавальны. За недадавальняючую работу вызвалены ад займаемай пасады загадчык клуба завода імя Кірава і кіраўнік мастацкай сама-

дзейнасці завода сантэхабсталявання. Прапанавана заўважыць завод гандлёвага абсталявання ў бліжэйшы час заслухаць справаздачу загадчыка клуба аб развіцці самадзейнасці на прадпрыемстве.

Абласны савет прафсаюзаў знайшоў магчымасць выдзеліць гэтым прадпрыемствам штатны адзінкі кіраўнікоў аматарскіх калектываў. Абласны дом мастацкай самадзейнасці будзе аказваць ім пастаянную метадычную і практычную дапамогу.

Слушная крытыка газеты аб тым, што слаба развіваецца самадзейнасць у некаторых навуковых установах Гомеля. У Інстытуце інжынераў чыгуначнага транспарту, пад'ёмнікуме, прафсаюзна-навуковых вучылішчах

горада самадзейныя калектывы, як правіла, разгортваюць сваю работу ў час падрыхтоўкі да аглядаў і фестываляў. Культурна-масавы аддзел абласўпрафа прымае дзейныя захады, каб з першых дзён новага навуковага года ажывілася дзейнасць артыстаў-аматараў на ўсіх навуковых установах Гомеля.

Разам з тым, як піша ў адказе загадчык культурна-масавога аддзела абласўпрафа А. Хрулькоў, аўтар артыкула дапусціў пэўную недакладнасць. У заключным гарадскім аглядзе мастацкай самадзейнасці ўдзельнічала 13 калектываў і 11 індывідуальных выканаўцаў, а не тры калектывы, як сцвярджаў аўтар артыкула А. Лукомскі.

Хай заўжды будзе сонца...

Фотаздым В. БЫСАВА.

У ДЗЕНЬ дажынак Мікалай Мікітавіч быў у полі. Спыніўся ўскрай загона, вылушчваю з рубашкі коласа на далонь буйныя, цёплыя зярняты пшаніцы. Далёка, як дабяга вока, відзеўся камбайн. Некалькі заходаў — і ўсё: апошнія гоні. «Ну, бачыш? А ты што казаў? — узбуджана падумаў інжынер. — Быццануў жа, не здаўся «кашліон». Дык што ты цяпер скажаш?» У гарачых думках ён звяртаўся да камбайнера Уладзіміра Мацвеева.

На пачатку зimy, калі рамантавалі тэхніку, ён паспрачаўся з Мацвеевым. Камбайнер заявіў: «Дзедэ» майго пара спісваць — разваліцца на загоне. Чхае, кашляе і аж трасецца, як у ліхаманцы». Войцехаў заклапочаны нечым, доўга хадзіў вакол камбайна, стукаў гаечным ключом на вузлах, па дэталях. Уважліва аглядаў, запярэчыў: «Рана, не пагаспадарску — страчваць машыну, калі яна можа яшчэ паслужыць». Камбайнер не даў яму дагаварыць, рэзка, безнадзейна махнуў рукою: «Пустое! Ну, можна падфарбаваць, «падудрыць» ламачыну, але ж хай потым хто-небудзь іншы садзіцца на яе, хай дасць выпрацоўку». Мікалай Мікітавіч заспрачаўся: «Як жа можна так? За камбайн калгасныя грошы заплачаны. Не, я не дазволю, адрамантуем!» Мацвееў здзіўлена акругліў вочы: ніколі не бачыў інжынера такім сярдытым. Войцехаў і сам зразумеў, што залішне ўзгарэўся. Павольна павярнуўся, зашпіляючы ватуўку. Ён заўсёды здзіўляў сваім знешнім спакоем і няспешнасцю. Стаць, бывала, каля трактара, рэгульнае клапаны, і, пазіраючы на яго, міжвольна падумаеш: «маруда». Але прыгледзіся — лоўка і спрытна робіць справу.

Размова з Мацвеевым пачыналася незадаволенасцю ў душы Мікалая Мікітавіча. Не столькі ім, колькі самім сабой: не знайшоў падыходу да чалавека, не пераканаў, а так — «не дазволю», і кропка.

Вярнуўшыся з майстэрні ў кантору калгаса, Войцехаў засеў за праект комплексу па вырошчванню свінней. Комплекс будзе ўзводзіцца на той год і цяпер трэба яшчэ раз правярць, як там належыць механізаваць працу, ці ўсё, што трэба, улічна. Каб не перарабляць потым.

У той дзень ён пагутарыў з усімі брыгадзірамі, высветліў, у якой брыгадзе на якіх участках спачатку будучы вывозіцца ўгнаенні. Каб ведаць, якую тэхніку падрыхтаваць для гэтага ў першую чаргу. Не ўсюды ж аднолькавыя ўмовы, на адно поле зручней вазіць аўтамашынамі, на другое — трактарамі з прычэпамі. Трэба, каб механізатары заўсёды былі, як кажучы, у поўнай баявой: наступіла заяўка — вось вам, што просіце, калі ласка...

Пад вечар ён зноў завітаў у майстэрню. І зноў адбылася гаворка з Мацвеевым. Быццам міжвольна, сама па сабе Але Войцехаў ведаў, з-за яе ён прыйшоў сюды сёння ў другі раз. Карцела яму неяк выправіць сваю памылку.

Мацвееў быў не такі, як ранідай. У яго позірку Мікалай Мікітавіч улавіў як нейкую вінаватасць і зразумеў: той таксама пераканаўся, што не так, як належыць, сябе паводзіў. Не тое гаварыў. Адчуў няёмкасць: як жа ты, інжынер, мала ведаеш, людзей, з якімі разам працуеш!

У майстэрні раёнлага аб'яднання «Сельгастэхніка» рамонтнае абсталяванне было, безумоўна, больш дасканалое, чым у калгасе. Але Войцехаў хацелася, каб механі-

затар сам удзельнічаў у рамонце камбайна, каб уклаў у гэтую справу часцінку сваёй душы — тады ён больш адчуе як бы роднасць сваю з машынай, будзе больш даражыць ёю. Дык як гэта лепш зрабіць? Мікалай Мікітавіч у задуме звёў бровы, нейкі час узважаў штосьці.

— Паслухай, Валодзя, што калі мы твой камбайн здадзім у «Сельгастэхніку», а ты таксама паедзеш туды, папрацуеш у складзе іхняй рамонтнай брыгады? — не столькі спытаў ён, колькі прапанаваў. — Як ты на гэта глядзіш?

Мацвееў спярша раўнадушна зірнуў на інжынера, цагаронка выцер пакуллем рукі. Раптам глыбокія зрэчкі яго як бы яшчэ больш наглыбелі.

— Гэта ідэя! Робяць яны, канечне, добра, але калі сваё

ДНЯМІ прайшлі дажджы, наступіла цяплынь і бязветранасць. Сонца з раніцы да вечара шчодра насыляла на зямлю свае промі. Была самая пара сеяць азімыя.

Бралася на змярканне. Механізатары сабраліся ў Палацы культуры на свой кароткі сход. Падвесці вынікі ўборкі зерневых, параіцца, яшчэ раз дэталёва дамовіцца, як лепш арганізаваць работу на сям'е і на зяблівым ворыве. Інфармацыйнае, агляднае паведамленне зрабіў намеснік старшыні калгаса Сямён Трафімавіч Лабікаў. І пахваляў ён механізатараў, і пакрытыкаваў некаторых. Канкрэтна і дакладна паставіў задачы. Калі гаварыў пра задачы, Войцехаў прыкмеціў, як штосьці ўспыхнула ўнутры ў Сямёна Трафімавіча —

Механізатары зашумелі. — Потым абдумаўся, па чаў апраўдвацца перад Старынінскім: узяў віно ў поле, каб пахмяліцца пасля вяселля, на якім баяваў учора ў суседа. Але ж хіба такой ганебнасці можа быць якое апраўданне?

Больш Войцехаў нічога не сказаў. Ды яму і не трэба было ўжо нічога гаварыць, за яго зрабілі гэта прысутныя. З усіх бакоў сыпаліся на Паўлюкова папрокі. Жорсткія, непрымірымыя. Адусяць чулася:

— Дадумаўся. Каго ты ашукаць хацеў?

— Ты што, Андрэй, з глуду з'ехаў?

— Дык гэта ж ён кветкі так любіць, «балалайка» пакінуў, каб на іх васількі раслі. Механізатар-кветкавод...

Быў момант, калі Мікалай

сабе — што яны вось усе, гаварышы яго, такія непрымірымыя сёння. Вось яны падсяпаюць жару, а самі ж, поршні-карбюратары, ці ўсе бязгрэшныя? Хаця б той жа Прохараў... Але ж вільня турботы і імкненні згуртоўваюць людзей, узвышаюць іх над тым сваім, асабістым, што ў іншы час, у іншых абставінах — не такіх адказных, каму-нікому перашкодзіла б пераадолець сябе, каб гаварыць праўду. Гаварыць шчыра, тым самым бязлітасна асуджаючы і свае прамашкі.

Калі ў зале пацішэла, Паўлюкоў павольна ўстаў, закінуў за спіну вялікія жылкістыя рукі. Спахніўся, апустыў іх, быццам збіраўся стаць на стойкі смірна. Павярнуў туды-сюды павольныя вочы.

— Больш ніколі такога не будзе, паверце, — сказаў глуха. Нечакана крутнуўся да Прохарава. Пазіраў на яго так, быццам прасіў прабачэння.

Усе зразумелі: хопіць, дайшло да самай глыбіні душы. Механізатары сурова папярэдзілі Паўлюкова і прынялі рашэнне — кожнаму запісаць у сваіх асабістых абавязцельствах такія словы: «Якасць работ, якія выконваю, гарантую сваім хлеба-робскім сумленнем».

У ЗЫХОДЗІЛА сонца. Войцехаў выйшаў на двор, старанна, з асадолаю пільскаўся пад рукамынікам. Рахманы прамень лёг яму на плячо, Мікалай Мікітавіч правёў па плячы далонню, быццам палашчыў прамень. Павярнуўся на момант, падстаўляючы сонцу твар, і заспяшаўся ў хату.

Неўзабаве ён шпарка крочыў вясковай вуліцай. Успомніў жончы папрок — «Зноў на ўвесь дзень з двара!» — і ўсміхнуўся. Пазаўчора ўвечары, калі вяртаўся з поля, Лабікава сустрэла жонка ля веснічак тым жа самым: «Трэба ж во з цямна да цямна дома не стыкаецца, быццам і сям'і ў чалавека няма!» Цяпер Войцехаў падумаў: «Адсемерся, паканаем бульбу — выбіраў нядзелю і цэлы дзень дома буду. Зраблю па гаспадарцы, што трэба, начытаюся ўволю».

Спярша ён завітаў на ферму. Слесары штодня робяць там бягучы прафілактычны агляд механічнага абсталявання. Дык ці ўсё зараз у належным стане, ці не патрабуецца ў чым яго тэрмінова дапамога? Дзякуючы таму, што рэгулярна праводзіцца прафілактыка, механізмы на ферме працуюць спраўна. І вось ужо доўгі час калгас прадае дзяржавы амаль усё малако першым гатункам.

Пабыў на ферме, пераканаўся, што тэхналагічная сістэма абслугоўвання ў поўным парадку, і тады накіраваўся да машына-трактарнага двара. Многія машыны ўжо гулі на загонах, але частка яшчэ была на сядзібе. Тут праводзіўся тэхнічны догляд, які нельга было зрабіць у полі.

Тэхнічнаму догляду машына-трактарнага парка Мікалай Мікітавіч надаваў асаблівую ўвагу. Рэгулярная кваліфікаваная прафілактыка тэхнікі паспрыяла таму, што значна ўзрасла зменная выпрацоўка на ўмоўны эталонны трактар, а сабекошт умоўнага эталоннага гектара намнога знізіўся. Сёлета за востым месяцаў механізатары сэканомілі семдзесят тон гаручага.

Пра інжынера Войцехава ў калгасе гавораць: за паўкіламетра, як пабачыць машыну, ён ужо падбегае шыбуе

Аляксандр КАПУСЦІН

яшчэ вока гляне — надзейнай будзе.

У цвёрда сказаным «падзейнай» Войцехаў пачулася адказнасць, якую браў на сябе чалавек і якою крыху прыхавана гаварыўся.

Так яны і парашылі тады.

На зайыках Мацвееў выпрабуваў камбайн на розных рэжымах, даваў поўную нарузку, і той ні разу не закапрызіў. «Во ідзе — як танк», — жартаваў камбайнер. Кожны дзень жыва быў для яго ўдарным. Кожны дзень у нялёгкім спароніцтве з таварышамі ён перавыконваў норму. Укладваў у руплінасць увесь свой механізатарскі спрыт і досціп. Войцехаў захапляўся: дзе збжына палегла — так паверне камбайн, так зойдзе, што ўсё да каліва сажне.

Апошні загон. Камбайн спыніўся, Мацвееў спрытна, быццам і не адчуваў стомы, саскочыў на ржышча. Загарэлы, вясёлы, Мікалай Мікітавіч падшоў да яго:

— Вішнюю. — Мадна паціснуў руку, больш нічога не сказаў. Але абодва, мусіць, успомнілі: «Дзедэ пара спісваць — разваліцца на загоне». Усміхнуліся, прыхоўваючы кожны сваё: адзін — далёкі нямы папрок, другі — незабытую вінаватасць.

Войцехаў радаваўся не менш, чым Мацвееў. Радасць яго, можна сказаць, была двайная: так, камбайн апраўдаў сябе, а дакладней — апраўдаў камбайнер. Галоўнае — чалавек знайшоў у сабе здольнасці перамагчы свой упарты нораў і ўзняцца на такую ступень, якой патрабавала ад яго высокая грамадская мэта — самааддаанае змаганне за вялікі хлеб. Чалавек на ярэднім рубяжы ўвесь час быў у самым актыўным страі.

Мацвееў на вішыванне адказаў таксама адным словам: — Дзякую.

Але дзякаваў ён не столькі за тое, што інжынер прывёў яго за рупнасць, колькі за той асаблівы клопат, які цяпер стаў яму яшчэ больш зразумелы, яшчэ ярчэй высветліўся ў сваёй значнасці.

шырэй расправіў крутыя плечы, ускінуў галаву. Узгарэўся, голасам, у якім чуліся і патрабаванне, і заклік, сказаў:

— Значыць, якасць і яшчэ раз якасць. Ніякага, нават самага нязначнага адступлення ад патрабаванняў агра-тэхнікі.

Павёў галавою, аглядаў усё так, быццам хацеў дэманстраваць, ці ёсць тут хто, каму б словы яго ў адно вуха ўляталі, а з другога выляталі. Мусіць, пераканаўся — слухаюць, разумеюць, з ранейшым імпульсам працягваюць:

— Усе мы даўно пераканаліся, што азімыя найбольш гінуць там, дзе іх пасеялі на свежаму ворыву. Значыцца, ясна: узараць глебу неабходна і якасна, і як найхутчэй. Тэрміны ж сям'е не перацясеці, як вядома, — навукай устаноўлены. Дык калі мы раней падрыхтуем поле, яно адначне, набярэ сілы, каб добра апладніць насенне.

А Мікалаю Мікітавічу раптам прыйшло ў галаву: «Цікава, пра выхадку Паўлюкова ён ведае ці не? Мусіць, не. Каб ведаў — нізавошта не змоўчыў бы. Ён такога не даўе. Дык як жа Паўлюкоў пайшоў на гэта?» На міг ён упусціў з-пад увагі Лабікава і не адразу адгукнуўся на яго словы: «У цябе, Мікалай Мікітавіч, ёсць што сказаць?» Спахніўся, калі раптам усядоміў нейкую старожую цішыню — усе ўважліва пазіралі на яго.

— Ага, ёсць! — Устаў, па шукаў вачамі трактарыста Андрэя Паўлюкова.

— Я спадзяваўся, Андрэй, што сам раскажаш людзям, як у рабоце схібіў і хацеў брыгадзіра падкупіць. А ты зніціўся за спінамі — дык я раскажу. Ведаецца, таварышы, сёння на зяблівых Андрэй аграры зрабіў. Брыгадзір Старынін аглядаў, прапанаваў, каб пазаворваў тыя «балалайка». Дык ён, ведаецца, што ў адказ яму? «Кінь, кажа, брыгадзір, дробязь. Хадзі во лепш...» І дастае з кабіны пляшку віна...

ЗЛЕВА ад дарогі, якая ўеца сярод гор, велікая нясе свае воды Дунай. Справа крута ўзвышаюцца скалістыя адгор'і. У гэтых мясцінах магутная рака, прарываючыся праз масівы Карпат і Балкан, утварае адну з найпрыгажэйшых цячэнняў свету — Жалезныя Вароты. Па абодва

цы не змаглі авалодаць цяснінай і вымушаны былі склаці зброю. У гонар герояў ля галоўнага ўезду ў горад узняўся помнік севярынскім камуністам, якія працягнулі руку сваім братам па класу — слаўным савецкім воінам-вызваліцелям.

— Лепшым помнікам севярынскім камуністам тых вогненых дзён, — гаворыць сакратар Мехідзінскага ўкома РКП К. Мацей, — будзе пабудаваны працоўнымі рукамі сацыялізм, вузы дружбы і супрацоўніцтва, якія звязваюць нашы народы. Сведчанні трываласці гэтых сувязей можна заўважыць усюды ў нашым горадзе і на вагона-

вае К. Мацей, — накіроўваецца ў СССР. Па многіх марак і рэках плаваюць пад савецкімі флагами судны, пабудаваныя рукамі севярынскіх караблестраўнікаў. Прамысловасць нашага горада стала бурна развівацца пасля пуску гіганцкага гідрэнергетычнага комплексу «Жалезныя Вароты», пабудаванага пры тэхнічным садзейні СССР. Наш горад пастаянна падтрымлівае культурныя сувязі з вашай краінай. Нядаўна, напрыклад, тут з вялікім поспехам выступіў грузінскі ансамбль «Аісі» пад кіраўніцтвам заслужанага дзеяча мастацтваў Грузінскай ССР Г. Кардвелішвілі.

емстваў уключыліся ў спарбніцтва за павышэнне эканамічнай эфектыўнасці, якое разгарнулася пад дэвізам: «Ад кожнага тэхнічнага і гаспадарчага работніка адна рацыяналізатарская прапанова». Паводле папярэдніх падлікаў, гэты рух толькі сёлета дасць магчымаць павялічыць аб'ём выпускаемай прадукцыі на 84 мільёны лей і скараціць выдаткі вытворчасці на 71 мільён лей.

Драбета Турну-Сеярын, як і іншыя гарады сацыялістычнай Румыніі, звязаны з нашай краінай трывалымі вузамі братняй дружбы і супрацоўніцтва. Гэтыя вузы маюць глыбокія карані. У 1917 годзе, пад уплывам Кастрычніцкай рэвалюцыі ў Расіі, тут узнікла першая рэвалюцыйная група левына-скага напрамку. Яе прадстаўнікі ўдзельнічалі ў з'ездзе, які прыняў рашэнне аб стварэнні РКП. Затым надышлі доўгія гады падпольнай барацьбы супраць фашысцкай дыктатуры, за дружбу з СССР, супраць удзелу ў вайне з нашай краінай і нарошце, — свабода, змацаваная крывёю, працітай сумесна з савецкімі воінамі.

Многія з іх склалі галовы на берагах сваяго Дуная за вызваленне Румыніі ад фашысцкага ярма. Пра гэта нагадае абеліск, узведзены высякародным румынскім народам у гонар загінуўшых герояў.

В. КЛІМЕНКА,
карэспандэнт ТАСС,
Бухарэст.

ЗАРУБЕЖНЫЯ НАВІНЫ

САФІЯ. У нацыянальным музеі «Рылскі манастыр» адкрыта пастаянная этнаграфічная выстаўка. Экспанаты, прадстаўленыя ў чатырох выставачных залах, раскаваюць аб багатай дзесяціжыковай гісторыі гэтага унікальнага манастыра-крэпасці. Тут сабраны вырабы рамеснікаў і мастакоў XVIII і XIX стагоддзяў — медныя пасудзіны, вырабы з золата, серабра і каванага жалеза, тканіны, нацыянальнае адзенне, дыяны і іншыя прадметы.

ЛОНДАН. У сталіцы Шатландыі Эдынбургу адкрыўся традыцыйны Міжнародны фестываль мастацтваў. У праграме фестывалю — выступленні балетных ансамбляў і канцэрты аркестраў сімфанічнай музыкі, выстаўкі твораў сучаснага жывапісу, графікі, скульптуры, конкурсы мастацкіх фільмаў, спектаклі студэнцкіх калектываў.

Свята ў Эдынбургу не выпадкова лічыцца адной з важнейшых падзей у культурным жыцці Вялікабрытаніі. За трыццаць гадоў, на працягу якіх праводзіцца фестываль, яно адкрыла дарогу ў свет мастацтва многім таленавітым выканаўцам і калектывам, якія атрымалі пазней сусветную вядомасць.

РЫМ. У імпале слаўтага фларэнтынскага сабора Санта-Марыя дэль Ф'ера, пабудаванага па праекце вялікага італьянскага архітэктара эпохі Адраджэння Брунелескі, анойдены вялікія трышчыны. Спецыялісты растульваюць гэтую з'яву страсеніямі будынка сабора ў вышкі інтэнсіўнага руху гарадскога транспарту.

У крытычным стане знаходзіцца таксама фронт на Італіі, выкананыя відомымі італьянскімі мастакамі пэўныя Адраджэння Дж. Вазары і Ф. Дзукары.

Грамадскасць Фларэнцыі звярнулася да ўлад горада з заклікам прыняць неадкладныя меры для аднаўлення і захавання унікальных помнікаў, якія з'яўляюцца часткай мастацкага набытку італьянскага народа.

ТАСС.

АБЕЛІСК НА БЕРАЗЕ ДУНАЯ

23 ЖНІўНЯ РУМЫНСКІ НАРОД АДЗНАЧЫў НАЦЫЯНАЛЬНАЕ СВЯТА — ДЗЕНЬ ВЫЗВАЛЕННЯ АД ФАШЫСЦКАГА ЯРМА

бакі шашы мільгаюць слябі, увітыя зелянінай і кветкамі домкі, вінаграднікі, сады. Дарога то паглыбляецца ў горы, то зноў вяртаецца да ракі. Ля горада Драбета Турну-Сеярын рака бяжыць улева, а шаша ўзбіраецца ўгору і, зрабіўшы апошні паварот, адкрывае напаму позірку велічны манумент: высечаную з граніту статуу ўзброенага рабочага, які нібыта ахоўвае ўезд у горад.

У жніўні 1944 года тут грывеў бой. Адкатваючыся на захад пад нястрымным націскам Савецкай Арміі, нямецка-фашысцкія часці спыніліся захапіць горныя праходы, каб забяспечыць вывад галоўных сіл праз Жалезныя Вароты ў Банат і Югаславію, у цяжкадаступныя горныя раёны.

Гарнізон горада, даведаўшыся пра ўзброенае паўстанне працоўных, якое ўспыхнула ў Бухарэсце, вырашыў не прапусціць адступаючых гітлераўцаў. Але сілы былі няроўныя. Дзвюма калонамі, пад прыкрыццём артылерыйскага агню, немцы рваліся да Дуная. І тады, па закліку севярынскіх камуністаў, на дапамогу румынскім салдатам прыйшлі ўзброеныя атрады рабочых з чыгуначных майстэрняў, з суднарамоннага завода і іншых прадпрыемстваў горада. Жанчыны і дзеці пад градам куль насілі ў аяпы ежы і патроны.

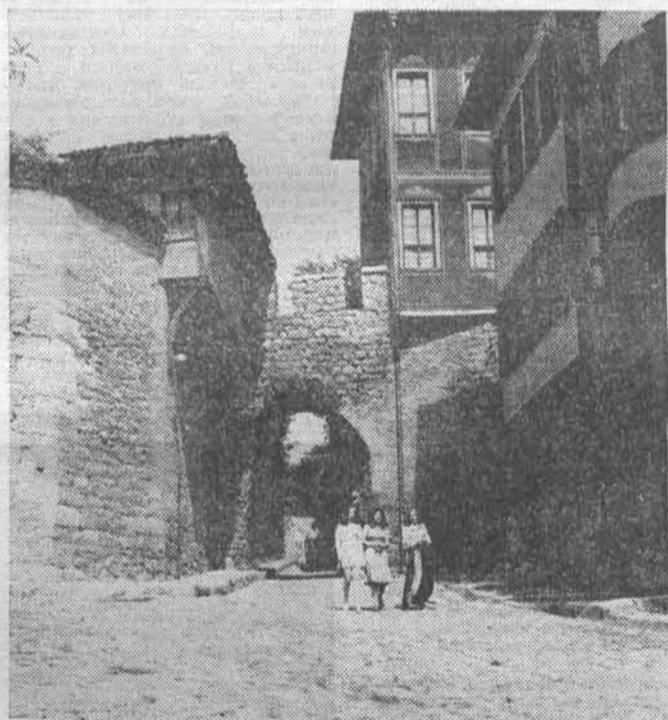
Многія загінулі, абараняючы подступы да горада. Але заціснутыя ў сталёвыя ціскі патрыётамі і наступваючымі савецкімі воінамі, гітлераў-

будаўнічым заводзе, аснашчаным савецкім абсталяваннем, і на суднаверфі, якая вырасла за гады сацыялізму на месцы невялікай рамонтнай майстэрні, і на цэлюлозна-папяровым камбінаце...

Севярынскі вагонабудаўнічы завод «Мева» адправіў у СССР за гады мінулай пяцігодкі звыш 2.300 сучасных вагонаў, якія заслужылі добрую рэпутацыю на сталёвых магістралях СССР. Больш чым 60 працэнтаў усёй экспартнай прадукцыі нашай суднаверфі, — працяг-

Свята 23-га жніўня севярынцы сустрэлі выдатнымі працоўнымі поспехамі. Калектыву ГЭС «Жалезныя Вароты» з пачатку года даў краіне чвэрць мільярда кілават-гадзін электраэнергіі звыш прынятых абавязальстваў. Гэтага ўдалося дасягнуць дзякуючы павышэнню эксплуатацыйнай магутнасці кожнай турбіны на 12 тысяч кілават, ажыццёўленай сумесна з савецкімі спецыялістамі.

Інжынерна-тэхнічныя работнікі севярынскіх прадпры-

Народная Рэспубліка Балгарыя. Плёўдзіў. Старая частка горада. Фота Івана ФІЛІПАВА. Агенцтва Сафія-прэс.

НА ДРУКАВАНА ў «НАСТАЎНИЦКАЙ ГАЗЕЦЕ»

Нумар газеты за 21 жніўня пачынаецца перадавым артыкулам «Выхоўваць працавітасць з малку». На гэтай жа старонцы змешчана пісьмо міністра асветы СССР М. А. Пракоф'ева «Аб крытэрыях ацэнкі дзейнасці школы» і карэспандэнцыя В. Краснова з Брэстчыны «Энтузіясты уборкі».

Пад рубрыкай «Рашэнні XXV з'езда КПСС — у жыцці!» надрукаваны артыкул Л. Шалыта «У даступнай форме», у якім расказваецца пра вопыт работы школ г. Віцебска. Аб стане будаўніцтва новых школ у рэспубліцы піша ў артыкуле «Час не чакае» намеснік міністра асветы БССР Я. Фёдарав. Загадчыца метадычнага кабінета Кармянскага раёна Л. Плюшч у карэспандэнцыі «Прамая заложнасць» расказвае аб павышэнні прафесійнай культуры настаўнікаў. Пад рубрыкай «На атэстычныя тэмы» надрукаваны артыкул кандыдата гістарычных навук А. Мясешкі «Чаку вучаць з амбона».

На чацвёртай старонцы змешчаны нарыс В. Мельнікавай «Прага дзеяння» — пра заслужаную настаўніцу БССР К. С. Лісоўскую. Да 70-годдзя з дня нараджэння М. Паслядовіча надрукаваны артыкул Ул. Карпава «На пульсе жыцця».

«На парозе новага навучальнага» — так называецца перадавы артыкул «Настаўніцкай га-

зеты» за 25 жніўня. Грукуюцца справаздача «Экзамены р'ясць» — аб паслядзінні прэзідыума Рэспубліканскага намітэта прафсаюза работнікаў асветы, вышэйшай школы і навуковых устаноў.

«Спаборнічаць» — значыць працаваць яшчэ лепш, узаемна ўзбагачацца станоўчым вопытам — пад такім загалоўкам змешчаны матэрыялы на другой і трэцяй старонках. Яны раскаваюць аб школьным працесе ў нашай рэспубліцы і Літоўскай ССР, аб дружбе педагагічных калектываў. З артыкуламі выступаюць загадчык Смагонскага раёна А. Пашкоўскі, метадыст кабінета пачатковых класаў Брэсцкага інстытута ўдасканалення настаўнікаў Т. Купрэва, дырэктар сярэдняй школы № 88 г. Мінска В. Чаркасава, Герой Сацыялістычнай Працы, сакратар партарганізацыі Рэспубліканскага раёна Літоўскай ССР П. Чэткаўскайтэ, намеснік дырэктара Грўзджанскай сярэдняй школы Шаўляйскага раёна А. Барога, настаўніца сярэдняй школы № 36 г. Вільнюса Г. Шэмеген.

Чытачам прапануецца чарговае літаратурнае старонка «Крынічка». На старонцы змешчаны вершы М. Губенатарава, А. Касцяна, Л. Задарожнай, тры нарысы В. Ткачова, апавадненне Ц. Піскунова, гумарэскі М. Застольскага.

да яе. У гэтым жарце была амаль праўда.

Даўно, калі Мікалай здаваў выпускныя экзамены ў сямігодцы, бацька, калгасны ветэрынарны фельчар, сказаў яму:

— Ідзі, сын, па майй сцежцы, у ветэрынарны паступай.

Мікалай гарача адказаў: — Мяне вельмі да машын цягне.

— А да поля, да жывёлы? Ты ж сялянскі хлопец.

— Так, сялянскі. Дык я і хочу на сялянскіх машынах працаваць.

Неўзабаве юнак падрыхтаваў дакументы ў Чырвонабэргскі сельскагаспадарчы

тэхнікум. Ды перш, чым даваўся надаць іх, нямала, як кажуць, вады спылыло. Перажыў навалу чужынцаў, кроху франтавымі дарогамі. Закончыў свой ратны шлях на знявечанай фашыстамі польскай зямлі — спыніў яго востры ўдар варожкага асколка. Затым — шпітальны ложка, доўгія месяцы пакутлівай барацьбы за жыццё. А ў мінуты роздуму — сум па роднай вёсцы, па залітаму сонцам полі, па жаўруку ў небе.

Пасля вайны скончыў тэхнікум, вярнуўся дадому. Цяпер з поўнай падставай, адкрыта глядзячы людзям у вочы, мог бы сказаць: і з яго

рупнае працы мацаваўся, багачей калгас Імя Кірава на Жлобіншчыне. Ды не скажа так Мікалай Мікітавіч: яму ўсё здаецца, што мала, не ўсё што мог, зрабіў ён для людзей.

З машына-трактарнага двара Войцехаў паехаў у поле. Туды, дзе аралі на зябліва. Ні ў якім разе нельга дапусціць, каб трактар стаў у баразне. Цяпер кожная гадзіна яго працы — гэта прыбытка да ўраджая будучага года. Вучоныя падлічылі, ды і за сваю шматтадовую практыку Войцехаў пераканаўся: жнівеньскае зябліва, асабліва ў сухія гады, фарміруе дадаткова каля трох-чатырох цэнт-

нераў збожжа на гектары. Але цяпер таксама трэба дбаць і пра іншае: правесці паслязямлювую апрацоўку глебы па такой тэхналогіі — выраўноўванне і ўшчыльненне кольчатым катком, дзве-тры культывацыі — якая б паспрыяла знішчыць пустазелле.

Шпарка імчаў матацыкл. Міма праносіліся ўзараныя палі. Яны раскінуліся паабал далей дарогі. Далей наперадзе віднеліся тры трактары — рухаліся адзін за адным. Мікалай Мікітавіч, глядзячы на іх, чамусьці ўспоміў пра «канфлікты» з Мацвеевым і Паўлюковым. Неспаздзявана яму падумалася: ці не замнога, часам, бярэ на сябе? Ён

—Інжынер, яго клопат — машыны... Сумеўся: адкуль яно такое ўзялося? Адкуль вынаўзла? Аж душу захаладзіла... Рэзка адказаў сабе: але ж на машынах працуюць людзі! І да таго яшчэ, як стаць інжынерам, ты стаў камуністам!.. Потым прыгадалася, што заўважыў яму даўно-даўно Сямён Трафімавіч Лабікаў: «Паўчальнае слова, як я разумею, трэба яшчэ ўмець сказаць, не разменьваць яго на нудныя, надакучлівыя напатацы, а далікатна пакласці на чуллую частціну сэрца».

Імчаў матацыкл. Далёка, да самага небакрыю ляжаў палывы абшар.

Жлобінскі раён.

СУСТРЭЧЫ, ПОШУКІ, АДКРЫЦЦІ.

ПАЭТЫЧНЫЯ ДАЛЯГЛЯДЫ
НАРОДНАГА ПЕСНЯРА

ПА ДАРОЗЕ У ПАРЫЖ

ГЕРОІ — ХЛОПЦЫ ВАЕННАЙ ПАРЫ

НА ЗДЫМАЧНЫХ ПЛЯЦОУКАХ

І ЗНОЎ ГАРТАЮЦЦА ВАЕННЫЯ СТАРОНКІ...

У Калінінградзе ідуць здымкі новага мастацкага фільма «Вянок санетаў». Узначальвае групу рэжысёр-пастаноўшчык Валерый Рубінчык. Гледачы ведаюць яго па палярэдніх стужках — «Асенні эцюд», «Чырвоны агітатар Трафім Глушкоў», «Гамлет Шчыгроўскага павета», а таксама трохсерыйную тэлевізійную карціну «Апошняе лета дзяцінства» (сцэнарый пісьменніка А. Рыбанова). Усе яны добра знаёмы шырокаму гледачу.

«Вянок санетаў» — твор аб падлетках навалянічных, агністых 40-х гадоў. Здымаецца ён па сцэнарыю Ул. Муратава. У адказ на наша пытанне пра характар новай работы В. Рубінчык сказаў:

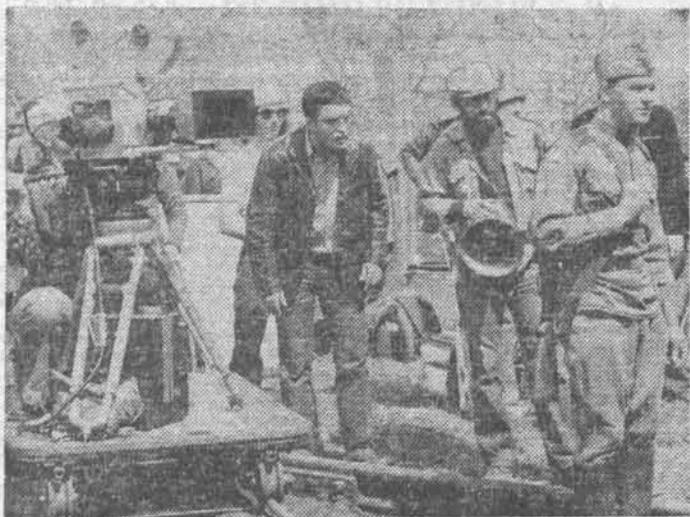
— Дзея адбываецца ў апошнія дні Вялікай Айчыннай вайны. Выхаванец музычнага ўзводу разам са сваім сябрам уцякае на фронт, каб прыняць удзел у баявых аперацыях. Гэта — рамантычнае парыванне юнакоў, дзейная права патрыятычных пачуццяў. Герой фільма Арцём Партугалаў сустракае на сваім шляху розных людзей з рознымі характарамі. Многа будзе ў яго прыгод. На нашу думку, мы сабралі выканаўцаў, здатных змястоўна і цікава паказаць гэтыя прыгоды. Гаварыць больш канкрэтна пра тое, што атрымаецца на экране, — рана, бо яшчэ вядуцца здымкі.

На студыі «Беларусьфільм» рэжысёр рабіў першыя крокі. Пачынаў рознаробным, потым працаваў памочнікам і асістэнтам рэжысёра. Закончыў Усеаюзны дзіржаўны інстытут кінематографіі і яму даручылі першую самастойную пастаноўку. Яго яшчэ часам адносяць да маладога пакалення сучаснай рэжысуры. Ды ўжо назалашаны тэмы творчы вопыт.

— Тэма нашага фільма, як і сюжэтныя сітуацыі франтавых дарог з маладым чалавечам на іх скрыжаваннях, не новае ў кіно. Таму група так патрабавальна адбірае ў свой «налейдаскоп» эпізоды, шукае суладдзе ва ўсіх звычках і кампанентах, — гаворыць далей В. Рубінчык. — Не цытаваць раней сказанага, а перадаць нашу вечную падакту героям Вялікай Айчыннай. Нашу будучыню выраставаў падзвіг герояў, пра якіх расказаў фільм. З гэтым адчуваннем адназначна мы і працуем.

...Гутарка з Валерыем Рубінчыкам спыняецца, бо рэжысёру трэба аператыўна вырашаць шмат спраў. Працягваюцца здымкі фільма «Вянок санетаў». Творчы налётны зноў рыхтуюцца ў дарогу: наступны этап экспедыцыі — Клайпэда.

Н. ПІЦЕРЦАВА.

На здымках фільма «Вянок санетаў». У цэнтры — рэжысёр-пастаноўшчык Валерый Рубінчык. Фота Я. ГЕДРАЎІЧА.

НОВЫ ДАВЕДНІК

Выйшаў з друку ў выдавецтва «Савецкі пісатэль» «Справочник Союза писателей, 1976». Гэты чарговы выпуск складзены па стану на 1 сакавіка 1976 года.

У ім ёсць раздзелы — «Адрасы і тэлефоны пісьменнікаў», «Друкаваныя органы і выдавецтвы Саюза пісьменнікаў СССР», «Арганізацыі і ўстаноў, падведмасныя праўленню Саюза пісьменнікаў СССР», «Адрасы Саюза

заў пісьменнікаў саюзных і аўтаномных рэспублік, краёў і абласцей. Адрасы друкаваных органаў рэспубліканскіх, краёвых і абласных пісьменніцкіх арганізацый», «Апарат праўлення Саюза пісьменнікаў СССР».

У новым даведніку прыведзены адрасы і прозвішчы амаль васьмі тысяч пісьменнікаў. Падрыхтаваў і склаў даведнік К. Сельхавіч і В. Сямёнава.

І. ПАУЛЮКОУСКІ.

3 польскай пераклаў Купала

Выдавецтва «Навука і тэхніка» выдала кніжку Я. Шарахоўскага «Пісьнар народных дум». Гэта — нарыс жыцця і дзейнасці Янкі Купалы. У кнізе аўтар выкарыстаў і сістэматызаваў шматлікія малавядомыя друкаваныя і рукапісныя крыніцы, матэрыялы фондаў паэта.

У даследаванні шмат цікавых фактаў аб дружбе народнага паэта Беларусі з літаратарамі братніх рэспублік, а таксама з пісьменнікамі зарубажных краін.

Вялікую цікавасць Янка Купала праяўляў да польскай паэзіі, шмат перакладаў твораў польскіх літаратараў на беларускую мову. Цяпер, напярэдадні Дзён польскай літаратуры ў Савецкай Беларусі, варта прыгадаць, што зрабіў народны пісьнік для збліжэння дзвюх літаратур. Яшчэ ў 1922 годзе Янка Купала пераклаў для тэатра БДТ-1 лібрэта вядомай оперы С. Манюшкі «Гальяна». У 1928 годзе гэты пераклад быў уключаны ў чацвёрты том збору твораў Купалы.

У 1927 годзе Я. Купала лячыўся ў Чэхаславакіі на Карлсбадскім курорце. Па дарозе дадому, у Варшаве, у цягніку ён меў гутарку з карэспандэнтам дэмакратычнай віленскай газеты «Наша праца» А. Кандратовічам. Паэт расказаў аб сваёй працы, сваім захапленні перакладамі. У прыватнасці, ён адзначыў, што з польскай мовы на беларускую пераклаў п'есу Ю. Жулаўскага «Эрос і Псіха».

Янка Купала вітаў нараджэнне і ўмацаванне рэвалюцыйнай паэзіі ў тагачаснай Польшчы. Красамоўнае сведчанне гэтаму — пераклад на беларускую мову ўступу да пазмы «Песня аб вайне грамадзянскай» У. Бранеўскага. Гэты твор прывабіў народнага паэта сваім бунтарскім настроем, рэвалюцыйнасцю:

О песня гневу — ты надзеяй
Вей, пралятай над маім краем
І расцвітай зялёным маем,
Віхром пльві над шляхам,
Дзе сэрцу — смела, вочам —
Збажовым шнуром, борам,
Над ворным полем бліскі
Віслай,
Іскрай.
Ідзі да фабрык, гут
мазольных,
Як громы, крынік: —
Устаньце вольны!
Удар у молат: — Рвіце краты!
Удар сэрцамі: — Дзень
расплаты!

У лістападзе 1940 года Янка Купала і Міхась Лынькоў наведалі Дом-музей А. Міцкевіча ў Навагрудку, дзе пакінулі хвалючы запіс у кнізе водгукаў. «Прыемнае ўражанне, — пісалі яны, — зрабіла на нас усё, што мы бачылі ў музеі вялікага польскага паэта Адама Міцкевіча, слаўнага сына зямлі навагрудскай... Шчыра ўпэўнены, што толкі цяпер, на вольнай навагрудскай зямлі, справа музея набудзе сапраўдны размах, і кожны чытач Міцкевіча — па-

ляк, беларус, рускі, яўрэй — будзе мець магчымасць у самым недалёкім будучым пазнаёміцца ў музеі з багатымі і разнастайнымі матэрыяламі аб жыцці і творчай дзейнасці любімага паэта». Гэты водгук быў надрукаваны ў газеце «Літаратура і мастацтва» 23 лістапада 1940 года.

26 лістапада 1940 года Я. Купала прымаў удзел у пасяджэнні ў Калоннай зале Дома Саюзаў у Мінску, прысвечаным 85-годдзю з дня смерці Адама Міцкевіча. Тут ён выступіў з прамовай, у якой сказаў: «Сапраўды, у самым літаральным сэнсе гэтага слова, беларускі народ дзяліўся з Адамам Міцкевічам сваімі песнямі-марамі, легендамі і казкамі. Нямаю бліскучых старонак Адамам Міцкевічам напісана пад самым непасрэдным уплывам беларускай народнай творчасці. Як бы ў адплату за гэты шчодры дар Міцкевіч заўсёды з велізарнай павагай і любасцю ставіўся да беларускага народа, яго жыцця і творчасці... У сваіх творах, асабліва ў пазме «Пан Тадэвуш», ён з вялікім замілаваннем і вялікай сілай малюе характэрна і багацце беларускай прыроды».

У час падрыхтоўкі да юбілея А. Міцкевіча Я. Купала перапрацаваў свае ранейшыя пераклады яго твораў: «Удагонскі», «Тры Будрысы», «Пані Твардоўска», «З «Конрада Валенрода».

В. НИКАЛАЕУ.

ВЯСЁЛКА НАД АРЭНАЙ

Пахвалы заслужылаць жанглёры В. Ракін і А. Чыжов.

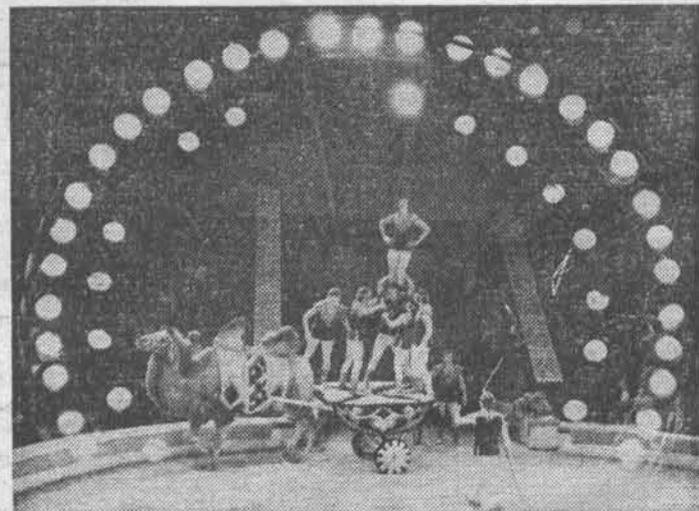
У праграме ёсць нумары з дрэсіраванымі жывёламі, Атракцыён экзатычных жывёл Віталі Ціханавы... Прозвішча Ціханавых шырока вядома ў цыркавых колах. Дзед быў удзельнікам цыркавых чэмпіянатаў французскай барацьбы, бацька — Віктар Ціханавы — адзін з лепшых сучасных савецкіх дрэсіроўшчыкаў, заснавальнік адзінага ў свеце атракцыёна «Зубры і тыгры», чалавек надзвычай таленавіты і патрабавальны да сябе. Віталі — прадстаўнік трэцяга пакалення Ціханавых. Як і бацька, ён выбраў сабе складаную і нялёгкаю прафесію дрэсіроўшчыка. Раней якаў не бачылі на арэнах сусветных цыркаў. Прыгожыя, але вельмі ўпартыя, а часам проста раз'юшаныя, гэтыя жывёлы, здавалася, не паддаюцца дрэсіроўцы. Віталі Ціханавы пераадолеў тое, што не мог зрабіць ніхто ў свеце. Які не толькі выходзяць на заліты агні манеж, але вальфіруюць, скачуць цераз пера-

шкоды, владуцца на дыван і г. д.

Асобна хацелася б сказаць пра клоўна. Сустрэчы з таленавітым, дасціпным майстрам смеху на арэне не такія ўжо частыя. Тым больш радасна было спаткацца з Анатолем Марчэўскім. Нечым ён нагадвае Леаніда Енгібараву, ды толькі на першы погляд. Марчэўскі не капіруе вялікага клоўна, ён шукае свой творчы стыль, сваю манеру выканання. Асабліва, як нам здаецца, маладому коміку удалася рэпрэзы, у якіх ён выказвае на арэне лірычныя пачуцці свайго героя. У гэтым плане найбольш характэрны рэпрэзы «Мікрафон». А. Марчэўскі, то смеецца разам з гледачамі, то думае, разважае разам з імі, разважае аб нечым высокім і сур'ёзным...

Найкучы, цырк — гэта казка, фантазія. Магчыма. Але акрамя таго, гэта школа характа, смеіласці, спрыту, вынаходлівасці. Такую праграму і паказвае цяпер Мінскі цырк.

А. РОСІН.

Акробаты на вярблюдах.

Фота В. ХАРЧАНКІ.

«Літаратура і искусство» — орган Міністэрства культуры і правалення Саюза пісателі БССР, Мінск.

«ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА»

Выходзіць па пятніцах на шэснаццаці старонках.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня
выдавецтва ЦК КП Беларусі

Індэкс 63856

АТ 04396.

Адрас рэдакцыі: 220600, ГСП, Мінск, вул. Захарова, 19.

Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі — 33-24 61, на месніку галоўнага рэдактара — 33-25 25, адзнака сакратара — 33-44 04, адрэска грамадска-палітычнага жыцця і інфармацыі — 33-22 04, адрэска прозы і паэзіі — 33-24 62, адрэска крытыкі і бібліяграфіі — 33-24 62, адрэска тэатра, кіно і музыкі — 33-21 53, адрэска выяўленчага мастацтва, архітэктуры і вытворчай эстэтыкі — 33-24 62, адрэска культуры — 33-24 62, адрэска пісем і масавай работы — 33-22-04, выдавецтва — 23-52-85, бухгалтэрыі — 23-77-65.

Рукапісаў рэдакцыя не вяртае.

Галоўны рэдактар Хведар ЖЫЧКА.

Рэдакцыйная калегія:

Заір АЗГУР, Барыс БУР ЯН,

Анатоль ГРАЧАНІКАУ, Юрый ГРЫГОР'ЕУ,

Канстанцін ГУБАРЭВІЧ, Ігар ДАБРАЛЮБАУ,

Васіль ІВАШЫН, Віктар КАВАЛЕНКА,

Аляксандр КАПУСЦІН (намеснік галоўнага рэдактара),

Уладзімір НЯФЕД, Віктар ПРАТАСЕНЯ,

Іраіда САНКОВА, Мікола ТКАЧОУ,

Юлія ЧУРКО, Віктар ШЫМУК (аднасны сакратар),

Рыгор ШЫРМА.